БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

№ 9

ВЕРАСЕНЬ

МЕНСК 1928

Пралетары ўсіх краёў, злучайцеся!

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

ЧАСОПІСЬ ПАЛІТЫКІ І ПРАКТЫКІ
ПАРТЫЙНАЙ ПРАЦЫ
ОРГАН ЦК КП(б)Б

№ 9
ВЕРАСЕНЬ

МЕНСК — 1928

Друкавана ў 1-ай друкарні
Беларускага Дзяржаўнага
Выдавецтва
Зак. 3203. У ліку 1.000 экз.
Галоўлітбел 2079.

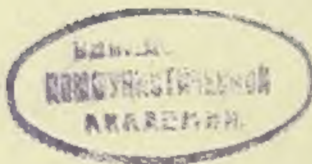

А. Сянкевіч

Да пытаньня аб мінулых хлебазагатоўках

Няўдача з васеньнімі хлебазагатоўкамі (недавыкананьне пляну на 128 міл. к 1 студзеня 1928 г.) зьявілася пагрозай зрыву снабжэньня хлебам нашых пралетарскіх цэнтраў і Чырвонае арміі і магла прывесьці да агульна-гаспадарчага крызісу.

Дзякуючы цьвёрда і ўпарта праведзеным хлебазагатоўчым кампаніям, зімняй і вясеньняй, становішча на хлебным фронце палепшылася. Асноўную небясьпеку—крызіс, які-б закрануў самыя асновы нашага эканамічнага жыцьця, гэтую небясьпеку мы перамаглі.

Але тыя надзвычайныя меры, якія прышлося ўжываць асабліва ў вясеньнюю кампанію і якія ў некаторых раёнах закранулі страхавыя запасы сялянства, перагібы некаторых мясцовых арганізацый у бок мэтадаў прадразьвёрсткі, несьлі нам другую ня менш грозную небясьпеку—разрыў рабоча-сялянскага саюзу.

Сваечасовае спыненьне гэтых надзвычайных мер, лепшыя віды на ўраджай з адначасовым паляпшэньнем агульна-гаспадарчай кон'юнктуры папярэдзілі і гэтую другую небясьпеку.

Хлебазагатоўчыя цяжкасьці з аднаго боку выявілі сапраўдны твар вёскі, выявілі тое клясавае змаганьне, якое ідзе ў вёсцы і якое прыняло там адкрытыя формы, з другога боку яны ўстрапянулі партыйную думку і зьявіліся зноў экзаменам шмат каму ў пытаньні рабоча-сялянскага блёку—гэтага асноўнага прынцыпу пралетарскай дыктатуры.

Пачуліся з аднаго боку зласьлівыя галасы яўных і патаемных прыхільнікаў разьбітай ушчэнт апазыцыі:—Ага, апазыцыя была права ў сваіх ацэнках становішча і прапановах, вам нічога не застаецца, як ісьці па шляхох, паказаных апазыцыяй, якую вы толькі што разьбілі.

З другога боку пачуліся капітулянцкія галасы, праўда, галасы адзінак, перад заможным сялянствам з лозунгам аб змычцы з сялянствам па лініі лёгкай індустрыі, аб „восстановительных" цэнах і г. д.

Для ўсякага, хто паленінску імкнецца разабрацца ў становішчы, зразумела, што тая лінія, якую намеціў XV партзьезд і апошнія Пленумы ЦК у адносінах да вёскі, як неба ад зямлі розьніцца ад лініі, якую імкнулася праводзіць апазыцыя. Апошняя гнула лінію на зрыў з серадняцкімі масамі сялянства, а курс і лінія партыі—на далейшае захаваньне і замацаваньне саюзу рабочае клясы з серадняцтвам. Супольнага тут няма нічога.

Глыбока памыляюцца, больш таго, зьбіваюцца з ленінскага шляху тыя таварышы, якія прапануюць „восстановительные" цэны, або прапануюць змычку з сялянствам па лініі лёгкай індустрыі, яны фактычна ідуць на зрыў рабоча-сялянскага саюзу з другога боку.

Каб ясьней уразумець гэта, трэба разабрацца ў прычынах, якія прывялі да цяжкасьці ў хлебазагатоўках.

Аднэй з гэтых прычын зьяўляецца *раздробленасьць сельскае гаспадаркі.* Рэволюцыя разбурыла буйныя памешчыцкія латыфундыі, уся наша палітыка накіроўвэецца на зьнішчэньне кулака ў вёсцы, а гэтыя катэгорыі давалі асноўную масу зернавога хлеба. Раздробленыя сельскія гаспадаркі, ужо па сваёй прыродзе ня могуць даць значных хлебных лішкаў.

Другой прычынай зьяўляецца *асабліва нізкі ўзровень зернавое галіны сельскае гаспадаркі,* нізкая ўраджайнасьць, слабая таварнасьць зернавых прадуктаў.

Да гэтага трэба дадаць, што ў параўнаньні з дарэвалюцыйнымі часамі ў сувязі з павялічаным тэмпам індустрыялізацыі павялічылася спажываньне хлеба гарадзкім насельніцтвам, значна больш спажываецца хлеб і самім сялянствам.

Трэцяя прычына—гэта агульны рост вытворчых сіл вёскі і выцякаючы адгэтуль разрыў паміж узрастаючым плацежаздольным попытам сялянства, асабліва яго заможных слаёў, і прапановай прамысловых тавараў.

Да ўсяго гэтага трэба дадаць некаторыя плянавыя памылкі, а таксама, як немалаважную прычыну, недахопы работы хлебазагатоўчых органаў, недахопы па лініі кіраўніцтва з боку партыйных і савецкіх арганізацый, адсутнасьць сваечасовага рэагаваньня з боку партыі, занятай у мінулую восень змаганьнем з апазыцыяй.

Кулак выкарыстаў створаную сітуацыю, каб павесьці паход супроць пралетарскай дзяржавы на хлебным фронце. Мы фактычна былі сьведкамі ўсесаюзнай кулацкай забастоўкі. З боку кулака, з боку былых людзей у вёсцы, узмацнілася варожая нам агітацыя. Кулак яўна выступаў супроць нас. Больш заможная частка серадпякоў узрушаная надзвычайнымі мерамі пачала хістацца ў бок кулака. Дзякуючы недахопу хлеба некаторае часовае незадаваленьне наглядалася і сярод беднаты.

Віды на лепшы ўраджай і рад мерапрыемстваў з боку партыі пераламала гэтыя настроі ў вёсцы. Серадняк застаўся за намі—аб гэтым сьведчыць павялічэньне засеву яравога кліну на Украіне і ў іншых мясцовасьцях, бедната моцна трымаецца за партыю, аб чым гаворыць стыхійны рух беднаты да калектывізацыі.

Але-ж тое, што рабілася ў вёсцы не магло не адбіцца, як ужо адмечана раней, на настроях у некаторых партыйцаў, асабліва ў тых, якія бліжэй сутыкаюцца з сялянскім элемэнтам.

У некаторых пачала прасочвацца думка аб тым, што мы ўжо амаль страцілі грунт для ўтрыманьня саюзу з серадняком, і што гэты грунт і далей будзе выплываць з-пад нашых ног, паколькі яшчэ ўперадзе чакаюць нас цяжкасьці з загатоўкаю хлеба. Такія погляды прыводзяць да панікёрскіх вынікаў.

Зразумела, што нашы цяжкасьці ў асноўным зьвязаны з правядзеньнем у нашай аграрнай краіне курсу індустрыялізацыі. Як вядома, індустрыялізацыя патрабуе значных асноўных капіталаў. У адшукваньні гэтых капіталаў мы вымушаны арыентавацца толькі на ўнутраныя рэсурсы. Прыватна-буржуазны сэктар у нашай гаспадарцы грае нязначную ролю, выкачаць з гэтага сэктару для мэтаў індустрыялізацыі што кольвек рэальнае—немагчыма. Замежнай пазыкі нам недастаць.

Застаецца толькі адна крыніца, адкуль мы можам чэрпаць сродкі на індустрыялізацыю—гэта рабочая кляса і сялянства.

Рабочая кляса аддае сваю долю краіне працаю, перадачай у канавы сацыялістычнага накапленьня так званай прыбавачнай вартасьці. Сялянства таксама зацікаўлена ў індустрыялізацыі, паколькі ад апош-

няе залежыць выхад сялянства з свайго сярэднявяковага становішча на вышэйшую ступень колектывізацыі, дзе будзе зьнішчана самая розьніца паміж рабочым і селянінам. Адгэтуль сялянства таксама павінна даваць сваю долю для перабудовы дзяржавы на індустрыяльны, сацыялістычны лад. Гэта складае асноўнае зьвяно, у гэтым галоўны сэнс змычкі паміж рабочай клясай і сялянствам.

Пытаньне толькі ў тым, колькі павінна ахвяраваць на мэты індустрыялізацыі сялянства. Апазыцыя вуснамі Прэабражэнскага імкнулася ставіць сялянскі сэктар нашае гаспадаркі ў палажэньне калёніі. Яна прапанавала выкачаць сялянскія рэсурсы для мэтаў індустрыялізацыі, ня гледзячы на тое, ці парушыць такое выкачваньне саюз з серадняком ці не. Партыя на такі шлях не магла стаць і ня стане. Ахвярнасьць з боку сялянства патрэбна, бо ў гэтым, як я сказаў вышэй, увесь сэнс змычкі з сялянствам, якое толькі пры наліччы гэтай ахвярнасьці пралетарыят зможа павесьці за сабою да сацыялізму, але гэтая ахвярнасьць павінна быць такою, якая-б не пагражала існаваньню самой змычкі.

Усё гэта трэба мець на ўвазе, каб зразумець значэньне тэй уступкі, якую мы зрабілі сялянству падвышэньнем загатоўчых цэнаў на зярно. Мы не адмаўляліся ад уступак сялянству, калі гэта выклікалася важнымі палітычнымі меркаваньнямі. У кастрычніку, калі на чале партыі стаяў У. І. Ленін, мы не застанавіліся над тым, каб правесьці дэкрэт аб соцыялізацыі зямлі, на аснове сялянскіх наказаў, бо гэта дало магчымасьць павесьці за сабою сялянства ў бой за пралетарскую дыктатуру.

І цяпер, у мэтах захаваньня асноўнага прынцыпу дыктатуры пралетарыяту—захаваньня рабоча-сялянскага блёку мы адкрыта ідзем на ўступку ў пытаньні збожжавых цэнаў. Але мы павінны ясна сказаць, што стаць на шлях „восстановительных“ цэн, гэта значыць выбіць ужо самую падваліну, на якой грунтуецца рабоча-сялянскі блёк. Тэорыя „восстановительных“ цэн ёсьць уступка кулаку, у ёй крыецца пагроза зрыву самай асновы рабоча-сялянскага блёку. Тым-жа самым зьяўляецца і тэорыя змычкі з сялянствам праз лёгкую індустрыю. Ня шляхам уступак мы павінны замацоўваць саюз з серадняком і ўцягваць яго пад кіраўніцтвам пралетарыяту ў справу сацыялістычнай перабудовы вёскі, а шляхам забесьпячэньня пралетарыятам эканамічных камандных вышынь у вёсцы (разьвіцьцё каапэрацыйных форм, калгасы, савгасы),—шляхам замацаваньня палітычных апорных пунктаў,—узмацненьне работы з беднатой, забесьпячэньне падтрыманьня з боку беднаты. Мы павінны са ўсёй рашучасьцю адкінуць лёзунг змычкі з сялянствам толькі праз лёгкую індустрыю, які азначае, ня больш ня менш, як адыход ад лёзунгу індустрыялізацыі. Стаць на гэты шлях—гэта значыць фактычна адмовіцца ад вядучай ролі гораду, бо толькі праз індустрыялізацыю магчыма і сацыялістычная перабудова вёскі, і перавыхаваньне сялянства ў духу калектывізацыі, і зьнішчэньне самых клясаў.

Лінія, якую павінна працягваць партыя ў адносінах да вёскі, ясна выражана ў наступных радкох ліпнёўскага Пленуму ЦК: „Партыя ў сваёй палітыцы павінна выходзіць з рашучай барацьбы як з тымі элемэнтамі, якія зьяўляюцца выражэньнем буржуазных тэндэнцый у нашай краіне і імкнуцца абыйсьці пастановы XV зьезду „разьвіваць далей наступленьне на кулака“, так і з тымі элемэнтамі, якія імкнуцца надаць надзвычайным і часовым мерам характар сталага, працяглага курсу і гэтым паставіць пад пагрозу справу саюзу рабочых і асноўных мас сялянства“...

„Пленум ЦК заяўляе, што разьвіцьцё сацыялістычных форм гаспадаркі на аснове НЭП‘у вядзе не да паслабленьня, а да ўзмацненьня супраціўляемасьці з боку капіталістычных элемэнтаў пры адначасовым яшчэ большым узмацненьні Савецкае ўлады і яе масавай базы, што не выключае вядомых хістаньняў некаторых слаёў насельніцтва ў выпадку абвастрэньня ўсяе абстаноўкі“.

Выходзячы з гэтай асноўнай лініі партыі, нашай асноўнай устаноўкай у рабоце на вёсцы павінна быць:

1. Палітыка апоры на беднату, узмацненьне работы з беднатой, больш актыўнае ўцягваньне беднаты ў калектыўнае будаўніцтва.

2. Узмацненьне трывалага саюзу з серадняком праз уцягненьне яго ў розныя формы каапэрацыйнага і калгаснага будаўніцтва з аднačасовай дапамогай эканамічнаму ўзросту індывідуальных сельскіх гаспадарак.

3. Далейшае актыўнае наступленьне на кулака (толькі ня мэтадамі так званага раскулачваньня).

У сваім імкненьні і ў рабоце па падняцьці сельскай гаспадаркі мы павінны аб‘яднаць тры задачы—калектыўнае будаўніцтва, будаўніцтва буйных саўгасаў і дапамога індывідуальным бедняцка-сераднецкім гаспадаркам сялянства.

Праводзячы ў жыцьцё намечаныя ліпнёўскім Пленумам ЦК мерапрыемствы ў бягучую хлебазагатоўчую кампанію, кожны партыец павінен памятаць, што „ажыцьцяўленьне пастаноў далейшага наступленьня на капіталістычныя элемэнты вёскі абавязвае ўсю партыю весьці настойную і сыстэматычную работу па ўзмацненьні палітычнай актыўнасьці і арганізаванасьці беднаты і пад‘ёму яе гаспадаркі“.

М. Карклин

К текущим задачам нового хозяйственного года

Хозяйственный год 1927-28 на исходе. Новый наступает с не меньшими требованиями, заботами и трудностями. И каждый коммунист, какую бы обязанность он, по поручению партии не выполнял, обязан дать себе *теперь* уже четкий и ясный ответ готов ли он встретить новый хозяйственный год (1928-29). Подготовился ли он сам и готов ли тот аппарат, через который он должен осуществить партийные директивы.

Очень часто эта необходимая готовность появляется с опозданием. Партией взят твердый курс на то, чтобы во что бы то ни стало наши хозяйственные планы составить и осуществить подготовленным порядком и не только технической подготовкой, но и политической. это не всегда соблюдалось.

От технической обоснованности зависит многое, но еще больше зависит от политической подготовки. Всестороннее обсуждение, осведомление и привлечение рабочих, крестьян, общественных и научных организаций не только в исполнительной стадии работы, но подготовительной,—есть, другими словами, подготовка более гладкого пути к осуществлению экономических и культурных задач страны.

Возьмем хотя бы такой цикл вопросов, как поднятие производительности труда, снижение строительного индекса, рост заработной платы и вообще поднятие реального материальнего уровня рабочего класса и всего трудового населения или такого вопроса, как снижение себестоимости промышленной продукции и создание промышленных товарных запасов.

По этим вопросам мы в этом году по разным причинам не можем ждать намеченных *нами же* результатов.—Почему?—Такой вопрос должен задать себе каждый рабочий и каждый работник.

Откуда причины просчетов?—если таковые имели место, или где узкое место, не соответствующее общим требованиям роста народнохозяйственного строительства. А такие случаи должны иметь место раз по таким важным и решающим моментам не получено утешительного ответа или, точнее говоря, мы не можем в своих расчетах ждать тех результатов, которые в начале года были намечены в контрольных требованиях.

Просмотрим все эти перечисленные моменты каждый в отдельности.

Мы обязаны были довести снижение строительного индекса до 15 проц. в конце строительноио сезона (1928 год), но эта директива по всем предварительным отчетным показателям сигнализирует, что не будет выполнена. Не будем останавливаться сейчас на том, насколько она не будет выполнена, но остановимся более конкретно на

том факте *что не выполняется* и какие уже сейчас *подбирают* мотивы те организации, от которых зависело выполнение этой важнейшей директивы, чтобы оправдаться и чтобы привести как можно больше „об'ективных" мотивов в „пользу" невыполнения.

Конечно, заранее можно сказать найдутся „мотивы об'ективные", но самое плохое в этих „об'ективных" мотивах заключается то, что они прямо таки „покрывают" суб'ективные моменты. И что этим „покрывательством" *они* делают вторую ошибку еще грубее первой, стушевав действительное положение и этим важнейшую задачу партии ставят под угрозу невыполнения и на будущий год. И теперь, когда необходимо было бы сделать все, что еще возможно успеть, чтобы этот пробел—этот недостаток нашей неповоротливости и технической отсталости был бы как можно меньше чувствителен и для того, чтобы этот запоздалый темп был бы здоровым, удвоенным, утроенным и больше темпом устроен для будущего года,—нечего было бы теперь *некоторым* учреждениям, *некоторым* товарищам искать мотивов оправдания вместо того, чтобы сосредоточить все силы для исправления. Эта страусовская политика вредна для партии и она должна быть из практики работы твердой партийной рукой вычеркнута.

Партия требовала и требует и теперь максимума рационализации, максимума повышения производительности труда и максимума возможного поднятия зарплаты, как и создания необходимых промышленных фондов, но все это неразрывно связано в единое целое. Путем рационализации, удешевления производственных процессов, улучшения выходов, лучшей организации труда и поднятия его производительности,—мыслимо осуществить как снижение себестоимости промышленной продукции, создания большего количества промышленных товаров, удешевляя их, для широкого рабочего и крестьянского спроса, так и поднять заработную плату для рабочих и вообще поднять уровень их благосостояния.

Но для этого необходимо соблюсти установленные соотношения в производственных планах. Примерно: насколько снизится себестоимость производственной продукции, настолько возможно будет снизить и отпускные цены. Запроектировано было снизить себестоимость на 6 проц. и отпускные цены около 5 проц. (разница остается для накопления в промышленности), рост зарплаты возможно было ожидать (номинально) около 7,5 проц., при росте производительности труда на 26 проц. А, спрашивается, теперь будет ли это выполнено?—Кон'юнктура показательно говорит об неутешительных выводах. Снижение себестоимости сильно отстает, рост зарплаты возрос гораздо выше намеченного процента, а это в свою очередь обязательно должно было внести сильнейшие поправки в росте производительности труда. Мы теперь ни в коем случае не можем удовлетвориться запроектированным темпом роста производительности труда на 26 проц. (пока еще и этот процент 26 неясно рисуется будет ли он выполнен или нет), он должен быть гораздо выше так как рост зарплаты перевысил намеченные контрольные цифры.

Апрельский пленум ВКП(б) обязал „*все партийные организации обратить серьезное внимание на установление безоговорочной революционной дисциплины при исполнении обще-хозяйственных планов*, а, спрашивается сейчас, выполнено ли это требование партии?—Получено ли в последние месяцы тревожное собщение о том, что не выполняются директивы партии и были ли предложения что необходимо в связи с этим принять такие или такие-то меры, чтобы эти основные задачи обязательно получили свое осуществление. Мне кажется, что

нет—за исключением ряда мелких частных моментов, но как общее правило это не делается, но зато есть другие явления „оправдательного“ или так называемого „об'ективного“ характера.

„Видите ли, развернутая критика и самокритика несколько мешают так прямолинейно провести те необходимые пожелания, для того чтобы поднять производительность труда, сдержать рост зарплаты, пересмотр, и уточнение норм и т. д.“.

— Вот что имеет место и, притом, в довольно крупном размере. Такие оправдания можно услышать.

На эти настроения партией уже была дана, в свое время, надлежащая отповедь—и что критика и самокритика рабочего класса направлена как раз для того, чтобы успешнее провести в жизнь директивы партии, а не наоборот. Самокритика широких рабочих масс должна обязательно указать пути к устранению всех недостатков и сомнений которые встречаются на пути. Прямолинейность нужна в работе, но это не значит, что все нужно обосновывать только приказами, чтобы после сказать, что „приказ издан“.

Эта боязнь у некоторых, непонимающих самокритики, что сейчас нельзя *прямолинейно* провести решение партии является ничем иным, как болтанием в хвосте, но не руководительством и осуществлением важнеиших задач нашего хозяйственного строительства.

Если заработная плата в некоторых местах поднялась больше чем предполагалось и может быть и благодаря самокритике рабочих масс но с одновременным *невыполнением* роста производительности труда, то такая „прямолинейность“ вредна для рабочего касса и ни в коем случае не принесет пользы, а лишь вред,—об этом уже говорилось, что нельзя делить то, что является неделимым.

В нашей работе мы всегда должны стоять за то, чтобы рост зарплаты и вообще реального уровня жизни рабочего был поднят как можно выше, но он в свою очередь связан с неизбежностью увязать и все остальные концы, от которых зависит обеспечение этого же роста.

На этот раз мы имеем то, чего не предполагали, мы имеем явные прорыв по некоторым предприятиям в намеченных всеми признанных расчетах. Критика и самокритика обязательно должна быть теперь направлена на *это же* слабое место и ни в коем случае она не должна быть отведена на другую линию т.-е. на линию: все хорошо, все гладко.

И если мы имеем ряд случаев, что после критики и самокритики и пришлось поднять и зарплату или пересмотреть нормы вызванные рациональностью и необходимостью, то от этого никакой беды не должно быть, значит там было упущение, которое исправлено. Но каждое исправление надо всегда довести до логического конца, т. е. чтобы общие итоги требуемые партией и самим рабочим классом, были бы выполнены, а не сорваны—это не менее важная задача, чем первая, при этом покрывающая все остальное.

„*Только при осуществлении суровой пролетарской дисциплины во всем хозяйственном аппарате возможно без более или менее значительных перебоев итти по пути к социализму*“, так предупредил нас предпоследний (апрельский) пленум ВКП(б) и особенно проверенно это требование придется нам учесть и выполнить по отношению сельско-хозяйственных мероприятий, где наше влияние в селе, в деревне гораздо слабее, чем на заводе или фабрике.

Прошлогодние хлебные и сырьевые заготовительные кампании требовали внеочередных и чрезвычайных мероприятий для того, чтобы

не были сорваны наши народно-хозяйственные планы. Эти внеплановые мероприятия были вызваны исключительно для того, чтобы плановые мероприятия были осуществлены. Затруднения временного характера, вызвавшие и временные усиленные действия враждебных классовых сил в деревне (кулаки), а также в городах (спекулянты—торговцы) и примененные к ним необходимые меры судебно-административного порядка, -теперь последним решением пленума ВКП(б) отменены, но это ни чуть не значит, что враждебные нам силы уже прекратили свое существование и благодаря этому можно почить на лаврах Нет, они имеют место и борьба с ними не должна быть ослаблена, а наоборот усилена.

Сейчас мы проводим осеннюю посевную кампанию. Правильно разрешить сейчас вопрос осенней посевной кампании -это предрешить в большей своей части задачи и весенней посевной кампании 1929 года, так и частично определить осеннюю кампанию того же года. Вот почему особенно важно серьезно провести все моменты этой важной кампании. Осенняя кампания должна пройти под углом зрения расширения, насколько сейчас возможно, посевного клина (1 $^0/_0$) и создать такие условия, чтобн урожай поднялся как можно выше. Развернугая сейчас кампания вокруг возможности и необходимости поднятия урожайности должна пройти гораздо глубже, чем она поставлена сейчас. Крестьянство пока еще мало участвует в этих обсуждениях. Агрономический персонал -аппарат не вполне ясно и активно дает отбой всяким сомневающимся мнениям -возможноли вообще при теперешней системе (протекция в отношении бедноты и середняка) ведение государственной политики по линии кредитов, удобрения, машин и т д. поднять урожай, как бы это ни хотелось. На такие рассуждения должен быть дан совершенно твердый — ясный и резкий ответ. *Да, можно.*

Нельзя строить сейчас свои расчеты на довоенных средних показателях роста урожайности, как и нельзя основываться на урожае последних двух годов, благодаря их непоказательности, как недородных. Надо, главным образом, поставить вопрос так, что теперь на данной стадии урожайность в значительной степени зависит от тех агрономических мероприятий и государственной помощи, которую государство оказывает для большей части крестьянства. А ведь всем понятен вопрос, что большая часть валовой продукции и товарной части зерновых культур должна находиться в руках мелкого и среднего крестьянства, благодаря чему и наша линия *обязательно* и *без опоздания* должна быть по линии кредита, удобрений и машин, направлена бедняцким и середняцким хозяйствам, а не кулацким.

Отсюда большое место должна занять работа по контрактации Умелое осуществление в этом году контракции *на деле* при взятой твердой линии на рост получения урожая по осеннему клину (около 2,5 3$^0/_0$), как и повышение цен на хлеб—все это в итоге не должно отразиться на технических культурах. Для этого мы должны так подготовить, проверить свой торгово-заготовительный аппарат, чтобы прошлогодние ошибки были бы устранены, надо заранее предвидеть, что будут случаи желания не выполнять контрактационных договоров и т. п. явления. Нельзя ни в коем случае эти явления передавать случайным разрешениям, как это имело место в прошлой кампании, когда в одном из округов было установлено, широко практиковавшееся, что судебные приговора механически выполнялись путем передачи сельскому милиционеру (до 40 штук сразу) и он *по своему* усмотрению определял с кого взыскать, с кого подождать, одним словом, что он,

этот милиционер, классовую политику определял и проводил в деревне, на деле (по своему усмотрению), *а не те*, на кого эта задача была возложена и не так, как требовала партия.

Таким образом надо еще и еще раз проверять, чтобы не опоздать как с директивами, так и с мерами материального свойства. От лишней проверки ущерба не будет, так как данные о весенней кампании говорят пока, что партийная линия в деревне не всегда получала правильное преломление в действительной обстановке.

Причем, уместно здесь еще раз обратить внимание на задачи по мобилизации средств населения на социалистическое строительство и какую особенно роль должна сыграть в этом деле наша кооперативная система. Сельско-хозяйственная, потребительская и др. специальные виды кооперации получая все большее и большее развитие должны полнее охватывать представителя мелкого производства и потребления, для этого широко и глубоко она должна развернуть свою работу. С общим ростом народного хозяйства должна, естественно, расти и роль кооперации, как стимулирующего аппарата по кооперированию и коллективизированию крестьянских хозяйств и как аппарат по привлечению и использованию накоплений у населения. Но между тем, судя по результатам, хвалиться пока не приходится,—когда сельско-хозяйственная кооперация сейчас фактически имеет средний оплаченный пай около 5 руб. 50 коп. за год, а по потребительской сельской сети полагается в конце этого года пай довести до 6 р. 25 к. в среднем. Этого недостаточно,—если учесть как общий рост сельского хозяйства, так и те задачи, которые сейчас лежат на кооперативной системе, хотя-бы только по посредническому товарообороту.

Без вовлечения общественных средств в наше строительство не будет создана та широкая возможность по оказанию содействия в деле помощи бедноте и середняцким хозяйствам быстрее поднять свое хозяйство на более высокий уровень, чем теперь,—это необходимо, иметь в виду в первую голову. Таким образом и по сельско-хозяйственной линии мы видим, что лишь критически—по пролетарски отнесясь к своей собственной работе—мы сумеем устранить и проконтролировать, провести намеченные мероприятия, имея при этом в виду, что каждая отдельная часть плана должна быть связана с общим планом народного хозяйства, иначе никогда нельзя будет создать в достаточном размере и по приемлемой цене промфонды, если они не обеспечены будут сырьем по приемлемой цене, *по цене обеспечивающей интерес развития социалистического строительства.*

Промышленность же в свою очередь обязана так составлять и выполнять свои производственные планы, чтобы те необходимые сельско-хозяйственные машины и исскуственное удобрение, от которых мы ждем многого по части разрешения проблемы поднятия урожая, своевременно были представлены крестьянству.

И здесь мы обязаны опять вернуться к уже не раз освещавшемуся вопросу о нашей плановости в капитальном строительстве. Просчеты хозяйственных организаций, особенно при техническом осуществлении планов, в некоторых случаях чрезмерно велики, при этом усугубляясь еще и тем обстоятельством, что расчеты по снижению строительного индекса не выполняются, а в отношении предметного оборудования—частенько не по их вине меняются как сроки выполнения, так и сама цена, и качество их. Новый хозяйственный год должен дать в этом деле ряд существенных изменений, во-первых, своевременные представления, рассмотрение и утверждение самих планов как с экономической, так и с технической стороны и потом определение

финансовых планов. Мы долго не осуществляем установку XI с'езда КПБ(б) по директивам к построению пятилетнего перспективного плана развития народного хозяйства, что *„запроектирование новых предприятий должно соответствовать линии на окончание строительства в более короткий срок „лучше меньше предприятий, но за то в более короткий срок строительства"*.

Пока еще часто планы как-то пропускаются наспех и благодаря этому полагаются друг на друга—„авось *такой-то* орган хорошо подготовил", а *тот* представляя, полагает,—наверно, если там будут ошибки, они укажут", *а в итоге*—вопрос проходит не вполне подготовленным и лишь через год или даже раньше все это больно начинает отражаться на общем плане строительства.

Надо теперь со всей откровенностью представить, что „излишнее" доверие недопустимо, надо требовать все необходимые данные по проверке и качественной подготовке, без этого мы не поможем друг другу и никогда прочного плана без ошибок не создадим.

Поменьше заявочного и авансового строительства под неизвестной финансовой базой, под неизвестные сроки и под неизвестные технические расчеты планов. Обильные нарушения, теперь, этих элементарнейших требований не дают нам возможности осуществить то, чего требует XI с'езд КПБ(б) (о сроках строительства) В итоге надо со всей ясностью сказать уже сейчас, что развивающийся сейчас ряд промышленных отраслей аналогичных государственной промышленности, как по трудколлективам, кустарной промышленности, одним словом, с чьей бы стороны это не было, не должно тормозить развития государственной промышленности и этим некоторым образом не подрывать ценностей тех капитальных вложений, которые производит государство.

Не правы будут те товарищи, которые полагают возможным *несколько* (хотя бы) изменить линию по таким отраслям как кожевенная, лесопильная и др., которые по существу уже монополизированы государственной промышленностью. Надо теперь совершенно твердо сказать, что параллельные промышленные отрасли и предприятия могут развиваться лишь как дополняющие и обслуживающие государственную промышленность, а не иначе. И если та или другая артель лесной или кожевенной промышленности может пока существовать, то лишь как исключение, и, как исключение рассматривая в своем практическом разрезе,—но ни в коем случае не как пересмотр существующей линии.

Капитальные затраты по государственной промышленности мы должны получить обратно в самый кратчайший срок и в самых эффективных размерах. Это же требование, не в меньшей степени пред'является и к тем затратам, которые идут по другим линиям народного хозяйства или культуры. Одним словом двигаться вперед нестолько широким охватом, сколько качеством, не забывая при этом, что наша работа будет проходить при наличии классовой борьбы, но при неустанном росте обобществленного сектора во всем народном хозяйстве, вызывающего этим своим напором и сильное сопротивление со стороны частного сектора,- но единой линией, с подавляющим большинством крестьянства, и рабочий класс под руководством партии разрешит те задачи, которые выставляет перед нами новый хозяйственный год, новый год социалистического строительства.

Ан. Сталевіч

Сялянскія партыі ў Заходняй Беларусі

Заходняя Беларусь пакалечаная, абрабаваная імпэрыялістычнай вайной пасьля Рыскага міру, папала пад бот польскаму пану, які з благаславеньня тагочаснай Антанты, з традыцыйным шляхоцкім буянствам і ганарыстасьцю вышаў на шырокую дарогу свае гісторыі, поўнай вызыску, драпежніцтва і гвалту.

Упарадкаваць Польшчу пасьля вайны, надаць ёй выгляд „вялькего моцарства", узмацаваць, паявілічыць новы дзяржаўны апарат усе гэта польская буржуазія праводзіла за кошт няшчаднага рабаваньня багацьцяў беларускіх і украінскіх зямель, за кошт эксплёатацыі і руйнаваньня народаў гэтых зямель. На адбудову і разьвіцьцё прамысловасьці і сельскай гаспадаркі, на адбудову вёсак, гарадоў і інш. урад ішоў з дапамогай, галоўным чынам, у этнографічнай Польшчы. На Заходняй Беларусі ўрад арыентаваўся выключна на заможныя польскія клясы, узмацоўваў усялякімі спосабамі, стараўся пашырыць іх, як сваю базу ў акупаваным краі. Гэтая каленіяльная палітыка акупантаў асабліва яскрава адчувалася ў правядзеньні так званай зямельнай рэформы, пры якой парцэляваныя маенткі на Заходняй Беларусі пераходзілі ў рукі ваенных асаднікаў і польскіх калёністых, якія тысячамі наяжджалі з цэнтральнай Польшчы. Беларускія сяляне, не выключаючы і кулака, ня мелі доступу пры парцэляцыі, хоць зямельны голад у значнай меры гастрэй адчуваўся чымсь нават за царскімі часамі. Таксама і для беларускай інтэлігэнцыі ня толькі былі закрыты ўсе магчымасьці для прылажэньня сваіх сіл, але яе яшчэ і прасьледвалі як „антыпанствоўцаў" (варожых польск. дзяржаўнасьці) за яе нацыянальнае выяўленьне.

У той час абшарнік і асаднік на Заходняй Беларусі маюць усе прывілеі перад ня польскімі заможнымі клясамі. Яны маюць дзяржаўную дапамогу, крэдыты, на іх карысьць вырашаецца зямельная рэформа, ім, як пераможцам, даецца вольная рука распараджацца ў акупаваным краі, рабаваць краёвыя багацьці, выкарчоўваць усё ня польскае, бязмерна эксплёатаваць „быдла і хамаў", самасудам распраўляцца з непакорнымі, агнем і мячом нішчыць бальшавікоў

Асаднік прапівае крэдыт, выціснуты з поту працоўных мас, а зямлю здае на кабальных варунках мясцоваму сялянству,—абшарнік цар і бог на вёсцы. Абшарнік, асаднік, ксёндз, верхаводзяць у гміне, старостве, судзе. Выразная няпольскасьць краю, з яго ярка характарнымі самабытнымі беларускімі рысамі, яшчэ больш прыводзіць да зухвальства акупантаў, якія не перабіраюць у сродках для апалячваньня і прышчэпваньня г. з. „эўрапэйскай культуры на дзікіх палех". Беларус стаў сынонімам бальшавіка, беларус гэта вораг Польшчы. Такі быў падыход у мясцовых кацыкаў, у дробных сошак, якія на кожным кроку сутыкаліся з беларускімі сялянамі, а высокая палітыка ўраду, палітыка на экспарт зусім не прызнавала існаваньня беларускага народу. За кароткі час было ліквідавана некалькі сот бела-

рускіх школ, блізка сотні беларускіх каапэратываў, сыстэматычна зачыняліся беларускія газэты, ня гледзячы на іх палітычны кірунак, выключаючы, разумеецца польскія газэты, якія выдаваліся у беларускай мове (Алексюкоўская „Еднасьць“ і „Страха“). Тугат—гэты славуты творца Тугатаўскіх рэформ і „кругавых парук“ на працэсе Грамады, успамінаючы часы Хьена-Пяста, прызнаўся, што тады ішла плянавая кампанія, якая мела на мэце зьнішчыць беларускую школу наогул. Удар па беларускай школе дзеля таго быў такі рашучы і няшчадны, бо барацьба за родную школу зьяўлялася найбольш ярким выяўленьнем нацыянальнай сьвядомасьці беларускага народу.

Малады вялікадзяржаўны польскі імпэрыялізм, гэты матчын сынок „матёрых“ міжнародных імпэрыялістых, пайшоў да свае мэты па сьлядох царызму, але са шляхоцкім буйствам і езуіцкай запальчывасьцю.

Калёніяльная рабаўнічая палітыка буржуазных урадаў Польшчы, палітыка бязьмежнай эксплеатацыі нацыянальнага ўціску і нічым незахаванага тэрору, прывяла і без таго зруінаваны праз вайну край, да гаспадарчага рэгрэсу, да поўнага заняпаду Яскравым паказьнікам рэгрэсу зьяўляецца колькасны спад прамысловасьці і лік рабочых у Зах. Беларусі. У 1912 годзе у Зах. Бел. налічвалася 776 цэнзавых прадпрыемстваў з 28 179 рабочых, а у 1922 годзе налічаецца ўсяго 243 прадпрыемствы з 10 372 рабочых. Адзначаецца рэзкае памяншэньне насельніцтва па гарадох, і асабліва у прамысловых цэнтрах Зах. Беларусі. Гародня, Беласток, Вільня, Берасьце, Пінск, у 1910-1911 годзе налічвалі насельніцтва блізка 449 тысяч, а ў 1919-21 г.г. 293 тысячы, менш на ... У Беластоку рабочых занятых на прадпрыёмствах у 1913 г. было 5192, а ў 1926—гэта лічба зьнізілася на 3545. У адносіне да усяго насельніцтва шпарка расьце процант сельскага насельніцтва: у 1927 годзе яно раўнялася 55 проц, цяпер перавышае 80 проц., а ў некаторых паветах даходзіць да 95 проц

Калёніяльная палітыка буржуазных урадаў у Польшчы прывяла да застою і заняпаду таксама і сельскую гаспадарку. Пасяўная плошча Зах. Беларусі у параўнаньні з даваеннай даходзіць да 83,6 проц, павялічэньне пасеву жыта і памяншэньне ячменю, пшаніцы і аўса сьведчыць аб экстэксіфікацыі сельскае гаспадаркі. Значна зьменшыўся ужытак штучнага угнаеньня, зьнізілася ураджайнасьць, а ў жывёлаводзтве адзначаецца прагрэсыўнае павялічэньне аўцаводзтва і значнае памяншэньне сьвінаводзтва, што таксама сьведчыць аб экстэксіфікацыі сельскае гаспадаркі.

Такім чынам панаваньне праз колькі год польскай буржуазіі вельмі шпарка распарушыла тыя ілюзіі, якія пасеяў у беларускіх масах Пілсудзкі сваімі маніфэстамі, акупіруючы Зах. Беларусь Яго лезунгі—„Вольны з вольным, роўны з роўным“, аказаліся правільнымі ў адносінах да кучкі польскіх абшарнікаў і шляхты, а для асноўнага колькі мільённага насельніцтва краю, гэта быў яшчэ нябывалы на Беларусі разгул тэрору і дзікай расправы над маладым нацыянальна-вызваленчым рухам, які стаў толькі афармоўвацца.

Рэч зусім натуральная, што вочы зьняволенага народу павярнуліся да братняе часткі, да Савецкае Беларусі. Пры гэтым біў у вочы рэзкі кантраст: зямля, фабрыкі, улада—у руках рабочых і сялян; магутнае разьвіцьце роднае культуры, аб тэмпе, якім нават ня сьнілася самым сьмелым і аптымістычным беларускім адраджэнцам. Працоўным масам і значнай часткі беларускай інтэлігэнцыі Менск стаў беларускай Меккай, БССР—абяцанай зямлёй.

На грунце эканамічнага заняпаду краю, на фоне палітыкі ўраду, пад уплывам суседзтва вольнай Савецкай Беларусі, уздымаецца магутны рэволюцыйны настрой сярод шырокіх мас. Кулак, ня маючы задавальненьня сваім інтарэсам, і садзейнічаньня ў эксплёатацыі беднаты і падтрыманьня ў разьвіцьці сваёй гаспадаркі, а часта-густа быў і сам аб'ектам абстрэлу праз польскі шавінізм і імпэрыялізм, таксама быў нездаволены, і ня раз мумрыў пад нос супроць акупацыі, ня раз даваў подпіс пад рэзалюцыі вясковых сходаў з дамаганьнем роднай школы, альбо выпаўняючы стаўку ў гміне, праклінаў наезжага панка, які і яго, мясцовага кулака, залічваў да быдла і хамаў. Беларуская інтэлігэнцыя асьцярожна ў прэсе, але шмат сьмялей і шчырэй развважала паміж сябе, выяўляючы саветафільскія настроі, а то ўздыхне і да Лігі Нацый і параіцца па-сямейнаму, як працістаўіцца калёнізатарскай і палёнізатарскай палітыцы ўраду, палятуціць аб назалежнай Беларускай Рэспубліцы, дэмакратычнай ці сацыялістычнай, ня так важна, абы незалежнай.

Працоўныя масы вёскі стыхійна бунтараць: узброеныя напады на маёнткі, асады, цягнікі, схватка на косы і вілы з паліцыяй за сэрвітуты, партызаншчына, атаманы—Чорт, Скамарох, Муха і др. Няясныя лезунгі, туманныя мэты, пераважна з нацыянальным ухілам, раз паляк—значыць вораг, кожны беларус—барацьбіт, паноў можна выкурыць пажарамі, паліцыю выбіць з-за вугла, ратунак у вайне, у Чырвонай арміі і т. п.

Барацьба рабочае класы адарвана ад барацьбы ўзбунтаванае вёскі, якую яшчэ больш зьбівае з толку народніцкая беларуская інтэлігэнцыя, жыўшая ў вёсцы, бо ў гарадох ня мела прылажэньня сваіх сіл, а да карыта польскай буржуазіі ў той час не допускалася ніякае іншанароднае стварэньне.

„Неспакойныя крэсы“ пачынаюць непакоіць амалоджаную польскую буржуазію, якая спраўляла гучныя ўводзіны ў нова-збудаваную Рэч Паспалітую. Разбушаваўшае мора на „крэсах“ ня толькі не перасьціхае пад гарапнікамі, але з большай сілай б'е ў сьцены Рэчы Паспалітай, збудаванай з тандэтнага і трухлявага матэрыялу Вэрсальскімі штукмайстрамі.

З недабіткаў Найвышэйшай Рады, і так званых Слуцкіх паўстанцаў, на чале з авантурыстым Аляксюком, урад стварае палёнафільскую беларускую арганізацыю *Краёвы Саюз*. Гэтая прадажная белая варона сярод чырвоных пеўняў—„шчырых“ беларусаў, выдае дзьве газэткі „Еднасьць“ для інтэлігэнцыі, і „Страху“ для сялянства, у якіх праз мову беларускіх мас сыплюцца абяцанкі ў галіне школьніцтва і ўгаворы выйсьці з апазыцыі, бо палякі хутка самі ўпарадкуюцца, узмацуюцца, а тады пасобяць і беларусам. Гэтай торбай сена і шумнай агітацыяй Алексюк хоча прабіцца ва ўзбунтаваную вёску, дэзарыентаваць масы і стварыць сярод інтэлігэнцыі палёнафільскія настроі. Сваё палёнафільства і прадажнасьць панскага папіхача Аляксюк прыпадносіў масам ні ў вошта не маскуючы.

Хутка гэтая махінацыя ўраду з трэскам правальваецца: Аляксюк у часе выбараў у Віленскі сойм, які павінен быў правесьці далучэньне Віленшчыны, ці так называемай Сярэдняй Літвы, да Польшчы, выступае са сваім сьпісам і атрымоўвае поўнае паражэньне. Праз нейкі час аляксюкоўшчына бясьсьледна зьнікае з палітычнага кругавіду.

У гэты час беларускі рабочы рух быў вельмі слабы. Камуністычная партыя не ўвайшла яшчэ ў гушчыню сялян і беларускім вызваленчым рухам верхаводзіла беларуская адраджэнская інтэлігэнцыя,

галоўныя сілы якой знаходзіліся ў той час на Зах. Беларусі. Ахопленая ідэяй адзінага нацыянальнага беларускага фронту, гэтая інтэлігэнцыя ня мела яснае мэты ў сваёй барацьбе. Не глядзець на адменнасьць палітычных напрамкаў, не дзяліць беларускі народ, у кожным паляку бачыць ворага, ісьці адным фронтам супроць апалячваньня, як мага больш дэманстратыўна сьвяткаваць угодкі абвяшчэньня Беларусі Народнай Рэспублікай (сакавік 1918 году), лёс беларускага народу— у руках інтэлігэнцыі, шлях да вызваленьня —паўстаньне і побач з тым: выхад з-пад уціску акупацыі —нацыянальнае усьведамленьне народу. Вось вытычныя мэты тагочасных кіраунікоў апазацыйнага і вызваленчага руху на Заходняй Беларусі.

З гэтага хаосу, бездарожжа і беспраграмнасьці інтэлігэнцкіх кіраўнікоў, выручылі выбары ў польскі сойм 1922 году. Былі прынамсі рэальныя мэты, выхад з тупіка, тут можна шмат чаго дабіцца, толькі дружна, толькі усім разам нацыянальным адзінствам, адным фронтам, не ўважаючы на палітычныя кірункі, сацыяльнае паходжаньне, рэлігію і г. д. Выбары—гэта палітычны экзамэн нацыянальнай сьвядомасьці, гэта выйсьце беларускага народу на мапу Эўропы, бо ня жарты— першыя беларускія дэпутаты, голас беларускага народу, ды яшчэ ў парляманце. Паслы гэта будучы ўрад Беларусі, або пакутнікі за яе незалежнасьць. Там у парляманце, у сойме адзіны беларускі фронт зьвяжацца адзіным фронтам з украінцамі і польскай лявіцай, а там, глядзі, школу адваявалі, ну, і пакуль што аўтаномію, а ад аўтаноміі недалёка і да незалежнасьці

І вось у выбарчы камітэт уваходзяць прадстаўнікі розных палітычных кірункаў: беларускія с.-д., беларускія х.-д., эсэры і—беспартыйны поп. Камітэт стараецца непакладаючы рук, працуе даволі спраўна, запушчаючы шчупальцы глыбока ў масы, агітуючы за блёк нацыянальных меншасьцяў—за папоў, ксяндзоў і яўрэйскіх купцоў і сеючы ілюзіі аб парляманце. Адначасна некаторыя сябры камітэту садзейнічаюць і ў перадвыбарчай рабоце Кампартыі, бо чаму не памагчы бальшавіком, калі пад іхнай уладай у Савецкай Беларусі буйнее беларускае адраджэньне.

* *

Выбраны *Беларускі Пасольскі Клюб* ажыцьцёвіў сабою ідэю адзінага нацыянальнага фронту. Клюб блёкуе: эсэраў, сац.-дэмакратаў, хрысьціянскую дэмакратыю, незалежных сацыялістых. Клюб выступіў з гэткай палітычнай пляцформай:

Стаючы на грунце тэрытарыяльнай аўтаноміі з краёвым соймам, да ўвядзеньня аўтанамічнага статуту, дамагаемся:

1) Неадкладнага спыненьня штучнай калёнізацыі і ліквідацыі ваеннага асадніцтва;

2) Прыняцьця лясоў на карысьць дзяржавы і выданьня адпаведнай установы, якая нарміравала-бы выруб лясоў з мэтай забесьпячэньня краю ад руйнаваньня.

3) Увядзеньне ў жыцьцё зямельнай рэформы перад усім забясьпечваючай інтарэсы мясцовай малазямельнай, безьзямельнай люднасьці, бяз выкупу

4) Зварот уцекачом зямлі, сканфіскаванай праз дзяржаву.

5) Адбудова зруйнаваных праз вайну вёсак і мястэчак, а таксама дапамога уцекачом.

6) Разьвіцьцё зямельнай культуры, а перад усім краёвай, праз закладаньне агранамічных, тэхнічных і рамесьніцкіх школ.

7) Свабода арганізаваньня на грунце эканамічнага жыцьця.
8) Неадкладнага выданьня закону, запэўняючага беларускі народ культурнай і асьветнай аўтаноміяй.
9) Дапушчэньне беларускае мовы да самаўраду, адміністрацыі і суда.
10) Няўмешваньне адміністрацыйных улад да рэлігійнага жыцьця.
11) Адміністрацыя з мясцовых элемэнтаў.
12) Увядзеньне дэмакратычных самаўрадаў
13) Суд прысяжных і выбарнасьць судоў міру.
14) Тэрытарыяльная арганізацыя войска.

З гэтай пляцформы відаць, што Бел. Пас. Клюб стаў на шлях частковых дамаганьняў, дасягнуць якіх імкнуўся парляманцкай барацьбой, што галоўная мэта ў барацьбе Клюбу была барацьба выключна за інтарэсы дробнай буржуазіі: інтэлігэнцыі і сялянства, барацьба за краёвую аўтаномію. Атрымаць гэтыя дамаганьні, гэта зн. зьдзейсьніць наказ „беларускага народу“ і паставіць яго лёс на добрую дарогу. Выстаўляць-жа дамаганьні рабочае клясы няма патрэбы, бо рабочыя гарадоў гэта ў значнай большасьці, палякі ці яўрэі, апрача таго, яны маюць сваіх прадстаўнікоў, няхай праз іх дабіваюцца.

Пляцформа Пас. Клюбу вельмі характэрна для тагочасных ідэалегаў беларускага вызваленчага руху, якія складаліся з інтэлігенцыі, у большасьці з нашаніўцаў. Іхная стыхія—гэта беларуская вёска, сялянства; сацыяльная база іхнай работы была дробная буржуазія—розныя пласты сялянства—вось чаму пляцформа Пас. Клюбу мае выразны дробна-буржуазны інтэлігэнцкі характар. Не процістаўляючыся барацьбе рабочае клясы, пляцформа зводзіць барацьбу за вызваленьне Зах. Беларусі выключна к барацьбе за эканамічныя і культурныя інтарэсы сялянства і інтэлігэнцыі, праціскаючы нацыянальна-вызваленчы рух па вузкіх сьцежках нацыянальнага адмежаваньня.

Беларускі Пасольскі Клюб праз нейкі час адбівае бунтарства масы сваіх выбаршчыкаў, выступае як парляманцкая апазыцыя, выступае адналіта ў абароне сялянскіх інтарэсаў. Галасы роспачы, пагрозы, крык аб дапамозе, якія з усіх куткоў Зах. Беларусі стукаліся ў дзьверы сойму, а таксама агонь гістарычнай нацыянальнай і клясавай нянавісьці праз увесь час падаграваў тэмпэрамэнт першых беларускіх паслоў, якіх мяккія крэслы высокай палаты і высокая палітыка, што раз часьцей адцягваюць ад камяністай роднай глебы і жорсткай штодзённай барацьбы мас.

Беларускі Пасольскі Клюб закідвае Сойм інтэрпэляцыямі, у якіх адбіваецца жудаснае панаваньне польскай акупацыі, а старшыня Клюбу пасол Тарашкевіч з соймавае трыбуны пагражае пусьціць з дымам польскія двары і асадніцкія сядзібы на Заходняй Беларусі.

У працэсе выбарчай кампаніі Кампартыя праходзіць у вёску і тут адразу адчуваецца яе кіраўніцтва. Барацьба за зямлю, барацьба супроць эканамічнага і нацыянальнага ўціску, прымае пад яе ўплывам больш масавы рэвалюцыйны характар. Нацыянальна-вызваленчы рух у гэтых варунках падлягае дыфэрэнцыяцыі, выразьней апіраецца на сацыяльны грунт і набывае больш клясавы характар.

Самацёкам, пад напорам рэвалюцыйных масаў афармляецца **Беларуская Рэвалюцыйная Грамада**, якая мае цесную сувязь з вёскай, у якой ёсьць шмат ад народніцтва і эсэраўшчыны, але ў цэлым і наогул крута гне да камунізму і неўзабаве зьліваецца з кампартыяй. Маючы шырокія сувязі з вёскай, кіраўнікі гэтай расплывістай арганізацыі найлепш адчуваюць біцьцё пульсу мас, сярод якіх ідзе рэвалюцыйнае награмаджэньне. Кіруючы газэтай, органам Пасольскага Клюбу,

яны першыя пачулі сваю палітычную адсталасьць і адарванасьць ад барацьбы міжнароднага пралетарыяту, яны першыя ў друкаваным слове, хоць часамі наіўна і няўмела, але заўсёды сьмела і адкрыта, высоўваюць і разглядаюць пытаньні аб „беларускай ўсенароднасьцяй і надпартыйнасьцяи", аб патрэбе клясавай барацьбы, саюзе рабочых і сялян, аб бясплоднасьці славеснай перастрэлкі ў сойме і аб іншых праблемах, якія выростаюць па меры ўздыму нацыянальна-вызваленчай барацьбы. У газэтцы „Сьцяг Народа" чытаем такія радкі:

„Беларускі рух паўсямесна цалком і неадкладна павінен абаперціся на клясавы работніцкі грунт, каб даць беларускаму народу клясавую сьвядомасьць, каб зрабіць з яго волата-змагара за агульна-людзкі, а значыць і свой, дабрабыт, каб ён стаў раўнапраўным сябрам у будучым сялянска-рабочым ладзе.

Унутраны распарадак і розныя другарадныя пытаньні ў гэтым працоўным ладзе, будуць вырашаны па справядлівасьці, пасямейнаму, вырашаны грамадой.

Нацыянальнае пытаньне, як паказала нам жыцьцё, можа быць вырашана і зрэалізавана толькі пры дыктатуры пралетарыяту. Жывы прыклад—Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, дзе, пры ўзаемнай дапамозе, даецца шырокі простор для разьвіцьця кожнай нацыянальнай культуры.

А у другім артыкуле:

„Не адкладаючы на далей і не спадзяючыся ні на нікога, малазямельныя і безьзямельныя сяляне, павінны дружна выступіць разам з рабочымі гарадоў, за паляпшэньне свайго быту, за сваей жыцьцёвай патрэбай, як зямля і хлеб. Трэба памятаць адно, што ані рабочыя без сялян, ані сяляне без рабочых, не даб'юцца сваіх правоў. Толькі супольнымі сіламі, толькі аб'яднаўшыся ў вялікую сусьветную грамаду працоўных, дружным выступленьнем можна асіліць ворага".

Як-бы прадбачачы хістаньні ў Беларускім Пасольскім Клюбе, тая-ж газэта у 1923 годзе у артыкуле пад загалоўкам „Горкая Праўда" кажа:

„Фашыстаўская пагроза павінна яшчэ цясьней аб'яднаць нашых паслоў з народам, аб'яднаць у адну сям'ю. Мінулая соймавая праца паказала сваю бясплоднасьць у сэнсе паляпшэньня быту працоўных. Зразумела, што нашым паслом трэба зьвярнуць усю ўвагу на вёску, зьвярнуцца туды, адкуль самі вышлі, вярнуцца дахаты і ратаваць жыхароў гэтае хаты, ад уплываў клерыкальных колаў і буржуазнае ўгоды—пэпээсаўцаў, вырываць з кіпцяў польскіх фашыстых.

Мітынгаваць па кірмашох дужа добра, але гэтага мала. Пасол, як недатыкальная асоба, можа і павінен шмат іншае рабіць—ён свабодна можа праводзіць арганізацыю сялянскіх і работніцкіх мас, ён можа адкрыта стаць на чале работніцкага руху.

З сорамам трэба прызнацца, што ў другой сталіцы Беларусі—у Вільні, да гэтага часу ні разу ня было справаздаўчага пасольскага мітынгу, у тэй-жа Вільні ёсьць аб'яднаных у праф. арганізацыі да 40.000 рабочых".

Гэты ўзрост клясавае сьвядомасьці ў беларускай інтэлігенцыі, зьвязанай з масамі, сьвядомасьці таго, што апорай беларускага нацыянальнага вызваленчага руху павінны быць толькі працоўныя масы, саюз рабочых і сялян, а галоўным чынам, усё часьцейшыя і большыя

партызанскія выбухі паставілі перад урадам задачу вышукваньня новых мэтадаў разгрому і прыдушэньня рэвалюцыйнай барацьбы, новых мэтадаў „заспакаеньня крэсаў". Вастрогі, карныя экспэдыцыі, асаднікі і абяцанкі Аляксюка давалі адваротныя вынікі: на кожны гэткі ўдар вёска адказвала большай зьнітованасьцю і стойкасьцю.

— Патрэбны рэформы!—крычэла пэпээсаўская прэса.

— Узмоцніць рэпрэсіі—з абурэньнем дамагалася хьена-пястоўская і эндэцкая прэса.

Урад зрабіў тое і другое; узмоцніў белы тэрор і пайшоў, на так званыя тугутаўскія рэформы, якія заключаліся ў нязначных падачках для беларускага кулака, у эканамічнай і культурнай галіне (грашовыя і насенныя пазычкі, лес на адбудову, двуязычныя школы і т. п.). Адначасна на гэтым грунце ажыла новая аляксюкоўшчына—Тымчасовая Беларуская Рада, якая прыняўшы пад увагу няўдачы Аляксюка, хітрэй, як ён, замаскавала палёнафільства і контр-рэвалюцыйнасьць.

Трэцяя канфэрэцыя Камуністычнай Партыі Зах. Беларусі ў сваёй рэзолюцыі так ацэньвае тугутаўскія рэформы:

> „Стаўка польскага ўраду на „крэсавага" кулака, якая выявілася, у так званых, тугутаўскіх рэформах, і законе аб парцэляцыі і асадніцтве, прысьпяшыла працэс расслаеньня сялянства на Зах. Беларусі і абвастрыла клясавую барацьбу на вёсцы. Гэтая палітыка ўраду выклікала таксама расслаеньне ў дагэтуль адзіным Беларускім Пасольскім Клюбе, з якога выступілі прадстаўнікі інтарэсаў незаможнага сялянства, паслы Беларускай Рабоча-Сялянскай Грамады, а з другога боку, ажыўленьне дзейнасьці дробна-буажуазных і кулацкіх партый на вёсцы Зах. Беларусі.

Першыя падачкі польскага ўраду мазанулі па губах беларускага кулака. Забыты і пакрыўджаны дагэтуль, цяпер ён зразу ўстрапянуўся, вельмі жвава пачаў этрасацца ад рэвалюцыйнай вёскі, з надзеяй яшчэ пажывіцца аб'едкамі з панскага стала. Палітычным выражэньнем гэтага запачаткаванага расслаеньня на вёсцы быў раскол у Беларускім Пасолькім Клюбе.

Такім чынам, напор усё больш рэвалюцыянізуючыхся мас, пашырэньне ўплыву кампартыі, узрост роднай культуры і сацыялістычнага будаўніцтва ў БССР з аднаго боку, і з другога—падачкі, абяцанкі і націск рэпрэсіямі праз урад вельмі лёгка разьбілі штучную еднасьць Беларускага Пасольскага Клюбу. З гэтага часу рэзка выяўляюцца рознатвары гэтага Клюбу, а таксама ідэалегічнае разыходжаньне, розныя палітычныя і эканамічныя ідэалы паміж сябрамі гэтага Клюбу. Раскол у Клюбе мае вялізарнае гістарычнае значэньне ў вызваленчай барацьбе Заходняй Беларусі, бо разьбівае назаўсёды адзіны нацыянальны беларускі фронт, уносіць дыфэрэнцыяцыю, ажыўляе, крысталізуе, дае шырокі размах нацыянальна-вызваленчаму руху. З гэтага часу вырысоўваюцца і крысталізуюцца два палітычныя напрамкі: левы—сацыялістычны, рэвалюцыйны і правы—нацыяналістычны і згодніцкі.

Левая частка, якая адкалолася ад Клюбу—**Беларуская Сялянска-Рабочая Грамада** лічыла, што вырашэньне ўсіх сацыяльных і нацыянальных праблем можа быць зьдзейсьнена толькі апіраючыся на шырокія працоўныя масы, толькі шляхам няшчаднага клясавага змаганьня; што шлях да нацыянальнага і сацыяльнага вызваленьня ляжыць праз саюз рабочых і сялян, праз стварэньне рабоча-сялянскага ўраду. Замест лёзунгу адзінага нацыянальнага фронту, які застаўся векаваць у Пасольскім Клюбе, БСРГ выкінула лёзунг адзінага фронту працоўных мас усяго сьвету.

Правая-ж група Беларускага Пасольскага Клюбу надавала інтэлігэнцыі дамінуючую ролю ў барацьбе за незалежнасьць Беларусі, спадзяючыся праз гэтую інтэлігэнцыю, шляхам парляманцкай барацьбы дамагчыся у рамках буржуазнай Польшчы задаваленьня эканамічных і культурных патрэб беларускага насельніцтва.

. .

Беларуская Сялянска-Работніцкая Грамада ужо фармальна ня існуе. Партыя абвешчана нелегальнай і распушчанай. Сотні сялян і рабочых, актыў Грамады, вырваны рэпрэсіямі і кінуты у астрогі. Кіраунікі Грамады: Тарашкевіч, Рак Міхайлоускі, Мятла, Валошын і інш.—засуджаны на доугія гады катаргі. Аднак Грамада, справакаваная беларускімі згоднікамі, разьбітая белым тэрорам, прыдушаная фашыстоўскімі законамі, скаваная па руках і нагах і кінутая ў каменныя мяшкі абшарніцка-капіталістычнай Польшчы, жыве і творыць сваю справу. Работа, зробленая Грамадой дала пладавітыя вынікі, ідэі кінутыя Грамадой жывуць і пашыраюцца, лезунгі яе праводзяцца шырокімі масамі ў жыцьцё. Аб усім гэтым сьведчыць яскравая перамога рабоча-сялянскіх рэвалюцыйных сьпіскаў на выбарах ў самаўрады і сойм.

БСРГ ня была клясавай партыяй пралетарыяту і сялянства, аднак-жа свэй праграмай стала блізка да камунізму, выражала інтарэсы і настроі серадняцтва і вясковай беднаты, якія зацікаўлены у рэвалюцыі, і, такім чынам, БСРГ зьяулялася сапраўднай радыкальнай партыяй асноўнай масы сялянства Зах. Беларусі

Перш чым заснаваць Грамаду яе паслы прайшлі ў сойме добрую палітычную школу. Яны, не зважаючы на вялікі прыклад згодніцтва з польскай буржуазіяй пачынаючы з Найвышэйшай Рады і канчаючы нядауна сканаўшай Аляксюкоўшчынай,—яшчэ раз апарыліся на згодзе, падтрымаўшы габінэт гэнерала Сікорскага. Польская, так званая лявіца, польская канстытуцыя і сойм, у працягу працы ў сойме, таксама выявілі перад грамадаўцамі свои сапраўдны рэакцыйны твар. Для кожнага масавага работніка, для кожнага не прасьмярдзеўшага наскрозь згодай палітыка, які ня хоча парваць з масамі, стала ясна адно: зварот да мас, да выбаршчыкаў. Але выбаршчыкі палітычна значна вырасьлі. Рэвалюцыйныя сялянскія масы шукаюць арганізацыйных форм барацьбы. Рэвалюцыйны уздым Зах. Беларусі шукае выхаду, выпірае на шырокую арэну барацьбы. Ужо нашаніўскі палітычны капітал—архіўная рэч, з адраджэнцкім багажом далёка не заедзеш, трэба знайсьці такія лёзунгі, такую праграму, за якімі пойдуць шырокія працоўныя масы на барацьбу супроць нянавісных акупантаў.

К гэтаму часу стыхійная неарганізаваная барацьба сялянства уваходзіць пад кіраўніцтвам Кампартыі у рэчышча арганізаванай сьвядомай клясавай барацьбы. Лёзунгі Кампартыі пранікаюць у самыя глухія занядбаўшыя куты, узварушваюць і гуртуюць масы. Сялянская глеба пячэ пяты акупантам. Побач з узростам актыўнасьці клясавай сьвядомасьці і міжнароднай пралетарскай салідарнасьці, побач з пашырэньнем і паглыбленьнем нацыянальна-вызваленчай барацьбы, выяўляецца бурнае імкненьне сялянскіх мас да арганізаваньня барацьбы, да выяўленьня масавае волі, арганізаванага масавага адпору наступу капітала і пераходу да штурму супроць астачарцелае акупанцкае улады.

Дапасоўваючыся да настрою і імкненьняў мільённых сялянскіх мас і паставіўшы перад сабой галоўнейшую задачу: толькі з масамі, толькі барацьба,—грамадаўскія ідэалёгі робяць грунтоўную рэвізію

пляцформы быўшага адзінага Беларускага Пасольскага Клюбу, і ствараюць сваю палітычную пляцформу, якая мае выразны клясава-сялянскі, рэвалюцыйны характар.

Грамада сваёй праграмай, сваёй дзейнасьцю і змаганьнем давяла, што яна была голасам і выяўленьнем волі мільенных падняволенных і эксплёатаваных мас Зах. Беларусі і гэтым трэба тлумачыць нячувана шпаркі рост яе арганізацыі і шырокую папулярнасьць.

Вось вытычныя мэты, якія ставіла перад сабой Грамада:

1. Саюз працоўнага сялянства з рабочымі гарадоў, ясна выражаная пралетарская еднасьць было адно з галоўнейшых прынцыпаў палітычнай праграмы БСРГ.

> Вызваленьне ўсяго працоўнага народу з-пад ярма капіталу і нацыянальнага ўціску—гэта агульная мэта і супольная справа сялян і работнікаў. Зьдзяйсьненьне гэтага магчыма толькі ў цесным саюзе сялян і работнікаў.
>
> Працоўная інтэлігэнцыя ў сваёй лепшай і здаравейшай частцы павінна прылучыцца да такога саюзу сялян і работнікаў, знаходзячы тут шырокі грунт для прылажэньня сваіх творчых сілаў.
>
> Толькі цесны саюз сялян і работнікаў можа ўстанавіць сялянска-работніцкі ўрад. Толькі работніцка-сялянскі ўрад зможа даць прыгнечаным народам волю, сялянам зямлю, работнікам—працу і толькі ён зможа перабудаваць народную гаспадарку і ўвесь дзяржаўны і грамадзкі лад на больш разумных і справядлівых падставах і павесьці народ да лепшае будычыны (Праграма БСРГ).

Гэтая ідэя праходзіць чырвонай ніткай ня толькі ў праграме, друку і соймавых выступленьнях, але і у працы усей арганізацыі Грамады на мясцох, праходзіць праз усю дзейнасьць і змаганьне БСРГ, цесна ўвязваецца з кожным канкрэтным пытаньнем, якое вырастае ў ходзе барацьбы працоўнай вёскі.

У сваім друку Грамада адкрыта і па рэвалюцыйнаму ставіла пытаньне аб саюзе сялян і рабочых і гэта яе рэзка вызначала сярод усіх іншых беларускіх палітычных груповак.

> „Мы адкрыта гаворым, што *пасьля* перамогі працоўных створым моцную, як сталь, рабоча-сялянскую ўладу, каб затрымаць зямлю для сялян, а фабрыкі для рабочых, каб ня даць буржуазіі вярнуць старыя парадкі. Сільная улада буржуазіі скірована супроць працоуных мас, а наша—будзе супроць абшарнікаў і капіталістых. (Орган Грамады).

А ў другім артыкуле накірованым супроць ваеннай небясьпекі маем выразна клясавую ўстаноўку.

> „Мы мусім яшчэ раз цьвёрда і рашуча заявіць, што ад небясьпекі ваенных авантураў, якія пагражаюць нашаму краю аканчальнай эканамічнай руінай і фізычным зьнічтажэньнем яго насяленьня, забясьпечыць нас можа толькі ўлада сялян і рабочых, толькі рабоча-сялянскі ўрад“.

Дэмаскуючы фашыстоўскую палітыку сеяньня дэмакратычых ілюзій, орган Грамады піша:

> „Сяляне і работнікі ня пойдуць змагацца за гэтую форму прыкрытага ярма (Парлямант *А. С.*), якое буржуазія ўзьдзела на іх шыю. Сяляне і рабочыя ўжо ведаюць, што толькі свая ўлада, улада працоўных, можа даць ім вызваленьне“.

„І гэтым—на руінах польскага парлямэнтарызму, працоўныя Польшчы ўздымаюць свой сьцяг з лёзунгам. Няхай жыве рабоча-сялянскі урад.

Гэты лёзунг напісала на першым месцы сваей праграмы і БСРГ. За гэтым лёзунгам дружнымі радамі пойдуць сяляне і рабочыя Заходняй Беларусі, змагаючыся за зьдзейсьненьне яго..

(З прэсы Грамады).

Як вянок кожнага выступленьня ў сойме грамадаўцаў ёсьць настаўленьне мас на барацьбу за „сялянска-рабочы“ ўрад.

А іншаю дарогаю, якая вядзе да вызваленьня, як працоўных масаў у Польшчы, так і народаў паняволеных праз Польшчу – ба-есьць упартая барацьба з урадам буржуазіі і яе памоцнікаў, барацьба за рабоча-сялянскую уладу. Толькі гэтакі урад можа адчы-вывесьці Польшчу з прырвы крызысу і паніжэньня, ён-жа нiць дарогу да вольнасьці для беларускага і украінскага народу“.

(Прамова пасла Валошына).

„Толькі тады, калі селянін і рабочы возьме ўладу ў свае А. С. рукі, толькі тады гэтая справа (зямельная рэформа, будзе вырашана, але сяньня апрача шкодных ільлюзіяў, апрача дражненьня, нічога добрага гэтая „зямельная рэформа „ня дасьць“.

(Прамова пасла Тарашкевіча).

І ў сваей штодзеннай дзейнасьці Грамада ўвязвала барацьбу сялян з барацьбою рабочых. Паслы Грамады ня раз крыўду, імкненьні, жыцьце-быцьце беларускай вескі, пераносілі ў гушчу працоўных мас гораду Беларусі, у гушчу рабочых палякаў і яўрэяў. У перадавіцы „Народная Справа“ чытаем:

„Горадня, Беласток, Бярэсьця, Пінск, -найвялікшыя рабочыя цэнтры Заходняй Беларусі — з энтузіязмам прывіталі выступ леньні на вечах пасłоў Грамады. Там ужо пазакладваны гурткі, якія далі значную лічбу сяброў партыі.

І далей ідзе апісаньне Грамадаўскага мітынгу ў Вільні:

„Заля, дзе адбываўся мітынг, была перапоўнена, як ніколі. Прыйшлі ня толькі беларусы, прышлі рабочыя ўсіх нацыянальнасьцяў і гэтым засьведчылі публічна, што ў барацьбе за вызваленьне працоўных—*усе рабочыя браты!* А ход мітынгу паказаў, што Віленскія рабочыя, як палякі, так і яўрэі, роўна адчуваюць крыўду працоўнага беларуса гораду і вескі, і гатовы супольна з ім змагацца за волю

2. Грамада рэзка выступіла супроць нацыянальнай абмяжованасьці, нацыянальнага шавінізму, якія зьяўляюцца адным з прылад буржуазіі для разьбіцьця міжнароднай пралетарскай салідарнасьці працоўных мас. У сваей праграме Грамада, ставячы сабе за мэту весьці працу ў духу міжнароднай салідарнасьці пралетарыяту, дамагаецца самавызначэньня усіх народаў і лічыць, што „беларускія землі павінны быць злучаны і аб'яднаны ў незалежнай Рэспубліцы пад уладаю сялян і рабочых“.

Тлумачэньне і паясьненьне гэтага пункту праграмы, знаходзім у грамадаўскім друку і соймавых выступленьнях.

„Мы павінны дамагацца перамогі працоўных мас усяе Польшчы, бо толькі тады дасягнем нацыянальнага вызваленьня. Ва ўмовах буржуазна-дэмакратычнай Польшчы нашае нацыянальнае адраджэньня немагчыма.

(З перадавіцы Грамадаўскага органу).

У другім месцы знаходзім яшчэ больш цесную ўвязку вызваленчай барацьбы працоўных мас Зах. Беларусі з рэвалюцыйнай барацьбой пралетарыяту Польшчы:

„На доўгім шляху барацьбы за сацыяльнае вызваленьне нашы каляіны зыходзяцца з каляінамі польскага пралетарыяту і сялянскай беднаты“...

„Мы верым, што раней, ці пазьней, сацыяльная барацьба ў Польшчы мусіць закончыцца *перамогай рабочых мас.* І гэта будзе адначасна *і наша перамога*, бо працоўныя ня могуць трымаць у няволі працоўных“.

(З прэсы Грамады).

На Заходняй Беларусі сялянства у той час слаба адчувала у сваей вызваленчай барацьбе кіраўнічую ролю пралетарыяту гарадоў Беларусі, які у значным ліку складаецца з палякаў, а ужо аб увязцы барацьбы з пралетарыятам Польшчы было яшчэ цяжэй гаварыць. Селянін, першым чынам, стыкаўся з палякам у асобе абшарніка, асадніка паліцыянта, чыноўніка, зносячы ад іх ня толькі эканамічны вызыск, але і нацыянальнае прыгнечаньне. У дадатак і гістарычныя ўмовы так скаліся, што селянін у польскім пану бачыць абавязкова свайго адвечнага ворага. Калі далучыць да гэтага палітыку польскай буржуазіі, накіраваную да прышчапленьня нацыянальнага антаганізму, дык адгэтуль ясна, наколькі сярод беларускага сялянства моцна узгадована пераконаньне, што польскі народ зьяўляецца прыгнятацелем Заходняй Беларусі. Карэньні сэцэсыі Кампартыі Заходняй Беларусі, якая зьявілася напярэдні расколу у Беларускім Пасольскім Клюбе, таксама растуць з гэтага грунту. Прымаючы усе гэта пад увагу, трэба адзначыць, што кіраўнікі Грамады, б'ючы у лоб беларускаму нацыяналізму і працягваючы братэрскую руку пралетарыяту Польшчы, выказалі сваю клясавую сьвядомасьць, рэвалюцыйнасьць, выявілі сваю падлегласьць уплыву Кампартыі.

Пасол Тарашкевіч у сваей прамове ясна фармуляваў саюз працоўных мас дзьвюх нацый: пануючай і падняволенай.

„Шырокія масы польскіх сялян зразумеюць, што толькі супольная барацьба разам з украінскімі і беларускімі сялянамі і братэрскі саюз з рабочай клясай, можа даць пабеду над эксплёататарамі“

З Нясьмелую парляманцкую апазыцыю былшага Беларускага Пасольскага Клюбу Грамада пертварыла у няшчадную клясавую барацьбу мільенных мас. „*Спыненьне барацьбы—гэта ужо паражэньне*“. вось лёзунг Грамады.

„Толькі нясупынным змаганьнем мы сапраўды здолеем абараніць свой народ ад вынішчэньня яго пад „апякунскім крылом“ польскае дзяржавы“.

„Наша барацьба паказуе, што лінія, па якой ідуць беларускія радыкалы—лінія самай рашучай апазыцыі і змаганьня з сучаснымі валадарамі Польшчы за нашы правы і волю, зусім правільная“

(З перадавіцы газэты БСРГ).

З гэтае ўстаноўкі выцякала і барацьба супроць згоднікаў розных гатункаў і нацыянальнасьцяй, барацьба, як з агентамі буржуазіі, якія з сярэдзіны імкнуцца паслабіць і разьбіць вызваленчую барацьбу сялян з мэтай перацягнуць іх пад уплыў буржуазіі. І дзеля таго Грамада сьмярцельным боем абстрэльвала ўсякую згоду.

„Ведама *сапраўдная* згода ці ўгода між народамі магчыма толькі пад лёзунгам: „Роўныя з роўнымі, вольныя з вольнымі", якога так надужывала і надужывае польская буржуазія. Такая ўгода, якая прызнала-бы права не дзяржаўнага народу *на самаазначэньне*, магчыма толькі пры існаваньні ў дзяржаве *ўлады сялян і рабочых*, якія ведама не зацікаўлены ва ўціску такіх-жа сялян і рабочых другой нацыянальнасьці. Але ня воля, асабліва, калі яна трывае даўжэйшы час, родзіць *другі від угоды*, які ня мае нічога супольнага са справядлівым разьмежаваньнем вольных народаў. Гэта ўгода спадлеўшага ў няволі *раба з сваім валадаром, лёкая—з панам*. Угода, на якую ніколі ня ідзе маса, а толькі адзінкі".

...І ясная рэч, што *пакуль у Польшчы трываціме ўлада* буржуазіі, датуль усе спробы з боку беларускага *працоўнага* народу дайсьці угоды на падставе роўнасьці, волі і брацкага разьмежаваньня, *будуць бясплоднымі*: буржуазія, якая пад сваім ботам трымае польскія працоўныя масы, ні ў якім выпадку ня можа згадзіцца на роўнасьць з ёю і на волю беларускіх *сялян і рабочых*.

...„Практыка паказала, што з польскай буржуазіяй ня можа у нас быць угоды на падставе роўнасьці і волі. На ўсякія-ж іншыя віды ўгоды могуцьісьці *толькі здраднікі* свайго народу. Дык і шлях наш пад уладаю польскае буржуазіі ясны: гэта ёсьць далейшая барацьба ў сойме і па-за соймам, поплеч з працоўнымі масамі ўсіх нацыянальнасьцяй Польшчы, якія бачаць лепшую будучыну *толькі пад уладай сялян і рабочых*".

(З перадавіцы газэты „Беларуская Справа").

Толькі той, хто рашуча і цьвёрда стаў на шлях клясавае барацьбы, хто ўсьвядоміў сабе, што шлях да вызваленьня з-пад ярма акупацыі ляжыць праз рэвалюцыю, толькі той мог з соймавое трыбуны так біць пралетарскай існцінай па пануючае клясе і іх паслугачох-згоднікаx.

„Насупроць буржуазна-пястоўска-пэпэсоўскага блёку, павінен быць пастаўлены магутны сялянска-работніцкі блёк, у радох якога знойдуцца мільёны працоўнага люду ў вёсцы і горадзе, змагаючыхся пад клічам—*„Зямля—сялянам, фабрыкі—рабочым, нацыянальная свабода для падняволеных народаў"*.

.. *да вызваленьня вядзе толькі дарога неўмалімае барацьбы"*.

(З прамовы пасла Тарашкевіча).

4. Кожны нацыянальна-вызваленчы рух, а на Заходняй Беларусі асабліва, цесна пераплятаецца з сацыяльнай барацьбой. Бо барацьба за зямлю, барацьба супроць эканамічнага ўціску абшарнікаў і капіталістых, зьяўляецца стрыжнем масавага руху за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленьне Заходняй Беларусі. Правадыры Грамады выразна ўразумелі, што без сацыяльнага вызваленьня шырокіх працоўных мас ня можа быць вызваленьня з-пад нацыянальнага ўціску, які зьяўляецца няминучым вынікам капіталістычнага ладу.

Дзеля таго Грамада і ў праграме і ў сваёй дзейнасьці з вялікім націскам падкрэсьлівала сацыяльна эканамічныя моманты, як барацьба за зямлю бяз выкупу, скасаваньне асаднiцтва, за пералажэньне падаткаў з безьзямельных, малазямельных і серадзнякоў, на пануючыя заможныя клясы, за сацыяьныя правы для рабочых: васьмігадзінны рабочы дзень, мінімум заработнай платы і г. д. Адгэтуль настаўленьне мас на

барацьбу за свае штодзённыя патрэбы і ўвязка гэтае барацьбы з барацьбой за канчатковыя лёзунгі рабочых і сялян Заходняй Беларусі з барацьбой за іх поўнае вызваленьне.

„Вядучы барацьбу за самавызначэньне народаў, за сялянска-работніцкі ўрад, БСРГ разам з тым нясупынна змагаецца за самыя балючыя і штодзённыя патрэбы сялян і рабочых: за зямлю бяз выкупу, праціў непамерных падаткаў, за абарону рабочых законаў, за родную школу, за палітычныя свабоды і інш.".

Рэч зразумелая, што мабілізацыя мас на грунце барацьбы за штодзенныя патрэбы і канчатковыя рэвалюцыйныя лёзунгі далі надзвычайныя вынікі—Грамада за кароткі час правяла шэраг масавых кампаній, вырасла ў магутную стотысячную арганізацыю. Перапуджаная буржуазія праз свой фашыстоўскі урад пачала граміць гурткі і канфэрэнцыі Грамады. Гэтыя правакацыйныя ўдары фашыстоўскага ўраду не парушылі аднак рэвалюцыйнае дысцыпліны Грамады—яна не пайшла на перадчасныя паасобныя паўстаньні, а яшчэ больш паглыбіла масавую барацьбу на грунце штодзенных патрэб працоўных мас. „У адказ на узмоцненыя нацыянальныя рэпрэсіі, піша орган грамады „Народная Справа"—мы мусім узмацаваць рух сацыяльны, бо „беларускі нацыянальна-вызваленчы рух дасягне свае мэты толькі адначасна з перамогай сацыяльнага руху".

5. У сваім кіраўніцтве нацыянальна-вызваленчым рухам, Грамада выстаўляла перад масамі, як завяршэньне, як вянец іхнай барацьбы, само існаваньне БССР, прапагандуючы тыя заваёвы, якіх дамагліся працоўныя масы ў культурнай і эканамічнай галінах пад савецкай уладай.

„У той час, як у Заходняй Беларусі, пад панска-польскаю ўладаю з нашай культурай вядзецца барацьба, нішчыцца нашае школьніцтва, ва ўсходняй частцы нашага краю ў Савецкай Беларусі, пад уладаю сялян і рабочых буйна разрастаецца і рвецца да жыцьця нашая беларуская культура і беларускае школьніцтва (Прамова пасла Мятлы).

Сумежна з указаньнем на СССР, як на зьдзейсьненыя мэты і думкі працоўных мас, як на вынік рэвалюцыйнае барацьбы, Грамада асуджала кожную арыэнтацыю на буржуазны Захад і няшчадна дэмаскавала палітычнае банкруцтва Лігі Нацый, у працівагу якой выстаўляла ў сваей праграме заклік да цеснага сацыялістычнага саюзу эўрапэйскіх народаў.

6. Грамада назаўсёды парвала з тым шкодным інтэлігэнцкім падыходам да мас, быццам народ,—гэта дзіцё, якое інтэлігэнцыя павядзе куды захоча і адгэтуль: соль народу—гэта інтэлігэнцыя і вызваленьне беларускага народу знаходзіцца ў руках інтэлігэнцыі. Грамада без агаворак заявіла, што апорай беларускага нацыянальна-вызваленчага руху зьяўляюцца толькі працоўныя масы і цэнтр увагі свае дзейнасьці перанясла ў шырокія гушчы працоўных Зах. Беларусі, кладучы пры гэтым галоўны націск на арганізацыю гэтых мас.

„Наш шлях гэта арганізацыя нашае ўнутранае моцы—культурнае, палітычнае і клясавае. Толькі масы, гэты сапраўдны волат з мільёнамі галоў, можа выкаваць для нас новыя формы жыцьця". (З друку Грамады).

Грамада разумела, што, каб з посьпехам змагацца з арганізаваным і маючым уладу клясавым ворагам, неабходна таксама арганізаваць барацьбу шырокіх працоўных мас і вядучы плянавы адпор супроць наступленьня абшарнікаў і капіталістых, арганізаваць масы на рашучы бой.

„Мусім стануць тварам проці твару, супроць добра арганізаванае буржуазіі, якая займае ў дзяржаве пануючае палажэньне, стануць, як таксама з'арганізаваная сіла, дужая сваёй сьвядомасьцю, культурнасьцю, арганізацыйнай спайкай і дысцыплінай, бо змаганьне з парлямэнцкага грунту ўсё больш пераходзіць на грунт штодзённага жыцьця, дзе актыўнымі мусяць быць ня толькі правадыры народу, *але і ўсе грамадзяне, усе радавыя байцы, усе паасобныя сяляне і рабочыя*". (З друку Грамады).

І дзеля таго:

„Першай задачай гурткоў павінна быць далейшае разьвіцьцё арганізацыйнае сеткі, каб кожная вёска мела свой гурток, каб праз гурткі злучылася гміна з гмінай, павет з паветам. Але аднача сна кожны гурток мусіць паглыбляць свае ўплывы і ў сваёй вёсцы мусіць стацца цэнтрам усяго жыцьця вёскі".

(З друку Грамады).

„Тварыць сялянскія камітэты—вось загад гэтага моманту. Тварыць сялянскія камітэты дзеля масавае барацьбы за зямлю для сялян бяз выкупу, дзеля барацьбы з разьдзіраньнем зямлі невялікаю жменяю вясковых кулакоў, дзеля барацьбы з падатковым уціскам і гвалтамі паліцыі, дзеля арганізаваньня масаў пад дэвізам: „Барацьба за сялянска-рабочы ўрад".

(З прамовы Тарашкевіча).

З гэтых асноўных і характэрных пастулятаў, выцякае, што Грамада мела ясна вызначаную клясавую пазыцыю, даволі вытрыманую рэвалюцыйную тактыку, даволі выразную рэвалюцыйную пэрспэктыву.

Аднак былі і недахопы. Не ўважаючы на націск мас, якія пад уплывам кампартыі выраўноўвалі палітычную лінію кіраўнікоў Грамады, усё-ткі ў праграме і тактыцы Грамады прабіваліся адзнакі дробна-буржуазнага характару гэтае партыі і праявы апартунізму. Выходзячы з таго заложаньня, што сялянства на Зах. Беларусі лікам больш, як рабочых і, што Грамада зьяўлялася арганізацыяй беларускіх працоўных мас, кіраўнікі заўсёды выстаўлялі на першае месца сялянства (саюз сялян і рабочых, сялянска-рабочага ўраду, а не наадварот), гэта выяўляла іхнюю недаацэнку ролі пралетарыяту ў рэвалюцыйным руху. Грамада ў сваіх лёзунгах замаўчвала, што шлях да вызваленьня ляжыць праз сацыялістычную рэвалюцыю, праз дыктатуру пралетарыяту, і ня мела ў пэрспэктыве сацыялістычнай перабудовы сельскае гаспадаркі. У крытыцы некаторых недахопаў у сацыялістычным будаўніцтве Савецкае Беларусі, у грамадаўцаў ня раз праціналіся нацыяналістычныя ноткі. У арганізацыйным пытаньні Грамада зрабіла памылку, што ня высоўвала з нізоў актыўны элемэнт на кіраўнічыя вярхі, аддаючы ў гэтым пяршынства інтэлігэнцыі, якая пры першых ударах тэрару пачала хістацца і пераходзіць да згоды.

Але-ж, не ўважаючы на гэтыя недахопы, заслугі Грамады перад рэвалюцыяй Зах. Беларусі, вялізарныя. Адчуўшы нутром барацьбіта настрой зьняволеных мас Зах. Беларусі, Грамада ўдала і своечасова выкарыстала легальныя абставіны і заклікам да вызваленьня разварушыла працоўныя масы Заходняй Беларусі, рэвалюцыйнымі лёзунгамі узарала самыя глухія заняпаўшыя куты.

Магутная актывізацыя мас у барацьбе ці то за штодзённыя патрэбы ў культурнай, альбо эканамічнай галіне, ці супроць тэрору і наступу фашыстаўскага ўраду, Грамада імкнулася афармляць гэтую актывізацыю ў масавых выступленьнях, у форме сходаў, мітынгаў, дэманстрацый, збору подпісаў і г. д. Сялянства стала гаварыць языком мас, увязваць сваю барацьбу з барацьбой рабочых па гарадох,

з барацьбой пралетарыяту Польшчы. Беларуская вёска палітычна вырасла, прыдбала клясавую сьвядомасьць, рэвалюцыйную закалку, і на шляху барацьбы стала выяўляць самастойнасьць і самадзейнасьць. Грамада ўкараніла ў гушчу працоўных мас неабходнасьць арганізавацца і на справе паказала дадатныя вынікі арганізаванае барацьбы. Вось чаму ў Грамаду рухнулі сотні тысяч працоўных, вось чаму Грамада за 6 месяцаў з гарой арганізавала 4 проц. насельніцтва Заходняй Беларусі.

Надзвычайна шпаркі рост Грамады і гарачае спачуваньне мас сьведчыць пра тое, што праграма і тактыка Грамады, яе барацьба ў духу міжнароднай пралетарскай салідарнасьці, барацьба за самавызначэньне Заходняе Беларусі, за сялянска-рабочы ўрад, за зямлю бяз выкупу і інш.—што ўсё гэта было выяўленьнем волі і імкненьняў шырокіх працоўных мас Заходняе Беларусі.

Сваім арганізацыйным разгонам і ажыўленай масавай барацьбой Грамада падняла надзвычайны энтузіязм і змагарскае захапленьне сярод працоўных Заходняе Беларусі, нават палёнізаваныя рабочыя беларусы і рабочыя—палякі і яўрэі па гарадох уступалі ў шэрагі Грамады. У Вільні, напрыклад, Грамада налічвала ўжо блізка 300 сяброў рабочых.

Гісторыя Беларусі ня ведае дасюль такога магутнага, грунтоўнага, арганізаванага выяўленьня волі мас і такога рэвалюцыйнага энтузіязму, як у часы Грамады, а гэта сьведчыць аб тым страшэнным эканамічным уціску і нацыянальным прыгнечаньні, якія пануюць на Зах. Беларусі. Грамада гэта сьветазарны весьнік нямінучай перамогі зьняволеных і эксплёатаваных, Грамада гэта радасны вокрык зьняволенага народу сярод яго бязупыннага стогну і посьвісту гарапніка акупантаў.

Пасьля Грамады нацыянальна-вызваленчы рух вышаў на шырокі шлях арганізаванай масавай барацьбы, пры цеснай увязцы з барацьбой пралетарыяту. І тут трэба адзначыць, што львіная доля посьпеху Грамады належыць кампартыі Зах. Беларусі, кампартыі, якая хоць і знаходзіцца ў глыбокім падпольлі, але мае послух у шырокіх масах, шырокі ўплыў і глыбокія карэньні ў гэтых масах. Кампартыя паміма веды кіраўнікоў Грамады настаўляла шырокія масы на арганізаваньне сваёй барацьбы ў легальных формах, на масавую барацьбу, на мабілізаваньне мас для барацьбы за штодзённыя патрэбы і іншае, і гэтым садзейнічала росту і ўплыву Грамады.

(Працяг ў наступным нумары)

Ю. Браткоўскі

Шляхамі нацыяналізму, апартунізму і здрады *)

(Разлом у КПЗУ)

1. Ад сабатажніцтва да службы Пілсудзкаму

Група Васількова—Туранскага сваім дзейнічаньнем, скіраваным супроць СССР—вогнішча міжнароднай сацыяльнай рэвалюцыі, супроць супольнай барацьбы працоўных мас Заходняй Украіны і пралетарыяту Польшчы, фактычна паставіла сябе па-замежамі Камінтэрну і камуністычнага руху наогул.

Канстатуючы гэты факт, Выканаўчы Камітэт Камуністычнага Інтэрнацыяналу, на пленарным паседжаньні 18 лютага гэтага году, прызнаў паводзіны раскольніцкай групы—адчыненай здрадай пралетарскай рэвалюцыі, ухваліў выключыць яе з шэрагаў Камінтэрну і заклікаў працоўныя масы Заходняй Украіны „даць рашучы адпор служкам Пілсудзкага і здраднікам пралетарскай рэвалюцыі“.

Вялізная большасьць партыі вельмі рашуча асудзіла нацыяналістычных дзеячоў расколу. Гэта знайшло сваё выяўленьне у пастановах нарады КПЗУ у студзені 1928 г., дзе мелі сваіх прадстаўнікоў амаль усе арганізацыі КПЗУ. Партыя здаровая. Група нацыяналістычных інтэлігэнтаў апынулася адцятай ад партыйнага пню і што раз усё больш бярэцца шукаць апоры ў дробным мяшчанстве.

Гэты факт, аднак, не вызваляе партыю ад вялікай працы па перамозе усякіх нацыяналістычных і апартуністычных праяў. Адно з галоўных нашых заданьняў—гэта абгаварэньне крыніц здрады ранейшай кіраўнічай групы КПЗУ, праана́лізаваньне ўмоў, у якіх адбываўся процэс пераходу раскольнікаў на той бок барыкады, распазнаваньне той дарогі, якая давяла групу Васількова-Туранскага да нацыяналістычнага лягеру контр-рэвалюцыі, уразуменьня істоты і характару іхных памылак.

Група раскольнікаў прышла ў партыю з лягеру нацыяналістычнага дробнага мяшчанства. Слаба зьвязаная з пралетарыятам, яна адбівала настроі гэтага лягеру.

Пасьля прайгранай польска-украінскай вайны 1919 г. лягер дробнага украінскага мяшчанства цэлы шэраг гадоў займаў варожую пазіцыю супроць польскай дзяржавы. Выяўнікам гэтага была актыўная барацьба супроць польскай акупацыі (сабатаж), лезунг ірляндызацыі Заходняй Украіны, байкот народнага перапісу ў 1921 г. і выбараў у сойм у 1922 г., патайны унівэрсітэт у Львове, шырокае выкарыстаньне лёзунгу „зямля бяз выкупу“ і г. д.

*) Пераклад з украінскае мовы. Браш. „Ю. Братківські. Шляхами націоналізму, опортунізму та зради“—ДВУ, 1928 г.

Палітыка нічым незахаванага зьнішчэньня, якая праводзілася эндэцкімі і кааліцыйнымі ўрадамі Польшчы, аддаляла ад іх нават найбольш згодніцкія ўкраінскія элемэнты, пазбаўляла іх хоць якога небудзь падтрыманьня ў грамадзе. Пасьля акту 14 сакавіка 1923 г., якім Рада Паслоў фармальна прызнала прыналежнасьць Усходняй Галіччыны да польскай дзяржавы, у буржуазных украінскіх колах вызначыуся паварот да шуканьня згоды з польскаю дзяржаунасьцю. Зьезд Украінскай Народна-Працоўнай партыі ў Львове, 21 мая 1923 г, ухваліў рэзалюцыю з пажаданьнем аўтаноміі для украінскіх земляў у межах польскай дзяржавы. Але польскі урад (Хіена-Пяст) і польскія камандныя клясы адвялі прасьцягнутую руку украінскай буржуазіі. Выявілася яшчэ раз, што ў тагочаснай сітуацыі згода ня мела пад сабою падстаў. У сьнежні 1923 г. аутанамісты адышлі ад кіраўніцтва у УНПП, і яна ізноў перайшла ў рукі пятрушэвічаўцаў.

У гэткіх умовах у частцы украінскага нацыяналістычнага лягеру выяўлялася арыэнтацыя на Савецкую Украіну праўда, яшчэ нявыразная. Знайшла яна пэўнае выяўленьне, між іншым, і у пастановах зьезду УН-ПП у красавіку 1924 г.

Аднак, на грунце частковай капіталістычнай стабілізацыі, у шэрагах украінскага мяшчанства пачынаюць што раз усе больш выкрышталізоўвацца плыні, якія ужо арыэнтуюцца на захад, на адбудову УНР (Украінскай Народнай Рэспублікі) з дапамогай буржуазных дзяржаў. II зьезд КПЗУ, на пачатку 1926 г., мог ужо сьцьвярджаць наступнае. „дэзарыэнтацыя мяшчанскіх партый, якая сталася скуткам іхнай палітыкі у 1918—1923 г г., „прарадзянскасьць“ (хутчэй не як акрэсьлены настрой, а нявыразная палітычная праграма), вымушаная нацыскам народных мас і разуменьнем уласнай бездапаможнасьці, пачынаюць пераходзіць на прызнаньне УССР толькі, „як этапу па шляху да украінскай дзяржаўнасьці“, як этапу, завяршэньню якога належыць актыўна дапамагаць. Замест варожасьці паміж контр-рэвалюцыямі „наднястранскай“ і „надняпроўскай“ пачынае акрэсьлівацца паміж імі пэўны контакт, пры чым, кіраўнічую ролю бярэ на сябе „надднястранская“ контррэвалюцыя. Пачынае адражацца „заходня-эўрапэйская арыэнтацыя“.

Гэты працэс кансалідацыі заходня-эўрапэйскай буржуазіі, выяўленьнем якога было, паміж іншым, узьнікненьне УНДО (ліпень 1925 г.) хутка ішоў наперад. Вядомая рэч, што арыентацыя на заходня-эўрапэйскую буржуазію павінна была у сваіх выніках давесьці да узмацненьня згодніцкіх настрояў і супроць польскай дзяржавы, гэтага найдалей выстаўленага на Ўсход імпэрыялістычнага фарпосту, гэтай „перадавой цытадэлі“ сусьветнага капіталізму. Зьмена ў настроях украінскай буржуазіі і вярхоў дробнага мяшчанства з асаблівай сілаю выявілася пасьля фашыстаўскага перавароту у Польшчы. Зьезд УНДО ў лістападзе 1926 г. агаласіў пляцформу *„усеукраінства“* і, прыкрываючыся „арыентацыяй на ўласныя сілы“, фактычна прыняў *арыентацыю на польскі фашызм* і на інтэрвэнцыйныя пляны міжнароднага імпэрыялізму.

Зьмена пазыцый буржуазнага і дробнамяшчанскага лягеру мела пад сабою цэлы шэраг прычын. Частковая стабілізацыя капіталізму ў Польшчы, якая акрамя усяго у Заходняй Украіне, адкрывала украінскай буржуазіі мажлівасьць узяць удзел у выгадах адносна спрыяючай гаспадарчай кан'юнктуры, тым больш, што эндэцкія элемэнты чым далей, тым мацней выцясьняліся нацыскам тых вялікакапіталістычных элемэнтаў, якія ішлі да аб'яднаньня ўсіх сіл эксплёататараў, незалежна ад веры і нацыянальнасьці, на грунце супольнай праграмы наступленьня капіталізму.

На гэтым грунце частковай стабілізацыі капіталізму ў заходня-
эўрапэйскай буржуазіі вызначыуся узрост *зацікаўленасьці да Укра-*
іны у плянах сусьветнага імпэрыялізму яна мае быць брамай для вы-
лазак супроць усяго Саюзу Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.
У найгалоунейшых буржуазных газэтах Ангельшчыны, Францыі, Нямеч-
чыны і інш., чым далей, тым часьцей пачалі зьяўляцца прысьвечаныя
Украіне артыкулы, трактуючы яе, як каленізацыйную і ваенную пля-
цоўку. Лесам Украіны адначасова пачынаюць цікавіцца буржуазныя
служкі II Інтэрнацыяналу—паколькі апошні хоча быць ня чым іншым,
як „найвышэйшай інстанцыяй у разьвязваньні нацыянальнай праблемы
на Усходзе"

Урады Ангельшчыны, Францыі, Чэха Славаччыны, Румыніі, Поль-
шчы пачалі шчадрэй, чымсь дагэтуль, субсыдыраваць розныя закар-
донныя пятлюраускія прадстаунiцтвы, даручаючы ім узмоцніць сваю
шпегаускую работу, а таксама стварыць контр-рэвалюцыйныя асяродкі
на тэрыторыі УССР.

Фашыстаускі пераварот Пілсудзкага быу адным з рашучых ма-
нэурау на шахматнай дошцы падрыхтаваньняу да атакі на СССР. Пасьля
перавароту Пілсудзкі зьвярнуу асабліваю увагу на *далучэньне да фа-*
шыстаускага фронту украінскай буржуазіі, кулакоў і вяршкоў дроб-
нага мяшчанства. Да гэтага была накіравана яго парцэляцыйная,
камасацыйная, крэдытовая (спрыяньне пятлюраўска-ундоўскім бан-
кам і інш., палітыка Хутка узрастала і усе большала залежнасьць гас-
падарчых і грашовых інстытуцый украінскай буржуазіі ад фашыстаў-
скага ураду. У культурна асьветнай галіне шчодра раздаваліся абя-
цанкі, а часткова наваті кінуты такі-сякі мізэрны падарунак. Адначасова
прэса пілсудчыкау штодня малявала ружовыя пэрспэктывы незалежнай
буржуазнай Украіны, якая мае стацца скуткам сьвяшчэнай вайны су-
проць бальшавізму. *Узрост сацыялістычнага будаўніцтва ў УССР,*
банкруцтва надзей на капіталістычнае перанараджэньне савецкіх рэс-
публік таксама накіроувалі украінскую буржуазію ў абдымкі польскага
фашызму.

Капіталістычная стабілізацыя, павялічваючы маемасьць эксплеата-
тарау усіх нацыянальнасьцяу, у тым ліку і украінскай буржуазіі, кла-
лася цяжкім грузам на шыі рабочых і сялян, нясучы ім зьніжэньне
пражытачнага узроуню, павялічэньне эксплеатацыі і фашыстаўскі тэ-
рар. Урад Пілсудзкага лаў рабочым і сялянам Заходняй Украіны разьню
у Дзьвінячы і Надворнай, працэс 151, масавыя працэсы ў Луцку, Коўлі,
Бярэсьці, Львове, Холму, Замосьці і г. д., і г. д.

На атаку капіталістау і фашыстаўскага ўраду працоўныя масы
Заходняй Украіны адказалі узмоцненай баявой актыўнасьцю, згурта-
ваньнем пад рэвалюцыйнымі камуністычнымі сьцягамі.

Вынікам гэтых працэсаў у грамадзянскім жыцьці Заходняй Укра-
іны, што раз мацней вызначалася *палярызацыя*—на адным канцавосьсі
кансалідацыя буржуазіі, на другім—згуртаваньне працоуных мас пад
гегемоніяй пралетарыяту. У рэзультаце загастрэньня клясавай барацьбы
павялічваецца баявы аддзел рабочых і сялян, якія змагаюцца пад сьця-
гамі рэвалюцыі, а у той самы час ад лягеру рэвалюцыйнай барацьбы
адпадаюць хісткія элемэнты, інтэлегэнцкія нацыяналістычныя гру-
поукі тыя, якія ў часе ўздыму рэвалюцыйнай хвалі пайшлі з прале-
тарыятам, але ня здолелі зрасьціся з імі пад націскам дробнамя-
шчанскага элемэнту павярталіся туды, адкуль некалькі гадоў таму
прышлі.

II. Рэцыдыў нацыяналізму

Дробнае мяшчанства—нацыяналістычнае ў сваёй прыродзе. З гэтага пункту гледжаньня яно стаіць вышэй буржуазіі, паколькі апошняя выяўляе пэўныя імкненьні да таго, каб знайсьці агульную мову з іншымі эксплёататарамі на грунце клясавых капіталістычных інтарэсаў. Ленін пісаў у лістападзе 1917 г., што „праз сваё эканамічнае становішча, дробнае мяшчанства зьяўляецца больш патрыятычным, чымсь буржуазія, а таксама і пралетарыят" (том XV. ст. 560). Гэта вельмі характарызуе дробнае мяшчанства прыгнечаных народаў.

Якраз гэты стыхійны нацыяналізм і быў падвалінай ідэалёгічнага багажу, з якім прысталі да камуністычнага руху Васількоў-Дрэшэр-Туранскі.

Група цяперашніх нацыяналістычных раскольнікаў прышла ў партыю ў часы ўздыму рэвалюцыйнай хвалі, у часы вялікай забастовачнай барацьбы і рэвалюцыйнага ўзварушэньня у Польшчы (кракаўскае паўстаньне) і на Захадзе. У 1922—24 г.г. грамадзкія суадносіны ў Заходняй Украіне былі далёка ад якой небудзь стабілізацыі. Панаваньне польскай акупацыйнай улады было глыбока падкопана выбухамі рэвалюцыйнага руху украінскага сялянства, які пашыраўся з стыхійнай сілай. Вось як малюе тагочасную сітуацыю у заходня-украінскай вёсцы „Наша Правда" за 1924 год:

„Польская буржуазная прэса ўсё часьцей прыносіць сьвежыя весткі пра новы напад, то на цягнік, то на жандарскую варту, то на фальварак і інш. Няма таго дня, каб з шпальтаў буржуазнай прэсы розных адценьняў ня чуцён быў крык пра небясьпеку на „крэсах", якая пагражае існаваньню польскай дзяржавы. Міністэрства Унутраных Спраў разам з вайсковай уладай ужывае ўсе захады, каб задушыць „бандытаў у лапцёх". Усходнія наветы Польшчы затоплены войскам. На „крэсах" уведзена вайсковае становішча. Ад 5-ай гадзіны ўвечары, да 7-ай гадз. раніцы нікому недазволена выходзіць з хаты. Карныя экспэдыцыі гуляюць скрозь... Кроўю і штыком душыць урад мужыка-бунтара. Але... фальваркі не пакідаюць палаць; з дымам, гіне панскае збожжа... Украінскі і беларускі мужык заціснуты як больш нельга, выбухае як бомба, то ў тэй, то ў іншай мясцовасьці, і помста яго такая-ж самая закаранелая, як і ў ягонага пана".

Група Васількова—Туранскага ў значнай меры была выразіцелем настрояў, якія хвалявалі тады заходня-украінскую вёску. Гэты, уласна, факт і вызначаў для Камінтэрну і КПП неабходнасьць захадаў, накіраваных на тое, каб зьвязаць групу Васількова з лягерам пралетарскай рэвалюцыі і прыцягнуць да камунізму і ідэалёгічнага асыміляваньня хоць-бы часткі элемэнтаў, якія выяўлялі сабою сялянскую рэвалюцыйную стыхію.

Праз цэлы шэраг гадоў КПЗУ пагражала небясьпека расплысьціся ў сялянскім моры. Аж да 5-ай канфэрэнцыі КПЗУ (красавік 1924 г.)—і нават яшчэ пазьней,—большасьць сяброў партыі—былі сяляне, у значнай меры серадdespite; дзякуючы гэтаму справа пралетарызаваньня партыі не пераставала быць для КПЗУ галоўнай справай;—праўда, і тое што тагочасная кіраўнічая група КПЗУ недаацэньвала гэтую справу і фактычна яе не разумела, хоць і прымала поўна рэзалюцый, дзе трактавалася пра пралетарызаваньне партыі.

У 4—8 №№ „Нашай Правды" за 1924 г. Васількоў пісаў: „Часам мы станавіліся партыяй працоўных наогул, інакш кажучы — партыяй, якая яднае ў сабе (а не навакол сябе), акрамя пралетарыяту, яшчэ і

іншыя пласты працоўных мас—альбо партыяй, якою часам любяць лічыць сябе сацыял-дэмакраты".

Што КПЗУ да 5-ай канфэрэнцыі мела пераважна сялянскі характар, што на гэтым грунце у ей пашыраліся плыні, чужыя пралетарскай ідэалёгіі, гэта павінен прызнаць таксама і Максімовіч. У сьнежаньскім нумары „Нашай Праўды" за 1924 г. ён піша так:

„Да 5-ай канфэрэнцыі аб'ектыўна можа здавалася, нібы наша партыя усю увагу зьвярнула на вёску, нібы такая лінія выплывала з погляду, што найважнейшую ролю у рэвалюцыі на заходня-украінскіх землях мае адыграць сялянства, што яно будзе насіцелем рабоча-сялянскай улады. Кажу, што аб'ектыўна гэткі погляд мог быць у некаторых партыйцаў, бо яны бачылі шпаркае, значнае і арганізацыйна пашырэньне партыі у вёсцы без адначасовага трывалага арганізацыйнага умацненьня яе у рабочых цэнтрах. На гэткае аб'ектыўнае „народніцтва" канфэрэнцыя зьвярнула увагу, вылучыўшы лезунг павароту ад вёскі да гораду, ад неабмежаванай сялянскай стыхіі—у фабрыкі у прафсаюзы (ст. 29).

5-ая канфэрэнцыя КПЗУ вылучыла лезунг пралетарызацыі партыі. Але група Васількова, урастаючы карэньнямі у дробнабуржуазны нацыяналізм, *ня здолела ажыцьцявіць гэты лёзунг.* Таму і II зьезд КПЗУ, які адбыўся на пачатку 1926 г. павінен быў сьцьвердзіць: „хоць 5-ая канфэрэнцыя зьвярнула асаблівую ўвагу на справу пралетарызацыі партыі, але дагэтуль мы ня здолелі як сьлед замацавацца сярод работніцтва, у першую чаргу, сярод рабочых найважнейшых прамысловых асяродкаў—нафтавога, дрэваапрацоўчага, мэталёвага, салянога. Бясспрэчна мы непавінны палохацца таго, што маем у партыі значны процант сялянства, якое ідзе да нас масамі, але толькі у тым выпадку, калі будзем мець моцнае пралетарскае ядро, моцную пралетарскую падвалину. Калі гэткага ядра няма, калі камуністычная партыя набывае пераважна сялянскі характар, тады небясьпека, якая пагражае партыі, становіцца вельмі яснай—у нас яны выяўляецца у ідэалёгіі і у практыцы „сабатажу", чаго нам дагэтуль выжыць не ўдалося".

Абгаварваючы вынікі работы II зьезду КПЗУ, Туранскі проста сьцьвярджае:

„І надалей мы зьяўляемся партыяй з пераважным процантам сялянства. Гэта пацьвярджаюць апошняя паведамленьні. У адных акругах склад нашай партыі амаль выключна сялянскі, а ў іншых пралетарскі элемэнт займае ледзь палову цэлага складу партыйных арганізацый. Мала маем такіх партыйных арганізацый, дзе-б пралетарскі элемэнт зьяўляўся пераважнай большасьцю асабліва прамысловы пралетарыят... Дачасная наша арганізацыйная практыка была такою, што мы вельмі часта будавалі нашыя партыйныя арганізацыі без дакладнага ўяўленьня сваіх заданьняў, бяз пляну, а ў значнай меры *плавалі па мору сялянскай стыхіі* („Наша Праўда", май 1926 г., ст. 27).

Шчыльная сувязь групы Васількова—Туранскага з дробнабуржуазным асяродзьдзем, пры адначаснай малой насычанасьці пралятарскай падваліны КПЗУ, прыводзіла да таго, што ранейшая кіраўнічая група ЦК КПЗУ адбівала у сабе хістаньні і зьмены настрояў дробнага мяшчанства. Да 1922 г. група Васількова, разам з нацыяналістычным дробным мяшчанствам, па існасьці, уласна, не пераставала арыэнтавацца на сілы заходня-эўрапэйскай дэмакратыі. Гэтая якраз арыентацыя ляжала у аснове тактыкі байкоту соймавых выбараў 1922 г. Выходзіліся на тым, каб на талерцы „эўрапэйскай дэмакратыі" падаць аднастойную пазыцыю усяго украінскага народу і каб асяродзіць на сабе эўрапэйскую грамадзкую думку стварэньнем аднастайнага нацыя-

нальнага фронту, захаваньнем грамадзкага міру (Burgfrieden) ува ўсім украінскім народзе.

Калі ў масах украінскага дробнага мяшчанства пачала падаць вера ў дапамогу Заходня-Эўрапэйскай дэмакратыі, калі са стыхійнай сілай пашыраўся і мацнеў рэвалюцыйны рух прыгнечаных польскім імпэрыялізмам украінскіх працоўных мас, група Васількова-Туранскага ўсе больш і больш пачынае пераходзіць на камуністычныя пазыцыі, паступова адракаючыся не аднэй з сваіх памылак.

Пад правільным кіраўніцтвам Камінтэрну і КПП уся партыя КПЗУ ішла ўперад, яднала пад сваімі сьцягамі і мабілізавала да барацьбы за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленьне шырокія працоўныя масы Заходняй Украіны.

Ва ўмовах уздыму рэвалюцыйнай хвалі з Камінтэрнам ішла таксама і ранейшая кіраўнічая група ЦК КПЗУ тая, якая цяпер здрадзіла партыі і Камінтэрну

Здрада групы Васількова таксама зроблена пад уплывам дробнабуржуазнага асяродзьдзя яна таксама была выразіцелем нявер'і, якая зьявілася ў часткі дробнага мяшчанства, няверы ў рэвалюцыю і ў здольнасьць пралетарыяту кіраваць працэсам будаўніцтва украінскай сацыялістычнай культуры. Гэтая нявера ў сілы пралетарыяту зьяўляецца аднэю з рысаў, якія ідэалёгічна зьвязваюць нацыяналістычных рэнэгатаў з трацкізмам.

Раскольніцкая группа ня раз імкнулася давесьці тое становішча, на якім яна стаяла ў 1920—23 г.г., як стопроцантны бальшавізм, яшчэ больш, яна прыпісвала сабе заслугу бальшавізаваньня КПП. У сапраўднасьці, аднак, гэта зьяўляецца аднэй з легенд, якія імкнуліся прыпісаць партыі васількаўцы. Пазыцыя іх ад часоў разыходзін 1920—23 г. г. носіць на сабе столькі сьлядоў непераможанага дробнамяшчанскага нацыяналізму, што толькі надзеяй на кароткую людзкую памяць можна растлумачыць сьмеласьць васількаўцаў, калі яны амаль з хвіліны часу свайго палітычнага нараджэньня выстаўлялі сябе за стопроцантных ленінцаў.

Найвышэйшай мэтай гэтае групы было нацыянальнае вызваленьне. Клясавая барацьба пралетарыяту—гэта для іх толькі *сродак*, пры дапамозе якога можна змабілізаваць масы на барацьбу за нацыянальнае вызваленьне.

„У польска-украінскай нацыянальнай вайне 1918-1919 г. г.—пісаў Васількоў у першым нумары „Нашай Праўды" за студзень 1924 г.,—перамог француска-польскі капітал, прыкрыты патрыятычным фігавым лістком нацыянальнага шавінізму. Украінскія працоўныя масы ў гэтай вайне былі пераможаны. Вось-жа, як галоўнае заданьне, перад працоўнымі масамі паўстае барацьба з акупацыйным француска-польскім капіталам. Парукаю перамогі працоўных мас у гэтай барацьбе ёсьць шчыльнае яе злучэньне з барацьбою за штодзенныя інтарэсы працоўных мас як гораду, так і вёскі (ст. 23).

Бязумоўна, што працоўныя масы Заходняй Украіны павінны праводзіць рэвалюцыйную барацьбу з „акупацыйным француска-польскім капіталам", што заданьні камуністычнай партыі—арганізоўваць гэтую барацьбу і даваць ей належны напрамак. Але існасьць артыкулу Васількова захоўваецца ня ў сьцьвярджэньні гэтай элемэнтарнай ісьціны, а ў поўным абмінаньні праблемы адносін працоўных мас Зах. Украіны да украінскай буржуазіі. Кажучы пра барацьбу з польскай акупацыяй, Васількоў робіць гэта спосабам, уласьцівым разуменьню сац.-патрыётаў—тых, якія клясавую барацьбу пралетарыяту падпарадкоўваюць вышэйшым агульнанародным інтарэсам.

Гэтае вылучэньне на першы плян нацыянальнай справы як найшчыльней злучалася ў васількаўцаў з хібнаю ў сваей аснове ацэнкаю суадносін клясавых сіл у Зах. Украіне. Вялікую цікавасьць пад гэтым поглядам уяўляе рэдакцыйны артыкул пад назвай „сьмерць нацыяналізму“, зьмешчаны у 2-3 нумары „Новай Культуры“ за чэрвень -ліпень 1923 г. З яго даведваемся, што украінскі нацыяналізм павінен загінуць натуральнай сьмерцю, дзякуючы таму, што, быццам, „*няма украінскай буржуазіі*“ (ст. 6). А калі украінская буржуазія ня існуе, дык і украінскі нацыяналізм не зьяуляецца выяўнікам гэтай буржуазіі, якая ня існуе. Ідэалегія нацыяналістычнага дробнага мяшчанства—праводзіць далей ход сваіх думак „Новая Культура“—зьяўляецца ідэалегіяй няжыцьцевай, бо яна не выяўляе інтарэсаў пэўнай грамадзкай клясы“.

Раз у Заходняй Украіне і „на развод“ няма „роднай“ буржуазіі, дык тым самым няма таксама „той клясы, якая адна толькі можа быць зацікаўлена утварэньнем нацыянальнай дзяржавы на капіталістычнай аснове“.

Але гэтага яшчэ мала: „Нова Культура“ прыходзіць да вываду, што само нацыяналістычнае дробнае мяшчанства, ня маючы падпоры ў буйна-капіталістычнай буржуазіі, „непапраўна засуджана на пагібель“.

Акурат такую-ж пазыцыю бароніць Васількоў у артыкуле пад назвай „Нацыянальнае вызваленьне і украінскае дробнае мяшчанства“, зьмешчаным у „Нашай Праўдзе“ у студзені 1924 г. Ён таксама за *неіснаваньне украінскай буржуазіі* (падкр. намі Рэд.) і робіць вывад, што дробнамяшчанская канцэпцыя нацыянальнага вызваленьня ў рамках капіталістычнага ладу зьяўляецца утапічнай канцэпцыяй. „Ілюзорнасьць дробнамяшчанскага лезунгу незалежнай Украіны—тлумачыць Васількоў—выходзіла з таго, што украінскае дробнае мяшчанства жадала бяз уласнага капіталу і буржуазіі стварыць уласную буржуазна-капіталістычную дзяржаву“ (ст. 6).

Вось-жа бачыце, уся бяда ў тым, што няма нацыянальнага капіталу. Бо калі-б сабраць хоць крышку таго капіталу, усё-б пайшло як найлепш і мы мелі-б сапраўды незалежную украінскую дзяржаву.

Як глыбака ў групе Васількова караніліся погляды пра неіснаваньне украінскай буржуазіі, можам бачыць хаця-б з таго, што яшчэ у ліпені 1926 г. „Зямля і Воля“ лічыла заданьнем камуністычнай партыі супроць украінскага мяшчанскага лягеру наступнае „абмежаваць УНДО на ўласьцівую яму базу -мяшчанскія вярхі“ Адсюль выходзіць УНДО ў рэчаістасьці ня мае сабе падвалін ва ўкладзе клясавых сіл у Зах. Украіне, што падпораю для УНДО зьяўляецца не украінская буржуазія, а нейкія вісючыя ў паветры „мяшчанскія вярхі“.

З памылковай ацэнкі грамадзкіх суадносін у Заходняй Украіне вынікалі памылковыя погляды яшчэ ў цэлым шэрагу пытаньняў. Так, напрыклад, кажучы пра „барацьбу украінскага народу за сваю дзяржаўнасьць па абодвых берагох Збруча, пачынаючы ад 1917 г., а канчаючы 1920 годам“, „Нова Культура“ бачыць у ёй, толькі такія моманты:

„1) Прадажнасьць і эгоістычнае жаданьне ўлады, так званых, нацыянальных правадыроў і 2) самаадданасьць і засьляпленьне народу“. „Вялікая рэволюцыя на Усходзе,—працягвае далей „Нова Культура“—застала украінскі народ непадрыхтаваным і недасьпелым для палітычнага жыцьця. У першыя гарачыя дні рэвалюцыі руль палітычнага жыцьця краіны захапілі у свае рукі паасобныя людзі, ня столькі зацікаўленыя ў вызваленьні украінскага народу, колькі ў сваёй асабістай выгодзе. Дык і ня трэба дзівіцца, што 24-х гадовыя, нясконччыўшыя

навуку студэнты, як напр. сац.-рэвалюцыянэр Галубовіч, -наймяноўвалі сябе міністрамі і мелі намер „праводзіць палітыку", маючы на ўвазе свае дробныя інтарэсы" (Артыкул пад назвай „Чэсьць народу і нявольніцтва", „Нова Культура", № 5, жнівень 1923 г.).

Мы дазволілі сабе прывесьці гэтую, даволі даўгую цытату, бо яна адцяняе краёчак той ідэалёгіі, з дапамогаю якой Васількоў і яго прыяцелі мелі намер бальшавізаваць КПП, ды нават больш—цэлы Камінтэрн.

Для тэарэтыкаў „Новай Культуры" ня існуюць клясавыя антаганізмы; яны ня бачуць клясавай барацьбы, якая вызначала сабою ход падзей, між іншым, і ў Усходняй Галіччыне 1917 -20 г. г.; для іх на жыцьцёвай арэне Ўсходняй Галіччыны ў тыя часы дзейнічалі усяго два рухавікі: „засьлеплены, непадрыхтаваны і недасьпелы да палітычнага жыцьця народ" і „нясконччыўшыя навуку студэнты". На якім баку знаходзіліся у той час пазьнейшыя рэдактары „Новай Культуры", здагадацца, здаецца, ня цяжка.

Мы ня маем тут мажлівасьці аддавацца дакладнейшаму аналізу гэтага артыкулу, які бачыць крыніцу бяды украінскага народу ў „недасьпеласьці нацыяналістычнай украінскай інтэлегенцыі" (ст. 3) Вось-жа сьцьвярджаем толькі тое, што ён і сваёю каламутнаю дробнамяшчанскай ідэалегіяй, і сваей тэрмінолегіяй („чэсьць народу" і інш.), ня мае нічога супольнага з марксызмам, а таму, як блізьнюк падобен да тых артыкулаў, якімі колькі год запаўняюцца шпальты сацыял-згодніцкай прэсы.

З памылковай прадпасылкі, што няма украінскай буржуазіі, выплывалі, вядомая рэч, цалкам няпраўдзівыя і шкодныя працоўным масам вывады. Раз няма украінскай буржуазіі, дык, значыць, *увесь* украінскі нацыянальны рух *з самаи сваеи істоты зьяўляецца рэвалюцыйным рухам*. Адсюль далей вынікае канцэпцыя нацыянальнай еднасьці, *супольнага нацыянальнага фронту*, цярпімасьць супроць нацыяналізму, больш за тое, прызнаньне яго не буржуазнай ідэалегіяй, а выяўленьнем інтарэсаў працоўных украінскіх мас, прыгнечаных і эксплёатуемых „францускa-польскім капіталам". Вось-жа яшчэ ў студзені 1924 г., Васількоў агалашае лёзунг абароны „нацыянальных інтарэсаў", што іхным імем „дробнае украінскае мяшчанства павінна змагацца супроць капіталізму, пакольکі ня хоча апынуцца у лягеры нацыянальных здраднікаў" („Наша Правда" студзень 1924 г., ст. 7). Адным з выяўленьняў „супольнага нацыянальнага фронту", парушэньне якога Васількоў з прыяцелямі лічылі здрадай „нацыянальных інтарэсаў", была іхная пазыцыя аж да *соймавых выбараў 1922 г.* Тут, здаецца, няма патрэбы ўспамінаць, што супольнасьць барацьбы пралетарыяту ў аднэй дзяржаве належыць да асноўных прынцыпаў марксызму і ленінізму. Але ў той час, калі КПП праводзіла рэвалюцыйную выбарчую работу, група Васількова лічыла, што, хоць-б цаною парушэньня пралетарскага фронту ў Зах. Украіне і разрозьненьня з рабочым рухам Польшчы і Заходняй Беларусі, трэба захаваць еднасьць з украінскім дробнамяшчанскім і буржуазным лягерам. І вось, у той час, калі КПП мабілізуе масы навокал сваіх выбарчых лёзунгаў, калі яна заклікае галасаваць за сьпіс „Саюзу пралетарыяту гораду і вёскі", раскольніцкая група Васількова падтрымоўвае агалошаны украінскімі нацыяналістамі лёзунг байкоту соймавых выбараў.

Як-жа васількоўцы абгрунтавалі гэтую сваю пазыцыю, дыямэтральна супярэчную прынцыпам рэвалюцыйнага марксызму? На жаль ня маем пад рукою тагочасных іншых выданьняў; яны паказалі-б нам не адзін нацыяналістычны пэрл, сарамліва прыкрыты абалоньню каму-

ністычнай фразэалёгіі. Аднак досыць будзе паказаць, як „Наша Праўда“ баранілэ пазыцыю байкоту ужо паутара гады пасьля выбараў. З артыкулу Івановіча „Ад сабатажу да сацыяльнай рэволюцыі“, зьмешчанага у 2-3 нумарох „Нашай Праўды“ за 1924 г., даведваемся, што група яго палітычных прыяцеляў прапагандавала лезунг байкоту соймавых выбараў вось з якое прычыны: польскі урад, выконваючы ролю часовага акупанта, ня меў фармальнага (юрыдычнага) права загадваць выбары на тэрыторыі Ўсходняй Галіччыны (ст. 62). Вось-жа, па думцы „марксыстых“ з групы Васількова, тактыку партыі маюць вызначаць не рэвалюцыйныя паказаньні ленінізму, ня уздым рэвалюцыйнага руху у гэтай краіне, а тая ці іншая пастанова Рады Паслоў, за якой, тым самым прызнаецца роля праўдзівага уладара Ўсходняй Галіччыны.

Па Івановічу, удзел у выбарах азначау „згоду на прыналежнасьць Усходняй Галіччыны да Польшчы, з усімі вынікамі, якія выплываюць з гэтага факту дабраахвотнага прызнаньня сувэрэннасьці польскай дзяржавы над Усходняй Галіччынай“.

З гэткім разуменьнем можам дзівіцьці да пераканаьня, што Крылік і Каляцінскі, абвяшчаючы у 1928 г. свой раскольніцкі сьпіс кандыдатау у сойм, прызналі польскі фашызм з усімі яго вынікамі. Што праўда, гэткае пераконаньне стаяла-б вельмі далёка ад ісьціны; але-ж і погляд на рэвалюцыйную барацьбу працоўных мас Заходняй Украіны супольна з пралетарыятам Польшчы, як на „згоду“ з польскай акупацыяй, ня мае ў сабе нічога агульнага з клясавай пазыцыяй—яго жыўцом запазычылі з ідэалёгічнага арсэналу буржуазнага нацыяналізму.

Супроць украінскага нацыяналізму Васількоў і Туранскі выяўлялі сапраўды такі бацькаўскую паблажлівасьць, трактуючы яго выключна, як зьявішча другараднае, залежнае ад вялікадзяржаўнага польскага нацыяналізму, альбо-ж расійскага. З цьверджаньня, што украінскі нацыяналізм гэта толькі адбітак польскага нацыяналізму, васількаўцы рабілі вывад, што змагацца трэба толькі з польскім нацыяналізмам.

Варта тут прывесьці адзін дакумант; ён яскрава характарызуе нацыялістычныя настрої, якія панавалі ў тыя часы у групе Васількова. Маем на думцы адозву Краевага Камітэту Дапамогі Рэвалюцыйнаму Руху Ўсходняй Галіччыны, выдрукаваную у „Нашай Праўдзе“ ў лютым 1923 г. У гэтай адозве чытаем:

„Працоўны люд галіцкі, рыхтуйся, будзь напаготове, чакай аднастайнага заклiку, арганізаванага націску на ворага. Заклікае цябе да гэтага Камітэт Дапамогі Палітычным Вязьням Усходняй Галіччыны, пераўтвораны ў Краевы Камітэт Дапамогі Рэвалюцыйнаму Руху Ўсходняй Галіччыны (ККДРР). Ад гэтага часу мы, Краевы Камітэт Дапамогі Рэвалюцыйнаму Руху, бярэм на сябе кіраўніцтва рэвалюцыйным рухам Галіччыны“.

А далей адозва патаемна і разам грозна заклікае. „Запратэстуем агнём і жалезам. Нас багата. Поідзем па варожых трупах, а ня вораг па нашых“.

Палітычны і арганізацыйны сэпаратызм супроць рэвалюцыйнага руху цэлай Польшчы—вось які быў вынік нацыяналістычнага адхіленьня групы Васількова ў 1920—23 г. г. Вось якраз таму ў цэлым шэрагу артыкулаў і выступленьняў гэтай групы, дзе гутарка йшла пра вызваленчую барацьбу працоўных мас Заходняй Украіны і пра іхнае узброенае паўстаньне супроць польскай акупацыі, цалкам памінаюцца асноўныя дырэктывы еднасьці з рэвалюцыйным рухам усяе Польшчы.

У „Нашай Праўдзе“ за сьнежань 1923 г. зьявіўся артыкул Васількова пад назвай „КПЗУ і ІІ Зьезд КПРП“, дзе, на сваю мерку падсу-

моўваючы вынікі II зьезду КПП, ён выстаўляе пастулат *„палітычнай і арганізацыйнай аўтаноміі ў мясцовых украінскіх і беларускіх справах“*. Палітычная аўтаномія ва ўкраінскіх справах, гэта азначае, што украінскія справы могуць вырашаць толькі самі украінцы, гэта азначае перанясеньне ў дзялянку рабочага руху лёзунгу „Украіна для украінцаў“. Вось-жа гэта зьяўляецца адхіленьнем аднаго з асноўных прынцыпаў міжнароднай ленінскай партыі.

Зазначаючы тут памылкі васількоўцаў з 1920—23 г. г., зазначаючы тое, што яны не перамаглі ў сабе ўплываў таго нацыяналістычнага асяродзьдзя, адкуль перад тым выйшлі, мы ніколі ня думаем затойваць перад партыяй прыкрыя памылкі КПРП (у нацыянальным і зямельным пытаньні), гэтыя памылкі ня далі ей у рэвалюцыйных бойках 1918—20 г. г. давесьці ролю сапраўднага гегемона мільенных працоўных мас. Вядома, што кожны член нашай партыі ведае, што КПП *толькі нядаўна*, на II сваім зьезьдзе набыла ленінскія падставы; няма таксама жаднага сумненьня, што найменшая спроба аднавіць мінулыя памылкі спатыкнулася-б на катэгарычны адпор усёй партыі. Але гэта ня значыць—як таго жадалі-б нацыяналістычныя рэнэгаты—што мы мысьлім зачыняць вочы на ідэалёгічны багаж, з якім прышла ў КПП група Васількова.

У дыскусіі на II зьезьдзе КПП, у працягу далейшай барацьбы васількаўцы павінны былі адмовіцца ад не аднэй з сваіх памылковых пазыцый. КПЗУ супольнымі натугамі сваіх членаў выгартавала бальшавіцкую лінію, якую і надалей будзе берагчы і бараніць, а таму застаецца фактам, што нацыяналістычная спадчына доўгі час была грузам над часткаю кіраўніцтва КПЗУ. Пацьверджаньне гэтаму знойдзем яшчэ у маі м-цы 1926 г. у артыкуле „Нашай Праўды“ пад назвай „Сучасная сітуацыя і бальшавізацыя КПЗУ“, напісаным пасьля II зьезду КПЗУ: „Ідэалегія так званага нацыянал-бальшавізму далека не ліквідавана ў нашых шэрагах, гэта-ж між іншым, выявілася ў выступленьнях таварышоў на II зьезьдзе КПЗУ (сабатажніцтва).

Цяпер, пад уплывам адзначаных вышэй умоў, у групе Васількова наступіў *рэцыдыў нацыяналістычнай ідэалегіі*. Гэтая група „аднавіла сваё дробнабуржуазнае мінулае“ (азначэньне тав. Кагановіча на пленуме ЦК і ЦКК КП(б)У ў сакавіку 1926 г.). Але цяпер-жа украінскі нацыяналізм вядзе не на шлях барацьбы з польскім урадам, а ў лягер польскага фашызму—заклятага ворага працоўных мас і нацыянальнага вызваленьня Заходняй Украіны.

III. Шумскізм

Вялічэзны поступ сацыялістычнага будаўніцтва ў СССР, гэта адзін з наймагутнейшых рухавікоў міжнароднага рэвалюцыйнага руху. Украінская буржуазія, разам з буржуазіяй іншых краін, бачыць, як пад ударамі рабочага і селяніна ў СССР і УССР разьлятаюцца на порах яе надзеі на капіталістычнае перараджэньне Украінскай Савецкай Рэспублікі. Гэткім чынам, узрост сацыялізму на Ўсходзе зьяўляецца адным з тых фактаў, якія накіроўваюць заходня-украінскую буржуазію ў абдымкі ангельскага імпэрыялізму і польскага фашызму.

Гаспадарчы росквіт СССР і УССР надзвычайна ўзмацняе пазыцыю пралетарыяту ў дзяржаве, становіцца адыходным пунктам для далейшага ўзмацненьня і росквіту сацыялістычнага будаўніцтва. Але побач з гэтым адбываецца таксама і пэўнае ўзмацненьне—на грунце НЭП'у—буржуазных элемэнтаў і кулацтва. Гэта вядзе за сабою ўзрост антысавецкай актыўнасьці буржуазіі, а таксама шавінізму і нацыяналізму—вялікарасейскага і украінскага.

Націску нацыяналістычнага дробнага мяшчанства паддаюцца пэўныя элемэнты камуністычнай партыі, слаба зьвязаныя з пралетарскім грунтам. Яны пачынаюць пашыраць у партыі погляды, якія ня маюць нічога агульнага з ленінізмам, а зьяўляюцца нацыяналістычнымі ўхіламі ад бальшавіцкай лініі—Лебедзь, Зіноўʻеў, Ваганян, Ларын, выступаючы супроць нацыянальнай палітыкі КП(б)У, вельмі хваляваліся з прычыны таго, што нібы у Савецкай Украіне праводзіцца прымусовая ўкраінізацыя пралетарыяту, праліваючы сьлезы над выдуманым „прасьледваньнем“ расійскай мовы, разьвіваючы погляды пра вышэйшую ступень расійскай культуры, прызнаючы за украінскай мовай толькі дапаможную ролю, як спосаб паразуменьня з вёскай і г. д.—выказвалі чужыя пралетарыяту погляды; гэтыя погляды выяўлялі сабою нездаваленьне расійскіх нэпманаў і чыноунікаў працэсам украінізацыі, які адбываецца пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі.

З другога боку пэўныя адзінкі ў КП(б)У, слаба зьвязаныя з пралетарыятам, падпадалі пад уплыў украінскага мясцовага дробнага мяшчанства і кулацтва.

ЦК КП(б)У, ухваляючы ў чэрвені 1926 г. тэзісы пра вынікі украінізацыі, зазначыў, што „ва ўкраінскіх літаратурных колах тыпу нэокласыкаў і у вышэйшых колах інтэлігэнцыі бачым цяпер ідэалёгічную работу, разрахованую, уласна, на задаваленьне патрэб узрастаючай украінскай буржуазіі. Гэтыя колы характэрызуюцца імкненьнем скіраваць экономіку Украіны на шлях капіталістычнага росквіту, узмацненьнем курсу на сувязь з буржуазнай Эуропай, супроцьстаўленьнем інтарэсаў Украіны інтарэсам іншых савецкіх рэспублік“.

„Гэткія погляды, — далей сьцьвярджаюць тэзісы ЦК КП(б)У—знайшлі пэуны водгук у выступленьнях паасобных членаў нашай партыі, якія апынуліся пад чужым уплывам“.

Як вядома, асабліва яскравае выяўленьне гэтым тэндэнцыям даў *Хвілевы*, агалашаючы лезунг культурнага разьмежаваньня з Масквою і арыэнтацыі на „псыхалегічную Эуропу“ [1]) Ухіл Хвілёвага падтрымаў і разгарнуу *Шумскі*. Ліст ЦК КП(б)У ў Выканаўчы Камітэт Камінтэрну падае гэткія галоуныя рысы пазыцыі Шумскага: 1) недаацэньваньне і неразуменьне ролі рабочай клясы і камуністычнай партыі ў разьвязаньні нацыянальнай праблемы на Украіне; 2) яскрава-бюрократычная і нацыяналістычная пазыцыя ў пытаньні пра тэмп і формы далучэньня да украінскай культуры не украінскай часткі рабочай клясы на Украіне, тэндэнцыі да фарсіраваньня гэтага тэмпу, што на практыцы выяўляецца ў вымозе прымусовай украінізацыі рускіх і іншых рабочых; 3) пэўная нявера ў сілы і здольнасць партыі кіраваць нацыянальнай палітыкай на Украіне; 4) намаганьне падарваць даверʻе да асноуных партыйных кадрау, асабліва да таварышоў сялян, а ў першую чаргу да тых, якія прыбываюць на Украіну з іншых саюзных рэспублік; 5) цалкам шкодны погляд на самую партыю, як на прадстауніцу расійскага шавінізму, якая перасьледуе быццам камуністаў - украінцау; 6) цкаваньне тых таварышоу—украінцаў, якія праводзяць

[1]) У сакавіку 1928 г. Хвілёвы надаслаў у ЦК КП(б)У ліст, дзе, асуджаючы свае нацыяналістычныя памылкі, між іншым, кажа так: „Уцягваючы партыю ў барацьбу дзьвёх культур (украінскай і расійскай)... я тым самым *рабіў замах на чыстату камуністычнай ідэалегіі.*

Агітуючы-ж партыю стаць у барацьбе дзьвёх культур, я тым самым уцягваў партыю па існасьці ў некарысную і ганебную „сделку“ з украінскім нацыяналізмам. Гэткім чынам, я, звычайна, супроць свайго жаданьня намерам, апынуўся ў ролі рупару украінскага нацыяналізму... Тыя назіраньні, якія я атрымаў замежамі, канчаткова пераканалі мяне, што я ўвесь час ішоў не па тым шляху, па якім я павінен быў *існці як камуніст*“

правільную партыйную лінію, называньне іх здраднікамі, рэнэгататамі, „презренными малороссами“ і г. д.; 7) спрыяньне прапаганды за арыэнтацыю украінскай культуры на капіталістычную Эўропу, у супроцьстаўленьні яе Маскве.

Нацыяналістычныя тэндэнцыі ў шэрагах КП(б)У нясуць у сабе асаблівую небясьпеку у сувязі з шаленымі рыхтаваньнямі міжнароднай буржуазіі да вайны з Савецкім Саюзам. На свой лад выкарыстаў іх польскі фашызм і УНДО, разгортваючы паклепніцкую кампанію супроць СССР, пашыраючы байкі пра уціск з боку чырвонай Масквы, пра калёніяльныя адносіны яе з Савецкай Украінай і іншымі Саюзнымі рэспублікамі. Ундо-фашызм гэтым спосабам імкнууся ўнесьці раскол у шэрагі працоуных мас, імкнууся узарваць з сярэдзіны нацыянальнавызваленчы рух.

Заданьне КПЗУ ў гэтай сітуацыі было такое, каб змабілізаваць як найшырэй масы навокал лезунгу абароны СССР і УССР, павесьці рашучую барацьбу з паклепніцкай кампаніяй ундо фашызму і папулярызаваць вялікія дасягненьні УССР і КП(б)У на полі сацыялістычнага будаўніцтва і росквіту украінскай культуры працоўных мас.

Неадлучнай часткай кампаніі супроць вайны з Савецкім Саюзам патрэбна было бязьлітаснае выкрыцьцё усялякіх нацыяналістычных ухілаў, якія аб'ектыуна ішлі на карысьць фашызму і імпэрыялістычным плянам зьнішчэньня СССР.

Як-жа ў гэтай сітуацыі вяла сябе ранейшая кіраўнічая група КПЗУ? Ці абуджала яна чуласьць мас, ці мабілізавала іх на бойкі? Не. Група Васількова-Туранскага падтрымала нацыяналістычны ўхіл Хвілёвага і Шумскага, які усе больш і больш падаў па нахільнай плошчы нацыяналізму і апартунізму.

Падтрымаўшы нацыяналістычныя ўхілы ў КП(б)У, *ранейшая кіраўнічая група ЦК КПЗУ у найважнейшай для польскага фашызму справе прышлася апошняму да рукі*, заводзячы у партыйных шэрагах і пасярод працоўных мас дэзарганізацыю і сумленьні ў адносінах да своечасовасьці камуністычнай справы, яна абясьсільвала і паралізавала барацьбу партыі з антысавецкай кампаніяй ундо-фашызму, садзейнічала узмацненьню уплыву такіх арганізацый, як УНДО, УСРП і інш. Адначасна хібная лінія групы Васількова-Туранскага ўзмацняла згодніцкія і антысавецкія ўплывы у масавых рабочых і сялянскіх арганізацыях, як Сельроб. Гэта павінен быу прызнаць і 8-мы пленум ЦК КПЗУ, сьцьвердзіушы, што падтрымоуваньне шумскізму „аб'ектыуна ўзмацняла ў Сельробе ўсялякія нацыяналістычныя плыні і затрымоўвала яго разгон у барацьбе з УНДО-м“.

Пазыцыя групы Васількова—Туранскага ў справе шумскізму паказвае нам ня толькі іхны нацыяналізм, ня толькі падначаленьне ўплывам дробнамяшчанскага асяродзьдзя, а нават проста такі рэкордную *адсутнасьць палітычных прынцыпаў, палітычнага хрыбта*, і адначасова, мастацкую *дыплёматычную спрытнасьць*. Што раз мацней цягнучыся ў напрамку да буржуазнага нацыяналізму, Васількоу і яго найблізшыя палітычныя прыяцелі рабілі усе, каб ашукаць партыю і Камінтэрн павярхоўнаю вернасьцю прынцыпам ленінізму і лейяльнасьцю да пастаноў партыйных арганізацый і Камінтэрну.

Уся гэта іхная эквілібрыстыка так яскрава характарызуе дробнабуржуазную існасьць раскольніцкай групы, такая яна навучальная з усіх бакоў гледжаньня, што трэба на ёй хоць коратка спыніцца.

У чэрвені 1926 г. ЦК КП(б)У ў сувязі з выступленьнем Хвілёвага ўхваліў пастанову супроць ухілаў у сваіх шэрагах. На сходзе 1924 г. Васількоў на паседжаньні Палітбюро ЦК КП(б)У пацьвердзіў цалкам

сваю салідарнасьць з нацыянальнай палітыкай КП(б)У і ўзяў на сябе абавязак змагацца з нацыяналістычнымі ўхіламі. Як-жа ён адмовіўся ад гэтага абавязку? А такім спосабам, што на пленарным паседжаньні ЦК КПЗУ у студзені 1927 г. ён цалкам замаўчаў гэтую справу, інакш кажучы, аб'ектыўна нішком падтрымаў нацыяналістычныя ўхілы КП(б)У.

На пленуме ЦК КП(б)У ў лютым 1927 г. абгаварвалася ва ўсёй шырыні нацыянальная палітыка КП(б)У. І вось, бярэ слова член Палітбюро ЦК КПЗУ і кандыдат ЦК КП(б)У Максімовіч цалкам, без абмаўленьняў, сьцьвярджае сваю салідарнасьць з палітыкай ЦК КП(б)У. Ён лічыць патрэбным зрабіць толькі адну маленькую заўвагу. А менавіта, ён сумняваецца, ці мэтазгодна будзе высылаць тав. Шумскага за межы Украіны. Звычайная рэч, Максімовіч „абсалютна далекі ад тэй думкі, каб наша партыя ў сваіх палітычных ці арганізацыйных захадах супроць таго ці іншага таварыша лічылася з думкай шырокай па-запартыйнай грамады“, а між іншым ён лічыць, бязумоўна, што высылку Шумскага з Украіны „могуць выкарыстаць нацыяналістычныя колы з мэтай дэзарыентацыі і вярбоўкі элемэнтаў хістаньня пад сьцяг фашызму УНДО—Пілсудзкага“.

З гэтае прычыны Максімовіч устрымліваецца ад галасаваньня аднагалосна ўхваленае пленумам ЦК КП(б)У рэзалюцыі. Складаючы гэта прызнаньне, Максімовіч адначасна падкрэсьлівае ў ім, што „пасьлядоўна будзе праводзіць у жыцьцё пастановы пленуму, таксама і ў той частцы, якая датычыцца да т. Шумскага і прыкладзе сілы, каб КПЗУ прыняла пастановы пленуму ЦК КП(б)У цалкам і бяз жадных амаўленьняў.

„Я“ ўпэўнены,—дадае Максімовіч,—што КПЗУ зробіць гэта бяз хістаньняў, што у цяжкой сваей барацьбе з польскімі капіталістымі і іхнымі украінскімі паслугачамі яна ня толькі не надасьць ворагам поваду спэкуляваць на нейкіх там непаразуменьнях у лягеры камуністых але з посьпехам дасьць адпор мажлівым іхным атакам (у зьвязку з абгаворванаю рэзалюцыяй) на КП(б)У, якая заўседы была і ёсьць для КПЗУ настаўнікам і ідэалёгічным кіраўніком“.

Як выглядае на практыцы рэалізаваньне гэтых урачыстых абяцаньняў і запэўніваньняў Максімовіча? На пленуме ЦК КПЗУ ў красавіку 1927 г. ён выступіў супроць упаўнаважанага Камінтэрну т. Мікалоса, калі той пажадаў, каб ЦК КПЗУ адмежавалася ад нацыяналістычнага ухілу Шумскага. Пазыцыю сваю Максімовіч абгрунтаваў аргумэнтамі такімі, як „рэжым Масквы“, „маскоўскі цэнтралізм“ і інш.

Пасьля доўгай, бурлівай дыскусіі—а ў ёй цалкам выявілася, што Васількоў Турански стаяць на шумскісцкай пазыцыі -унесеная ўпаўнаважаным Камінтэрну рэзалюцыя была адхілена. За яе выказваюцца толькі два члены ЦК КПЗУ. Замест таго большасьць прымае пастанову, дзе салідарызуецца з выступленьнем Максімовіча на пленуме ЦК КП(б)У, адначасова сьцьвярджае блудліва сваю поўную салідарнасьць з прамоваю тав Мікалоса (адкінуўшы яго рэзалюцыю), і падкрэсьлівае, што „азнаеміўшыся з апошнімі пастановамі КП(б)У ў галіне нацыянальнай палітыкі, лічыць іх цалком правільнымі і пасьлядоўча будзе праводзіць у жыцьцё“. Нарэшце, пленум ЦК КПЗУ з націскам зазначае, што „КПЗУ зможа з посьпехам даваць адбой усялякім варожым атакам толькі пры ўмове як мага шчыльнай сувязі і пад ідэёвым кіраўніцтвам КП(б)У у заўзятай барацьбе з ухіламі ад бальшавіцкай лініі, скуль-бы яны ня йшлі“.

ЦК КПЗУ пакідае без адказу ліст ЦК КП(б)У, які зьмяшчаў у сабе дакладную характарыстыку нацыяналістычнага ўхілу Шумскага і Максімовіча. Але адначасова на паседжаньні ЦК КПП (у маі 1927 г.)

Васількоў робіць з сябе дурня і заяўляе, што ня ведае ў чым існасьць шумскізму,—а толькі адно гэта, быццам, гэтая „адсутнасьць інфармацыі“ не дае яму мажлівасьці галасаваць за рэзалюцыю, якая асуджае нацыяналістычны ўхіл у шэрагах КП(б)У. Відаць гэтая „адсутнасьць інфармацыі“ з цягам часу была яшчэ папоўнена, бо праз месяц, потым, на IV зьезьдзе КПП, прадстаўнікі большасьці ЦК КПЗУ (у асобах Васількова, Туранскага, Максімовіча і інш.), складаюць заяву, дзе даюць характарыстыку нацыяналістычнаму ўхілу Шумскага, сьцьвярджаючы, што Шумскі і Максімовіч падначаліліся націску нацыяналістычнага дробнага мяшчанства; што Максімовіч у сваёй пазыцыі на пленуме ЦК КП(б)У даў выяўленьне уласьцівае дробнаму мяшчанству бяспрынцыпнасьці; што ўрэшце большасьць ЦК КПЗУ таксама зышла на шлях нацыяналістычных ухілаў; што, такім чынам, пазыцыя ЦК КПЗУ аб‘ектыўна мела садзейнічаць утварэньню аднастайнага фронту нацыяналістычных ухілаў у нацыянальным пытаньні Савецкай і Заходняй Украіны. Далей ідзе чарговая порцыя абяцанак бязвозірку змагацца з нацыяналістычнымі ўхіламі: „ЦК КПЗУ яшчэ раз *з усёй катэгарычнасьцю і пачуцьцём адказнасьці* заяўляе, што зьліквідуе нацыяналістычныя ўхілы і ўжыве ўсе захады, каб забясьпечыць партыю ад усялякіх перакручваньняў яе лініі пад уплывам дробнага мяшчанства“.

І гэтыя—нямаведама каторыя па ліку запэўніваньні—ранейшая кіраўнічая група ЦК КПЗУ таксама цынічна закрэсьліла і растаптала. Яна ня толькі не распачала рашучага наступу—барацьбы з паклёпніцкай кампаніяй УНДО—фашызму супроць СССР і УССР, а нават намагалася схаваць ад працоўных мас свае нацыяналістычныя памылкі, а перад партыяй імкнулася іх намаляваць у няправільным асьвятленьні. Праўда ў 6—9 нумары „Нашай Праўды“ выдрукаваны дэкларацыі зьезду і пастановы ЦК КПП і ЦК КП(б)У, але Васількоў і Туранскі зрабілі ўсё мажлівае, каб ані водзін экзэмпляр гэтых нумароў газэты ня трапіў людзям.

Адначасова ў партыі пашыралася поўная бяссэнсіца пра адносіны ў УССР, з зласьліва, з-за сьцяны лаянкаю на нацыянальную палітыку КП(б)У. Да прыкладу варта тут прывесьці, як ужо пасьля IV зьезду КПП і Украінскай камісіі К. І., член сэкратарыяту ЦК КПЗУ „агітаваў за лінію КП(б)У“:

„Украінізацыя? Што гэта за ўкраінізацыя, дзе там ўкраінізацыя, калі прэзыдэнт Украіны Пятроускі ня ведае паукраінску? Нацыянальная палітыка КП(б)У такая-ж, як і пры царызьме. Якія там ухілы ў КП(б)У? Якія ўхілы? Ухілаў ня было і няма; жыд Кагановіч пасварыўся з украінцам Шумскім, вось і мусілі прыпісаць украінцам ухілы“.

На 8-м пленуме ЦК КПЗУ ў жніўні 1927 г. група Васількова—Туранскага падала проэкт рэзалюцыі, дзе хітра намагалася кантрабандаю правалачы перакручаньне партыйнай пазыцыі, зводзячы нацыяналістычны ўхіл Шумскага проста сабе на занадта познае адмежаваньне ад Хвілёвага і на шкодныя погляды ў пытаньні пра тэмы ўкраінізацыі. Калі гэта канстантуецца на пленуме ЦК КПП тады Васількоў складае ўсю віну на выпадковасьць і недагляд.

8-ы пленум ЦК КПЗУ яшчэ раз прызнае неабходным тэрміновае правядзеньне інфармацыйнай кампаніі ў справе нацыяналістычных памылак большасьці партыйнага кіраўніцтва. І гэтая пастанова зноў застаецца на паперы, а на практыцы інфармацыйная кампанія злосна сабатуецца; затое васількоўцы выкарыстоўваюць усе спосабы на барацьбу з тымі членамі ЦК КПЗУ, якія абараняюць Камінтэрн і КПП.

У сьнежні Палітычны Сэкратарыят Камуністычнага Інтэрнацыяналу прымае пастанову, дзе сьцьвярджае, што кіраўнічая група ЦК КПЗУ сыстэматычна крышыць пастановы ЦК КПП і Камінтэрну, што адказнасьць за гэта на будучыні кладзецца на Васількова і Туранскага. У той самы час Васількоў піша з Масквы ліст у сэкратарыят ЦК КПЗУ, у якім фальчыва выказвае сваё „абурэньне“ супроць паасобных членаў з былой кіраунічай групы ЦК КПЗУ, якія праводзяць палітыку, супярэчную з пастановамі Камінтэрну.

Два тыдні пасьля той самы Васількоў прыяжджае на скліканую Ц-м К-м КПП нараду КПЗУ і становіцца на чале нацыяналістычнай раскольніцкай групы. Яшчэ раз ён цынічна парушае дадзенае перад выездам з Масквы Камуністычнаму Інтэрнацыяналу абяцаньне прыкласьці ўсе сілы, каб не дапусьціць расколу і правесьці ў жыцьцё дырэктывы Камінтэрну і ЦК КПП.

Цяпер уся партыя павінна сабе зразумець, у якую сетку інтрыг і хітрыкау намагаліся яе ўблытаць былыя члены ЦК з групы Васількова — Туранскага, маючы намер прывесьці КПЗУ да канфлікту з Камінтэрнам і рэвалюцыйным рухам усяго сьвету, а вынікам таго завесьці рабочых і сялян на задворкі фашызму.

(*Працяг будзе*).

НАША ТРЫБУНА

Ч. Ясинский

Еще один источник правых уклонов

В течение нескольких недель два товарища вели на страницах „Трибуны Радзецкой" весьма характерную в наших условиях кампанию. Поставив себе целью опозорить и затравить некоторых товарищей, клеймя их кличкой „национал-большевиков" и невольных агентов польского фашизма, т. т. Здзярский и А. В. докатились до выводов, которые должны огорошить всякого мыслящего коммуниста.

Первый из них дошел чуть ли не до недвусмысленного „обеления" Муравьева-Вешателя, в связи с чем тов. Здзярский отверг общеизвестную оценку событий 1863 года, данную Марксом и Энгельсом, и стал в этом вопросе на столь-же хорошо известную позицию Прудона, на ту позицию, которую Маркс определил как „цинизм достойный кретина". Тов. же А. В. не только не отмежевался от выводов тов. Здзярского, от которых несет выдохшимся прудонизмом, но со своей стороны старается в неслыханно агрессивной и придирчивой форме обосновать в пользу прудонизма необходимость ревизии марксистской оценки восстания 1863 г. Свои ревизионистские поползновения тов. А. В. осмеливается в довершение всего прикрывать авторитетом Энгельса и Ленина. Сочинению тов. Здзярского нижеподписавшийся посвятил уже несколько критических замечаний в № 10 „Трибуны Радзецкой" и не видит надобности возвращаться к нему. Там-же я уже высказался относительно достоинств и недочетов издания Инбелкульта: „1863 год в Минщине". Отсутствие соответственного предисловия и комментариев считаю серьезным недостатком этого сборника. Но лишь неслыханное, лишенное всяких сдерживающих начал фракционное озлобление могло раздуть этот вопрос до размеров „национал-большевизма". Благодаря же полному незнакомству с вопросом и закостенелым оппортунистическим навыкам, авторы этой травли наболтали столь возмутительного вздора, оскорбляющего принципы марксизма и память Маркса и Энгельса, что в данный момент *это, а не что нибудь другое должно стать* предметом публичной оценки.

Оставляю без внимания выпады тов. А. В. личного характера. Ограничусь противопоставлением его ревизионистским потугам, нескольких деловых аргументов в защиту марксизма.

Кое что о фактических неточностях и особенностях метода т. А. В. Из винегрета, состряпанного тов. А. В., можно выловить следующие положения:

Первый тезис тов. А. В.: Маркс и Энгельс „гласили революционное значение польских восстаний не потому, что эти восстания имели целью вызвать демократическую революцию в самой Польше, т.-е.

восстания крестьян против шляхты. Они рассматривали польские восстания преимущественно, если не исключительно, из-за их *внешнего* (подч. А. В.) значения. Польша и польские восстания были, по их мнению, стеной, охраняющей европейскую демократию перед опаснейшем ее врагом, перед Россией. Польша и Европа в противовес России, как единой неподвижной застывшей глыбе деспотизма—вот главная основа взглядов Маркса и Энгельса на Польшу и польские восстания" (№ 14 стр. 2).

Прежде всего, чтобы очистить почву для дискуссии, я должен указать на два вульгарные упрощенства тов. А. В. Первое такое упрощенство заключается в том знаке равенства, который он поставил между „демократической революцией" и „восстанием крестьян" против шляхты. Из факта, что „коммунистический манифест" предписывает поддерживать в Польше ту партию (левое крыло демократического лагеря), „которая аграрную революцию считает непременным условием достижения национальной свободы", из факта, что и позже Маркс и Энгельс последовательно требовали от польских демократов ясной позиции в вопросе об аграрной революции,—тов. А. В. делает свой упрощенный вывод, что без аграрной революции в виде восстания крестьян против шляхты не могла иметь места буржуазная революция. Восстание крестьян против шляхты налицо —налицо буржуазная революция, нет такого восстания -нет буржуазной революции вот упрощенный „анализ" тов. А. В.

Не знаю, применяет ли тов. А. В. эти методы лишь по отношению к Польше, или отказывает также 1848 году в Германии и Австрии в признаках буржуазно-демократической революции на том основании, что события того времени не привели к восстанию крестьян против дворян (а скорей, наоборот, к неоднократным выступлениям крестьян в защиту монархии против либеральной буржуазии). Ясно, что этот „метод" ошибочен даже в применении лишь к самой Польше. Маркс и Энгельс понимали об'ективные условия в каких наростали в середине XIX века буржуазно-демократические революции, знали их половинчатость и двуличие, знали, что не только польские восстания (как это „открывает" тов. А. В.), но все буржуазно-демократические движения имеют свою „обратную сторону медали". Как вожди *пролетариата,* они в буржуазной революции всегда поддерживали самое крайнее крыло буржуазной демократии и ставили революционно-демократическому движению самые крайние требования. Это (подталкивание буржуазно-демократической революции к ее окончательным выводам, к полному выполнению ею исторической миссии) было для Маркса и Энгельса вопросом тактики даже тогда, когда они видели несостоятельность буржуазии выполнить свою миссию. Тов. А. В. этого не понимает, но зато сводит (как увидим дальше) к вопросу тактики ту или другую оценку *социального характера данного движения,* т.-е. то, что для Маркса и Энгельса было только вопросом научного метода, вопросом установления об'ективной правды. Второе упрощенство тов. А. В. это приписываемый Марксу и Энгельсу взгляд на Россию, как на „единую, неподвижную, застывшую глыбу деспотизма". Этот взгляд, приписываемый тов. А. В. Марксу и Энгельсу, живьем взят у творцов „фракции"[1]) идеологии первой половины 90-х годов, времен реакции Александра III. В 61—63 годах не только Маркс и Энгельс, но даже правое крыло красных в Польше перед

[1]) Правую фракцию ППС, из которой образовались нынешняя социал-фашистская ППС, принято в Польше называть просто „фракцией" или фраками.

ярким языком фактов категорически уже порвало с этим бессмысленным взглядом. А по тов. А. В. эта бессмысленная фраза о „застывшей глыбе деспотизма“ должна была быть „главной основой“ взглядов Маркса и Энгельса на Польшу и польские восстания по крайней мере до 1867 года.

Не говоря уже о явном противоречии этого утверждения с приводимым самим тов. А. В. письмом Энгельса к Марксу от 25/V *1851 г.*, где ясно сказано о развитии буржуазных элементов в России (итак, откуда же эта неожиданная „застывшая глыба“),—как же возможно приписывать гениальным аналитикам социальных отношений столь поверхностный, антидиалектический взгляд, послереволюционного движения значительной части буржуазии, в особенности же молодежи после введения земского самоуправления, возникновения революционной прессы, заполнения тюрем и каторг не только польскими, но и русскими революционерами?

В действительности Маркс и Энгельс, хотя и знали, что в данный момент, кроме польской революции нет в России силы, способной *активно* парализировать планы самодержавия, не только ничего подобного не говорили, но прямо-таки, наоборот, уже тогда ясно указывали на несомненные дальнейшие процессы, связанные с раскрепощением крестьянства, а также с развитием рабочего класса в России, тремя же годами позже Маркс, как известно, принял мандат на представительство русской секции в Генеральном Совете Интернационала

После выправления тех неряшливых, хотя высказываемых с непоколебимой самоуверенностью, афоризмов, что же остается от первого тезиса тов. А. А.?

Остается утверждение, что Маркс и Энгельс „гласили революционное значение польских восстаний“ и „главным образом, если не исключительно, ради их *внешнего* значения“. Так как тов. А. В. считает польские восстания, с 1863 годом, исключительно „шляхетскими“, т.-е. в своей социальной сущности реакционными, он в действительности должен был сказать, что Маркс и Энгельс „гласили“ их революционное значение *исключительно* ради их внешнего значения. Возьмем пример. Допустим, что сейчас король Вагабитов предпринимает *религиозную войну* против Англии. Допустим, что социальной основой этой войны является защита суверенных прав арабских феодалов от капиталистического захвата их пустынь англичанами. Что мы скажем об этом движении? Скажем, что это движение социально-регрессивное, имеет революционное значение *исключительно* ради своей *внешней* стороны – ради борьбы с английским империализмом. То же самое должен был последовательно сказать тов. А. В. об отношении Маркса и Энгельса к польским восстаниям.

Но товарищу А. В. нехватило последовательности, нехватило духа извращать правду, он остановился на весьма характерном для оппортунистических формулировок „если не исключительно“. Что касается меня—вопреки тому, что тов. А. В. последовательно должен был сказать, и вопреки тому, что непоследовательно сказал, я осмеливаюсь утверждать, что Маркс и Энгельс приписывали польским восстаниям (а не только „гласили“) революционное значение *главным образом, но не исключительно* ради их внешнего значения. *Главным образом*, ибо значение демократической революции в самой Польше, при тогдашнем соотношении сил, было второстепенно, вопрос же ослабления самодержавия и обеспечения западно-европейской демократии от его интервенции имел значение—первостепенное. *Не исключительно*, так как Маркс и Энгельс неоднократно подчеркивали револю-

ционно-демократический характер восстаний и видели в них фактор буржуазно-демократического прогресса, а не шляхетской реакции.

Перейдем теперь к следующему тезису тов. А. В., предвкушение коего находится уже в том многозначущем *„гласили“*. Маркс и Энгельс „гласили революционное значение польских восстаний“...

Второй тезис тов. А. В. основывается на том, что Маркс и Энгельс в вопросе о польских восстаниях гласили нечто другое, чем думали. Они будто-бы считали польские восстания вообще и восстание 1863 года в частности „классово-шляхетскими“ (№ 14 стр. 4), значит реакционными в своей социальной сущности, *однако несмотря на то* и вопреки этому своему убеждению „отмечали вообще *революционно-демократический* характер повстанческого движения в самой Польше“ (подч. мною *Ч. Я.* № 14, стр. 3) и окружали их (восстания) ореолом демократии и своей *публичной* симпатией (подч. мною *Ч. Я.*):

Итак, творцы научного социализма, по мнению уважаемого тов. А. В , *сознательно извращали итоги своего научного анализа социального характера польских восстаний* (называя революционно-демократическим то, что в своей социальной сущности было классово-шляхетским, а, значит, реакционным) сознательно *мистифицировали* пролетарское и демократическое мировое мнение. Мыслителей-революционеров, которые произвели переворот в науке о развитии обществ, устанавливая научные, значит *об‘ективные* критерии происходящих в недрах этих обществ преобразований, тов. А. В. переделал на подобие самого себя, *в оппортунистических политиканов,* называющих черное белым или белое красным, в зависимости от политической кон‘юнктуры. В применении к нашим временам из этой „диалектики“ вытекает, что если бы завтра политическая кон‘юнктура требовала от нас поддержки Аманулла Хана в конфликте с Англией, мы немедленно должны провозгласить его социалистом и „окружить ореолом“ коммунизма.

„Если тов. Ясинский *сегодня* считает (!)—поучает тов. А. В.—что нельзя критиковать польских восстаний, ни выявлять их классово-шляхетский характер потому, что *тогда* (подч. т. А. В.) Маркс и Энгельс окружали их ореолом демократии и своей публичной симпатией, это доказывает лишь, как слабо еще умеет он оперировать методом марксизма (№ 11, стр. 4).

Нижеподписавшийся считает, что сегодня можно критиковать польские восстания постольку лучше чем тогда, поскольку сегодня мы обладаем несравненно большим фактическим материалом и, облегчающей оценку, перспективой времени; считает, что критиковать восстания можно было и тогда и что Маркс и Энгельс критику эту в главных чертах дали, расчищая путь для дальнейших основательных трудов в этом направлении. Зато открывать „классово-шляхетский характер“ восстания 1863 года нельзя и сегодня, нельзя было и тогда, так как *характер,* т.-е. основная социальная сущность последних восстаний не была „классово-шляхетской“. Вслед за Марксом и Энгельсом мы должны сегодня констатировать, что эти восстания и особенно восстание 1863 года было в своей основной тенденции революционное, демократическое, т.-е. говоря на современном языке, буржуазно-демократическое.

Тов. А. В. очевиднейшим образом спутал 2 элементарно разных вопроса: марксистская оценка *социального характера* данного исторического процесса *не меняется,* в связи с переменой ситуации, как флюгер. То, что было буржуазно-демократическим не становится, с течением времени, *„классово-шляхетским“*.

Зато с переменой ситуации меняется *историческая роль* данного класса. То, что в свое время было прогрессивным и революционным, становится реакционным. Переносить на современную эпоху марксистскую оценку исторического значения независимой Польши, переносить на сегодняшнюю совершенно иную ситуацию программно-тактические выводы из этой оценки, без сомнения означало бы „использование буквы марксизма против духа марксизма“. Нужно ли действительно доказывать, что повстанческая Польша и современная фашистская Польша, которая также приобрела „исключительное значение“ вне (в данном случае, как форпост контр-революции), это две вещи совсем различные и исторически прямо противоположные. Если-бы появился польский коммунист, который осмеливался бы утверждать, что фашистская Польша играет сегодня в лагере революции, а не в лагере контр-революции, роль похожую на ту, которую когда то имела повстанческая Польша, то вместо того, чтобы дискутировать о национал-большевизме, следовало-бы его отослать в заведение для умалишенных. Диалектика развития привела к такому принципиальному изменению исторической роли Польши, хотя современная Польша и Польша последнего восстания классово-родственны. „Диалектическая“-же перемена в наших глазах социального характера восстания с буржуазно-демократического на классово-шляхетский является прямо таки безрассудством. Это не единственный неудачный пример якобы марксистского метода тов. А. В. Мы уже выше видели, что тов. А. В. мерит буржуазно-демократический характер данного движения простофильским аршином: было или не было восстания крестьян против шляхты. Держась в дальнейшем той-же линии, т. А. В. со всей серьезностью предполагает, что *всякое* крестьянское восстание было всегда и во всяких условиях революционным. Никому из коммунистов, конечно, и в голову не приходит отказывать галицийским крестьянам 1846 г. „в классовых поводах“ и „в исторической причине сжигания поместий и убийства шляхты“. Однако ни чувственно-агитационная точка зрения, имеющаяся в брошюре тов. Домбаля, ни понимание социальных причин этого движения не могут нас освободить от установления его об‘ективного исторического значения *в связи со всем тогдашним положением.* В противном случае оппортунистическая каррикатура марксистского метода, которую рекомендует нам тов. А. В., будет мстить нам самим: извращая прошлое для актуальных потребностей, перестанем понимать современность.

В свете добросовестных исторических исследований — вопреки шляхетской легенде—мы можем сегодня, в пользу галицийского крестьянского движения 1846 года, привести хотя-бы то, что оно ввело крестьянство на историческую арену, заставляя непосредственного протектора этого движения—австрийский абсолютизм—считаться с ним, как с новым политическим фактором; не подлежит также сомнению, что галицийская резня была на ряду с лозунгами краковского восстания вторым фактором, который сделал существование крепостного строя в Галиции на более продолжительное время невозможным. Но это ни на йоту не меняет факта, что в данных конкретных условиях галицийская бойня была движением об‘ективно контр-революционным, как орудие в руках системы Меттерниха, подобно тому, как впоследствии помощь части белорусского крестьянства Муравьеву-Вешателю.

Знаменитого „диалектика“ А. В. возмущает констатирование того несомненного факта, что крестьянские восстания—в теперешних условиях революционные—в других условиях имели когда служили орудием в руках Меттернихов и Муравьевых—контр-революционное зна-

чение. По товарищу А. В. Маркс и Энгельс, стоя перед фактом краковского восстания и восстания Шели, только по тактическим соображениям „провозглашали“ поддержку партии краковского восстания, в глубине души считая Дембовского реакционным шляхтичем, Меттерниха-же и Брейиля революционерами. Теперь это дипломатически „диалектическое“ лицемерие уже не нужно и вот т. А. В. совместно с тов. Здзярским, провозглашает изумленному миру, что Маркс в сущности разделял позицию Прудона. Взгляд, который Маркс определил как „цинизм достойный кретина“, должен быть сегодня принят марксистами, как единственно отвечающий исторической истине.

Социальный характер восстания 1863 года

Устранив несколько нагроможденный тов. А. В. лак методологических безрассудностей, мы, наконец, можем подойти к центральному вопросу дискуссии: *какую экономическо-социальную сущность содержало в себе восстание 1863 г.*

В рамках настоящей статьи невозможно поставить этот вопрос во всем его об'еме. Я ограничусь противопоставлениям шаблонам г. А. В. нескольких критических замечаний, одновременно содержащих в себе мои позитивные взгляды на этот вопрос.

1. Тов. А. В. оперирует, с присущим ему легкомыслием, прилагательным „шляхетский“ во всех падежах без малейшей попытки расшифровать *социально-экономическое содержимое* термина „шляхта“ в применении к Польше, а в особенности к ее главному центру—Конгресувке в начале второй половины прошлого столетия. Тов. А. В как будто-бы не знает, что шляхта, как (в Польше исключительно многочисленное) *сословие* подверглась, уже во время до разделов, сильной социальной дифференциации, что в первой половине XIX столетия, под влиянием глубоких экономических преобразований, санкционированных и облегченных кодексом Наполеона, преобладающая часть „шляхты“, т.-е. людей шляхетского происхождения, оказывается поглощенной *классами и слоями*, присущими капиталистической структуре общества буржуазией, мелкой буржуазией и пролетариатом (промышленность, торговля, свободные профессии, частные служащие и приказчики, чиновники, ремесленники и фабричные рабочие).

2. Тов. А. В. как-будто-бы не знает, что значительная часть „шляхты“ в новом обиходном значении этого слова крупных помещиков в том числе почти вся крупная собственность Конгресувки, задолго до 1863 года была втянута в систему капиталистического товарно-денежного хозяйства, что значительная часть помещиков уже до 1863 г. участвовала в промышленности, благодаря быстро развивающейся промышленной переработке земледельческих продуктов, равно как и благодаря участию в финансовых и промышленных городских предприятиях, что сугубая часть земельных собственников уже до 1863 года, согласно требованиям капиталистического хозяйства в земледелии, стремилась к ликвидации крепостничества путем „очиншевания“[1] (сдачи в аренду) или путем выкупа крестьянской земли и перехода исключительно на наемный труд.

3. Тов. А. В. как будто бы не знает, что 1863 году предшествовал период быстрого экономического и культурного роста *буржуазии* Хотя относительная экономическая и культурная слабость крупной городской

---

[1]) Уже до 1859 г. около 40% крестьянских хозяйств в Конгресувке было переведено на чинш

буржуазии по сравнению с Западной Европой осталась еще специфической чертой Польши, однако эта диспропорция в 1863 г. уже была значительно смягчена. В особенности же, характерно для той эпохи численное возрастание и политическая активность *мелкой буржуазии*, с одной стороны поглощающей обедневшую и пролетаризированную мелкую шляхту, а с другой—консолидирующейся благодаря быстрой полонизации передовых буржуазных немецких и еврейских элементов (значительный процент мещанских немецких фамилий в руководстве движением и участие евреев в повстанческой организации). В виду относительной слабости (несмотря на ее быстрый прирост) и в виду неустойчивости крупной городской буржуазии, именно мелкая буржуазия является инициатором буржуазно-демократической революции в Польше. Именно она—мелкая буржуазия—создает тогдашнюю повстанческую организацию, посягает на политическую гегемонию в восстании 1863 г., придает ему его выдающийся *буржуазно-демократический* характер и держит эту гегемонию до захвата руководства „белыми" [1]). Новое белое руководство тоже не является представительством „шляхты" в смысле сословных, феодальных привилегий, а скорее представляет лагерь *крупной буржуазии*, такой на какую способна была Польша в тогдашнем периоде преобразования ее социально-общественного строя: над собственно крупной городской буржуазией имеет еще здесь численный перевес поместная шляхта; однако равно как по типу представляемого этой шляхтой сельского хозяйства, так особенно по хозяйственным тенденциям, эта „шляхта" находится уже в процессе, когда она становится *капиталистическими землевладельцами*, частью современной буржуазии. „Белые" могли сильно тормозить революционный размах борьбы, но ни на минуту не могли и даже не старались лишить движение его буржуазного характера.

4. Несмотря на несомненно буржуазно-демократический характер тогдашнего повстанческого движения, было бы безусловно ошибочным *отождествлять* это движение с буржуазно-демократическими движениями Запада. Относительная слабость буржуазии и проявляющаяся уже тогда ее тенденция к эксплоатированию русских и восточных рынков, выдающееся участие в движении мелкой шляхты, как деревенской, так и входящей в состав ремесленного и рабочего населения городов, значительные повстанческие традиции середней шляхты, религиозный оттенок движения и участие в нем низшего духовенства, наконец *внешний* фронт борьбы, ослабляющий внутренние противоречия—все это складывалось в то, что польская буржуазно-демократическая революция лишалась широкого классового размаха, отрезывало ее от широких масс крестьянства и привело уже тогда к полному политическому банкротству мелко-буржуазной революционной демократии.

Восстание 1863 года разделяет со всеми буржуазными революциями XIX столетия неспособность потянуть крестьянские массы, пойти по пути крестьянской войны. Делать отсюда выводы о его реакционности и доискиваться революционности в анти-повстанческих выступлениях „дикого, сонного, приросшего к своей куче навоза" крестьянина (Ленин) свидетельствует о полном отсутствии критического метода.

---

[1]) Среди обвиненных в первых повстанческих процессах мы видим почти исключительно ремесленников, частных служащих, чиновников и некоторое количество фабричных рабочих. Около третьей их части ведет свое происхождение „из шляхты".

III. Ленинизм или... домщина

Мы уже видели каким юмористическим образом (печальная юмористика) тов. А. В. фальсифицирует известный взгляд Маркса и Энгельса на польское восстание; гласимое ими мнение должно было быть только *маской для галерки*; тов-щу же А. В. известно и он сегодня представляет их действительное секретное мнение о восстаниях, как о социально-реакционной, „классово-шляхетской“ авантюре. Для поддержки этого смелого утверждения, тов. А. В. угощает нас цитатой из частного письма Энгельса от 1851 года. Как известно, взгляды, выраженные в этом письме, никогда не стали общим постоянным достоянием Маркса и Энгельса, или даже самого Энгельса. Фраза из частного письма (что поляки являются „народом ни к чему“) тов. А. В. считает соответственным противоставлять взглядам, которые они провозглашали последовательно в течение десятилетий. Легкомыслие тов. А. В. переходит здесь всякие границы. Ведь достаточно было хоть чуточку призадуматься, чтобы не компроментироваться утверждением, из которого между прочим вытекает, что Маркс и Энгельс требовали от „классово-шляхетских“ руководителей восстания проведения аграрной революции. Итак по А. В. или Маркс и Энгельс совсем не понимали, что такое аграрная революция, или надеялись, что шляхта восстанет сама против себя, отнимает у себя землю, основательно вырежет себя и таким путем произведет аграрную революцию. Очевидно, что ни Маркс, ни Энгельс такого чуда не ожидали. Лозунги аграрной революции они рекомендавали не польской шляхте, но польской *демократии*. Они не фальсифицировали истории, не окружали реакционной шляхетской авантюры „ореолом демократии“ по тактическим соображениям, а на основе изучения и опыта, отмечая даже частичное участие в востаниях шляхты, живущей эксплоатацией крепостного труда, константировали, без всякого ореола, *об'ективно буржуазно демократический характер повстанческого движения.* Они понимали, что слои, которым больше потерять, чем приобрести, могли скорее стать столпами царского правительсва в Польше, нежели решающим фактором повстанческих движений. Они знали, что польская шляхта, защищающая свое существование как *шляхты* т. е. своих сословных привилегий, уже в первой половине XIX века была в общем отброшена в лагерь контрреволюции. Поскольку же эта категория шляхты под нажимом местных обстоятельств, частично присоединяется к повстанческому движению, постольку и она становится об'ективно сателитом и орудием буржуазно-демократической революции Это относится не только к востаниям 1846 и 1861—63 годов, когда фактическую гегемонию в движении завоевали буржуазные элементы, но в известном смысле даже и к повстанческим движениям конца XVIII и начала XIX века, руководимым реформистской частью мелкопоместной шляхты. Даже эти движения, в тогдашней международной ситуации, об'ективно толкали Польшу в орбиту западно-европейской буржуазной революции.

Так, а не иначе, рассматривали эти вопросы Маркс и Энгельс, статьи же Ленина с 1903 и 1914 года доказывают, что несмотря на принципиальное изменение обстановки после 1863/4 года, марксисты не находили причин для ревизии своей оценки минувшей повстанческой эпохи.

Каждый из этих наших великих учителей высмеял бы и немилосердно выхлестал бы утверждение, что появление после мировой войны контрреволюционного буржуазного польского государства

меняет нашу оценку классового характера освободительных движений, имевших место несколько десятков лет тому назад. Тов. А. В. не только не останавливается перед таким утверждением, но старается поддержать его авторитетом Ленина, приводя его выражение, уже раньше мною цитированное, и бьющее непосредственно тов. Здзярского и его неудачливого защитника. В упомянутой выдержке равно как во всей статье Ленин совсем не занимается анализом классового характера восстания. Он единственно иллюстрирует конкретным примером мысль, что оценки, возникшие на почве определенных условии, нельзя переносить *в другую эпоху* и в условия радикально различные. Поэтому-то подчеркивание и противопоставление революционности прежнего повстанческого движения шляхты современной соглашательской позиции буржуазии, для того, чтобы отметить *исключительность* тогдашней ситуации и отсутствие теперь подобно исключительной ситуации, приобретает точно определенный и ограниченный смысл, совсем также, как в другом (цитированном мною против тов. Здзярского) абзаце, где революционное движение „польских панов" нарочно противопоставлено контрреволюционной стороне мировоззрения украинского крестьянофила Драгоманова. Из этих выражений также ошибочно было бы делать вывод, что Ленин расценивал *классовую* сущность повстанческого движения, как шляхетскую, как было-бы ошибкой из его выражения, что тогда в Польше было революционным „не только крестьянство, но и шляхта", делать вывод, что он руководящей силой востания считал как раз крестьянство.

О том, что Ленин не ревизовал взгляда Маркса на социальную сущность повстанческого движения в Польше, свидетельствует хотя бы факт что в статье в номере 44 „Искры" (которой позднейшим сокращением является абзац цитированный тов. А. В.) он прямо ссылается на выражение Маркса, приводя его слова от 1848 года: „даже шляхта, частично стоящая на феодальной почве... *присоединилась* к демократической-аграрной революции" (подч. мною. *Ч. Я.*). Не является ли ясным, что Ленин, подобно Марксу, по существу дела рассматривал тогдашние повстанческие движения как фрагменты буржуазно-демократической революции, к которой часть шляхты могла только присоединиться, становясь тем самым ее приспешником и орудием.

Ленин не имел обычая окружать своих мыслей туманом неясности. Если бы он считал взгляд Маркса ошибочным, он не остановился бы перед тем, чтобы подвергнуть его открытой критике. В произведениях Ленина однако находим непосредственные доводы, что не имел он ничего общего с голословной теорией, заключающейся в постоянном, абстрактном потивопоставлении якобы непоколебимо повстанческой шляхты и якобы постоянно соглашательской буржуазии. Он понимал—и дал этому ясное выражение—процесс перерастания польского шляхетского нацианализма в буржуазный национализм, процесс равным оброзом знаменательный, как переход буржуазного повстанческого национализма Килинских, Барсов, Капостасов—в полусоглашательский национализм Кроненбергов, Замойских и Траугуттов и в цинический лоялизм Дмовских и Рабских. Этот процесс, исследование которого Ленин считал важным и поучительным для революционных социалистов других национальностей [1]), понимание которого абсолютно необходимо для выяснения современного воинствующего реакционного национализма фашистской Польши—является по сегодняшний день для тов. А. В. тайной за десятью печатями.

[1]) Сочинения т. XIX, стр. 137.

По его мнению промышленность вырастала в Польше совершенно независимо от земледелия. Цыфры доказывающие, что в первоначальных фазах развития промышленности (по крайней мере до 1870 года) главной ее базой был внутренний рынок, что в 1860 70 годах главную ее отрасль составляет пищевая промышленность непосредственно связанная с земледелием — это для него злостная выдумка статистиков.

К счастью теперь в компартии Польши, даже в железных тисках фашизма, бьется живая политическая мысль. К счастью, наша молодежь черпает непосредственно из источников ленинизма, и „марксизм" тов. А. В., „марксизм" раз на всю жизнь заученных мертвых шаблонов, найдет сторонников себе только среди политических неучей.

Правда в течение четверти столетия тов. А. В. с высоты своего олимпа публично об'явил, что „взгляды, изложенные в 44 номере „Искры", обнаруживают колебание" и с несравненной проницательностью выявил, что „статья в номере 44 „Искры", казалось, позволяла предполагать возможность *соединения двух программ*—борьбы за низвержение" самодержавия с борьбой за восстановление Польши", „разоблачая" якобы видимое здесь „оперирование отдаленной возможностью националистической программы" и т п. и этому, как выражался, „несознательному оппортунизму" Ленина противопоставил другую позицию, „дальновидящую, крайнюю, острую, яркую, исключающую всякую половинчатость и недоразумения, отвергающую всякие концессии, даже мнимость концессии", тов. В. заканчивал эту громовую филиппику патетическим обращением по адресу Ленина: „никакой двусмысленности!" Сегодня тов. А. В. цитирует те же мысли Ленина и вероятно уже считает их „яркими", „исключающими всякую половинчатость", а тогдашнюю позицию тов А. В (которую Ленин определил, как поддержку на практике „либеральной" бундовской формулы в национальном вопросе) как „несознательный оппортунизм". Этим словесным переворачиванием давно заученых утверждений кончается однако весь прогресс умственности тов. А. В.

Мелкобуржуазные навыки мышления, которые четверть века тому назад заставляли тов. В. видеть „бессознательный оппортунизм" в последовательно революционной позиции Ленина, сохранились годами и сегодня заставляют тов. А. В. искать союзников в Шели и—кто бы подумал... в „мелкобуржуазном интеллигенте"—Домском.

Вот что на тему о 1863 годе писал 12 лет тому назад Домский на страницах варшавской „Нашей Трибуны" (1916 г. № 5):

„Повстанческое движение польской демократии было движением с сущностью смешанной, двусторонней. Революционное по своим формам и политическим лозунгам, оно являлось реакционным по своей социальной сущности... Шляхетские повстанцы стремились к возвращению свободы в значении феодальном: к раздроблению государства, к самостоятельности каждого округа и каждого лоскутка земли, к самоуправлению каждого шляхтича на „загродзе" равного воеводзе"... „это был идеал реакционный, бессильный перед лицом капиталистического развития. И произошла странная вещь: по отношению к этим республиканцам и демократам никто другой как именно царское правительство представляло прогрессивные интересы капиталистического развития. Поэтому шляхетское восстание было безнадежной потугой и должно было провалиться, как проваливается каждое движение, которое хотело-бы повернуть вспять колесо истории".

Итак взгляды, которые тов. А. В. с большим апломбом провозглашает сегодня о восстаниях, высказал Домский*) уже 12 лет тому

*) Домский лидер польских ультра-левых (троцкистов).

назад с рельефностью, исключающей всякую половинчатость и недоразумение, не только высказал, но и досказал до конца, до конца, который тов. А. В. несколько стыдливо предпочел промолчать: что по отношению к польским восстаниям и царское правительство представляло прогресс!

Излишне, кажется, добавлять, что статья Домского уже тогда была „несколько“ устаревшей, проглядывающей почти целое столетие: то, что эта статья приписывает повстанцам 1863 г., отвечает приблизительно сущности движения 1768—1772 годов, но стоит почти в диаметральной противоположности к характеру уже хотя-бы восстания 1794 года. Излишне также доказывать, что статья эта, высказывающая даже и то, что у тов. А. В. было только на языке, выражает, конечно, не случайно, известную последовательную линию на 100% согласную с мелкобуржуазным прудонизмом и в таком же самом размере противоречащую революционному марксизму.

Что-ж поделать, если тов. А. В. жалко путает прудонизм с марксизмом, домщину с ленинизмом? Остается лишь направить его, кроме источников, к работам марксистов, выросших из ленинской школы, которые в области истории России, и в связи с этим и Польши XIX столетия (подобно тому, как ряд других марксистов в области истории Франции, или Германии) дали целый ряд серьезных монографий и трудов. Если же тов. А. В. нехватает времени прочесть ни одной современной монографии (хотя бы работу Стеклова о Бакунине!), если он не в состоянии заглянуть хотя бы в последние тома „Истории России“ Покровского, словом, если благодаря перегруженности другими делами он не может ознакомиться с материалом, с которым знакомится вся учащаяся молодежь высших советских учебных заведений, не плохо было бы, если бы до написания своей статьи он заглянул хотя бы в такой популярный учебник—напр. „Историю России в самом сокращенном виде“ Покровского, где смог-бы без труда найти столь новую для него мысль, что на фоне развития промышленного капитализма „истинная буржуазная политическая революция возникла в начале 6-го десятилетия не в России, а в Польше“. Он убедился бы, что этакого рода „национал-большевизм“, грозящий, по его мнению, провоцированием нападения Пилсудского на Минск и Киев, разлился гораздо шире, чем это ему кажется, и что до замены его „критическими“ выводами М. Здзярского, А. В. и Домского, несравненно дальше, чем это на основании разговоров в тесном кружке могло бы казаться.

Некоторые актуальные выводы

Вопрос той или иной оценки восстания 1863 г. не является абстрактным вопросом книжных крыс, но связывается непосредственно с вопросами текущей политики. Не является случайностью, что тов. А. В., ехидно доискивающийся национал-большевизма в критическом подходе к вопросам исторического прошлого, не только своевременно „не обратил внимания на нарастание в руководстве КПЗУ весьма опасного оппортунизма“ и „не сигнализировал опасности уклона“ национал-большевистского, но считал возможным долгое время явно солидаризироваться с украинскими шумскистами в КПЗУ (значит в КПП) и поддерживать их позорную дезорганизаторскую деятельность.

Не подлежит сомнению, что в этом, в корне ошибочном, взгляде тов. А. В. на социальную сущность восстания 1863 г. таится один из

идеологических источников его постоянных правых уклонов и оппортунистических ошибок. Кто считает, что „критицизм“ требует приписывать восстанию 1863 года классово-шляхетский характер, а выявление его истинной буржуазной сущности отождествляет с „окружением ореолом демократии“, кто в течение десятилетий не смог усмотреть преобразования шляхты в буржуазию, и все еще оперирует фиктивным противопостановлением этих понятий, тот—ясно—всегда будет склонен апеллировать к буржуазии, против этого воображаемого, „критикованного даже демократами“ шляхетского врага.

Кто не хочет знать, что выступление мелкой буржуазии в Польше, как *самостоятельной политической силы*, уже давно находится *позади нас*, что выступление это уже за несколько десятков лет до нас завершилось окончательным банкротством мелкобуржуазной демократии, тот все еще будет ожидать от нее этой роли в *будущем* и призывать ее сегодняшних вождей—лакеев и наемных убийц в услужении у фашистской реакции—к честному выполнению миссии защитников парламентской демократии.

Выступление тов. А. В. по вопросу оценки восстания доказывает, что после бесчисленных формальных „ревизий“ оппортунистических ошибок, идеологические корни этих ошибок остаются нетронутыми и выпускают все свежие побеги в области текущей политики.

Міх. Лабадаеў

Аб некаторых пытаньнях работы камсамольскіх ячэек пры савгасах і калгасах

Пытаньне работы камсамольскіх ячэек пры каляктыўных аб'яднаньнях у весцы ў агульнай сыстэме камсамольскай работы набывае вялікае значэньне, што асабліва і падкрэсьлівалі мінулыя камсамольскія зьезды, ў сваіх пастановах. Зразумела, што пры ўзрастаючай важнасьці іх работы павінна ўзрасьці і патрабаваньне да камсамольскага кіраўніцтва.

Нядаўна нам давялося заняцца абглядам становішча такіх ячэка па Магілёўскай акрузе. Гэты абгляд дае магчымасьць застанавіцца не галоўных момантах работы савгаскіх і калгаскіх ячэек і зрабіць належныя вывады.

Калі параўнаць ячэйку пры савгасе альбо калгасе са звычайнаю вясковаю ячэйкаю, то як правіла ячэйка першага тыпу работае лепш і параўнаўча лёгка разьвязвае пытаньні, якія ў аднальковай меры стаяць перад ячэйкамі ў вёсцы. І гэта зусім зразумела. Ячэйка пры каляктыўным аб'яднаньні знаходзіцца параўнаўча ў лепшых умовах (аб'яднаная маса, больш культурных сіл, абмежаваны рабочы дзень і т. п.), аднак у зьмесьце работы калгаскіх і савгаскіх ячэек мы маем надзвычайна мала спэцыфічнага. Для прыкладу вазьмем дзьве характэрныя ячэйкі.

Першая. Ячэйка пры камуне імя Карла Лібкнехта (Быхаўскі раён) арганізавалася даўно. Камуна таксама існуе амаль з першых дзён рэвалюцыі і па гаспадарцы лічыцца аднэй з буйнейшых на Беларусі. Камсамольская ячэйка добра скончыла зімовую палітвучобу, арганізоўвае спэктаклі, апошні час узялася за кіраўніцтва камсамольцамі—членамі ячэйкі з бліжэйшых вёсак, у выніку чаго гэтыя камсамольцы значна палепшылі сваю гаспадарку. Вось, прыкладам, і ўсё. Шэраг пытаньняў з жыцьця камуны не знайшлі свайго адбітку ў рабоце ячэйкі, а такіх пытаньняў было і ёсьць многа. Праўда, ячэйка нядаўна слухала даклад аб удзеле камсамольцаў у гаспадарчым жыцьці камуны, але пастанову па гэтым пытаньні запісалі наступную

„... У далейшым сход лічыць неабходным разгарнуць работу па практычнаму ўдзелу у гаспадарчым будаўніцтве, даручыўшы бюро штодзённае кіраўніцтва камсамольцамі ў камуне, а таксама на сваіх гаспадарках".

Зразумела, што такая пастанова нікога і нічому не абавязвае. Асобныя камсамольцы ў гаспадарчым жыцьці ўдзельнічаюць—выступаюць на агульных сходах па гаспадарчых пытаньнях; тры камсамольцы—на кіруючай рабоце, але арганізаванага ўдзелу ячэйкі, як актыўнай адзінкі, няма. Камсамолец яшчэ ня можа на сёньняшні дзень быць прыкладам для беспартыйнага члена камуны ў адносінах вытвор-

чай дысцыпліны. Характэрна наступная лічба: за 16 месяцаў камсамолец у сярэднім вырабіў на 420 руб. (па асабістаму рахунку на кожнага камунара). За гэты-ж час беспартыйны, у аднальковых з камсамольцам умовах, вырабіў на 425 руб.

За гэты-жа пэрыяд часу на кожнага беспартыйнага, у аднальковых з камсамольцам умовах, патрачана 403 руб. (сюды ўваходзяць выдаткі на харчаваньне і грошы, узятыя на асабістыя патрэбы), на камсамольца-ж—425 руб. Тут трэба ўлічыць, што камсамольцам даводзіцца часьцей наведваць розныя нарады, склікаемыя райкомам, больш мець выдаткаў па сяброўскіх узносах, на газэты, адзін камсамолец вучыўся на трактарных курсах за кошт камуны і тады стане зразумелым, што камсамольцам па незалежных ад іх прычынах патрабуецца больш грошай чымсь беспартыйнаму, аднак гэтая лічба дае магчымасьць рабіць вывад аб слабасьці вытворчай дысцыпліны сярод камсамольцаў. Да гэтага трэба яшчэ дадаць, што камсамольцы, якія знаходзяцца на кіруючай рабоце (загадчык стайні, складу) пазьней за ўсіх здаюць справаздачнасьць, чым фактычна адцягваюць налажваньне вучоту.

Другая. Ячэйка Ціманаўскага савгасу (Клімавіцкі раён) таксама разгарнула добра культурна-масавую работу; арганізоўвае спэктаклі, наладжвае клюбныя вечары, намагалася на павялічэньні выпіскі газэт; крыху займалася і барацьбой з прагуламі, якія мелі мейсца сярод камсамольцаў. Вось у гэтым і ўсе дадатныя бакі ў рабоце ячэйкі.

Такія-ж пытаньні, як: несваечасовая выдача спэцвопраткі, затрыманьне заработнай платы, дапамога савгасу, сялянам бліжэйшых вёсак, невыкананьне 8-гадзіннага рабочага дню ў малочніц, валакіта з зацьверджаньнем пляну савгасу ў акруговых установах, не знайшлі свайго адбітку ў зьмесьце работы ячэйкі. Ячэйка ня лічыла неабходным займацца абгаварэньнем такіх пытаньняў, ня толькі каб знайсьці прычыну існуючай ненармальнасьці, але, галоўным чынам, каб адшукаць сродкі да зьнішчэньня яе.

Акрамя гэтага сярод адсталай часткі рабочых савгасу няма яшчэ поўнага разуменьня розьніцы паміж гаспадаркай абшарніка, у якога асноўная маса рабочых працавала раней, і савецкай гаспадаркаю, дзе рабочыя працуюць зараз. Пачуцьце калектыўнага гаспадараньня разьвіта яшчэ слаба, адгэтуль і фармальныя адносіны да работы, нядбайныя адносіны да інвэнтару. Трэба яшчэ адзначыць, што гэта характэрна ня толькі для адсталай часткі рабочых, але можа быць аднесена і да часткі камсамольцаў. Ячэйка-ж займалася работаю „нагогул“, ня ўлічыла таго, што ў першую чаргу падае ў вочы, што зьяўляецца тэмаю гутарак „не на сходах“, не арганізавала барацьбы з асобнымі недахопамі, якія садзейнічаюць дрэнным адносінам рабочых да гаспадаркі, пры чым ня толькі рабочых, але і, галоўным чынам, абкружаючага сялянства.

І вось, на падставе двух гэтых ячэек, можна зрабіць вывад, што паказаныя *ячэйкі ня ўлічваюць у сваёй рабоце канкрэтных умоў, у якіх яны дзейнічаюць, слаба займаюцца пытаньнямі гаспадарчага ўзмацненьня савгасаў і калгасаў, не арганізавалі барацьбы з асобнымі недахопамі ў гаспадарцы і не дамагліся поўнай прыкладнасьці камсамольцаў.*

Калі такі вывад цалкам можа быць ужыты да гэтых ячэек, дык ён у вядомай меры, а дзе-ні-дзе і ў значнай, зьяўляецца характэрным для астатняй часткі ячэек пры савгасах і калгасах. У гэтай сувязі трэба застанавіцца на некаторых агульных пытаньнях, больш характэрных для становішча асноўнай масы такога тыпу ячэек.

У пастановах VIII-га Ўсесаюзнага і IX-га Ўсебеларускага зьездаў камсамолу сказана аб неабходнасьці набыцьця камсамольцамі савгаскіх і калгаскіх ячэек сельска-гаспадарчых ведаў. Трэба сказаць, што такая пастанова не ажыцьцяўляецца. У абсьледваных ячэйках была знойдзена поўная бязьдзейнасьць сельска-гаспадарчых гурткоў і нават у такіх выпадках, калі да гэтага меліся поўныя магчымасьці (налічча кіраўніка і літаратуры).

Адным з важнейшых пытаньняў зьяўляецца пытаньне аб адносінах да калектыўных гаспадарак з боку сялянства. Вядома, што паасобныя памылкі і недахопы ў гаспадарцы надзвычайна дрэнна адбіваюцца на сялянстве. Таксама вядома, што кулак скарыстоўвае ўсе гэтыя недахопы для таго, каб лішні раз кінуць упічышча па адрасе савгасу альбо калгасу. Адмоўныя настроі пры наліччы малазямельля часта знаходзяць добрую глебу і сярод бедняка і серадняка. Апошнія гады характарызуюцца палепшаньнем адносін сялянства да калгасаў і савгасаў, чаму, галоўным чынам, садзейнічала іх гаспадарчае ўзмацненьне. Гэта знаходзіць свой адбітак і ў імкненьні сялянства (беднак, батрак) да калектыўнага аб'яднаньня, асабліва ў тых мясцовасьцях, дзе арганізаваныя ужо калектыўныя аб'яднаньні моцна стаяць на нагах.

Дрэнныя адносіны вызначаюцца ў патравах. Няма нічога страшнага ў патравах выпадковых, больш страшны для нас патравы, якія носяць злосны характар, а трэба адзначыць, што яны яшчэ маюць мейсца. Камсамольскія ячэйкі вакольных весак у моцы правесьці значную работу па барацьбе з патравамі, аднак гэта імі ня робіцца.

Да рэчы, аб сувязі з вясковымі ячэйкамі. Гэтая сувязь носіць у большасьці фармальны характар (аб'яднаныя сходы, абмен прадстаўнікамі). Яшчэ слаба вясковымі камсамольцамі набываецца і ўжываецца калектыўны вопыт работы сельскай гаспадаркі на вёсках. Ячэйкі-ж пры калектыўных аб'яднаньнях слаба дапамагаюць вясковым у іх практычнай рабоце.

Сярод моладзі калгасаў і савгасаў мы назіраем значнае імкненьне да набыцьця кваліфікацыі, у камуне Карла Лібкнехта ўсім хочацца навучыцца кіраваць трактарам. Моладзь вельмі часта кідае больш чорную работу для таго, каб рабіць каля трактара, а ў савгасе Цімашава маюцца тры камсамольцы, якія лічацца ў броні і прымацаваны да спэцыялістых—кіраўнікоў паасобных галін гаспадаркі. Камсамольскія ячэйкі ў гэтых адносінах што кольвечы робяць, але-ж вельмі часта хапаюцца за цяжкае, ня ўлічваючы магчымасьці і сіл, каб гэта зрабіць, альбо і наадварот не скарыстоўваюць гэтай магчымасьці, калі яна маецца.

Адным з балючых пытаньняў зьяўляецца пытаньне бытавое. Кватэрны крызыс садзейнічае распаўсюджваньню хвароб, цяжка зжыцца ў камуне жанчынам—часта лаюцца, распаўсюджваюцца плёткі. Камсамольская ячэйка трымае сябе неяк асобна ад гэтых „дробязяў". Характэрны прыклад: у камуне Карла Лібкнехта мужчыны мыюцца ў лазьні разам з жанчынамі, такую „моду" завялі сямейныя камунары, старыя і моладзь выказваюць сваё нездавальненьне, але ячэйка ў гэтым нічога рэальнага не зрабіла. У Цімашаўскім савгасе рабочыя жывуць у вельмі брудных, памяшканьнях, лекцыі на тэму аб гігіене не дапамаглі. Усе парады камсамольцаў бяз вынікаў—ня дзіва, бо камсамольцы не зьяўляюцца прыкладам і жывуць ня чысьцей за ўсіх астатніх рабочых.

Няма патрэбы спасылацца на пастановы па пытаньні далейшых задач у рабоце савгаскіх і калгаскіх ячэек. Зусім зразумела, што трэба дамагчыся рашучага пералому па ўдзелу такіх ячэек у гаспадарчым

жыцьці, дамагчыся максімальнай прыкладнасьці камсамольцаў, практычна дапамагчы такім ячэйкам у набыцьці сельска-гаспадарчых ведаў і г. д. Гэта бясспрэчна, але трэба таксама рашуча паставіць пытаньне і аб нашым кіраўніцтве. Існуючае, агульнае да гэтага часу, кіраўніцтва павінна быць зьменена. Камсамольскім камітэтам трэба дабіцца тыпавога—дыфэрэнцыраванага кіраўніцтва саўгаскімі і калгаскімі ячэйкамі, вызначыць ім значна больш увагі, чымсь да гэтага часу, больш вывучаць іх працу.

Трэба дайсьціся таго, каб асобныя недахваты і памылкі ў жыцьці саўгасу альбо калгасу станавіліся прадметам абгаварэньня камсамольскай ячэйкі, каб намячаліся мерапрыемствы па іх зьнішчэньню, часьцей заслухоўваліся даклады аб становішчы паасобных галін гаспадаркі, трэба ў першую чаргу настояць на азнаямленьні кожнага камсамольца з становішчам гаспадаркі, на якой ён працуе

У гэтай сувязі я хачу паставіць пытаньне аб ажыўленьні „бягучых спраў“, у якіх фактычна робяцца, і без таго вядомыя камсамольцам, аб'явы. Трэба прывучыць кожнага камсамольца выступаць у бягучых справах і казаць аб недахопах, якія ён заўважыў у рабоце ячэйкі, альбо гаспадаркі, падзяляцца усялякімі няпэўнасьцямі, якія ў яго маюцца. Тут зараз-жа выносіць пастанову па сутнасьці заявы, што будзе ўздымаць зацікаўленасьць і жаданьне камсамольца ўскрываць недахопы і садзейнічаць іх зьнішчэньню.

Перад камсамольцамі вакольных вёсак трэба паставіць пытаньне аб канкрэтнай барацьбе з патрэвамі. Пры правядзеньні масавай работы: дні сялянскай моладзі, спэктаклі, растлумачваць шкоднасьць патраў, абсьмейваць злосных патраўшчыкаў і г. д.

Сувязь саўгаскай-калгаскай ячэек з бліжэйшымі вясковымі павінна насіць ня толькі фармальны характар, трэба ня толькі праводзіць аб'яднаныя сходы, але і ставіць на іх пытаньні аб становішчы калякгыўнай гаспадаркі, канкрэтных мерапрыемствах па каляктывізацыі гаспадаркі на падставе вопыту саўгасу альбо калгасу, дапамагаць вясковай ячэйцы ў арганізацыі масавай работы і палітвучобы.

Прызначаючы значна большую ўвагу пытаньням кваліфікацыі моладзі ў калгасах, трэба намагчыся, каб т. т., прымацаваныя да майстэрняў альбо трактару, мелі-б магчымасьць больш час заставацца на аднэй рабоце, каб тым самым набыць некаторыя навыкі і спэцыяльнасьць.

Пытаньні быту павінны таксама заняць большае мейсца ў рабоце камсамольскай ячэйкі. Тут трэба йсьці ў першую чаргу па лініі прыкладнасьці камсамольца, пераходзячы ў далейшым да прапагандысцкай работы. Пачынаць з дробязяў, дацягваць пачатую справу да канца і потым пераходзіць да больш складанай работы.

У зьвязку з вялікімі задачамі, якія ставяцца перад камсамольскімі ячэйкамі пры каляўктыўных аб'яднаньнях у вёсцы, трэба паставіць пытаньне аб далейшым ўзмацненьні парткіраўніцтва. Былі такія факты, калі парт'ячэйка, зьбіраючыся праводзіць якую небудзь пастанову праз агульны сход рабочых саўгасу альбо калгасьнікаў, своечасова не інфармавала камсамольскую ячэйку і ў выніку частка камсамольцаў галасавала супроць пастаноў парт'ячэйкі. Трэба больш чуласьці і практычнай дапамогі з боку парт'ячэек ячэйкам камсамольскім.

НА МЯСЦОХ

М. Шапіра

Лёзунг самакрытыкі ў партыйнай практычнай рабоце

(Барысаў)

У канцы ліпеня м-ца г. г. пашыраны пленум Барысаўскага гаркому КП(б) абгаварваў папярэднія вынікі праработкі адозвы ЦК УсеКП(б) аб самакрытыцы. Гэтае абгаварэньне ускрыла шэраг цікавых момантаў і паказала, як праводзіцца „лёзунг" у практычным жыцьці.

Папершае, кідаецца ў вочы, што абгаварэньне адозвы ЦК УсеКП(б) значна спазьнілася. Чаму? А таму, што яшчэ ў значнай меры ня выжыта з нашага партапарату канцылярская бросьня. Здавалася-б, калі ЦК УсеКП(б) (орган досыць аўтарытэтны) выдае адозву да ўсіх сяброў партыі, да ўсіх рабочых—яўны абавязак кожнай партячэйкі гэтую адозву абгаварыць, прыстасаваць да сваіх мяйсцовых умоў і зрабіць адгэтуль належныя вынікі. У справе зусім ня гэтак. Парт'ячэйкі чакалі, каб дырэктыва аб адозьве прышла ад „непасрэднага начальства", ад гаркому. Прышлося гаркому паслаць усім ячэйкам напамінаньне, каб хутчэй пачаць папулярызацыю адозвы ў партыі і сярод рабочых. Толькі тады заварушыліся парт'ячэйкі ды і то ня ўсе. Пры праверцы аказалася, што праз 2 м-цы пасьля выданьня адозвы, яшчэ некаторыя ячэйкі (савецкія) не пачалі яе абгаварэньня. Адзін з сакратароў так апраўдваўся: „наша ячэйка гэтай адозвы не атрымала (!), адсюль мараль: неабходна рашуча выжыць з партапарату іншы раз укаранелыя навыкі канцылярскай бросьні, нярушнасьць бюракратычнага закасьцяненьня.

На буйных прадпрыемствах абгаварэньне адозвы прайшло досьць здавальняюча. Парткалялектывы і ячэйкі ўжылі ўсе мэтады, каб давясьці да ведама рабочых аб дырэктыве ЦК УсеКП(б). Адозва абгаварвалася на адчыненых сходах ячэек, з шырокім прыцягненьнем беспартыйных рабочых. У цэхах пад час палудзеннага перапынку праводзілася чытка адозвы і гутаркі аб значэньні самакрытыкі. Адозва ЦК была расклеена ў цэхах. Пытаньне аб самакрытыцы стаяла на некаторых сходах рабочых, на нарадах прафактыву і т. д. Усё гэта ўскалыхнула рабочую масу. Рабочыя ўзялі ўдзел у рабоце па ўскрываньні недахопаў ува ўсіх галінах і, што асабліва важна, пачалі настойна дамагацца, каб выяўляемыя недахопы зьнішчаліся, а канкрэтныя прапановы, каб знайшлі пэўны адбітак у практычнай рабоце.

Асабліва ўдалым мэтадам разгортваньня самакрытыкі паказалі сябе праведзеныя некаторымі парт'ячэйкамі вечары самакрытыкі. Такія вечары арганізавалі ячэйкі зав. „Комінтэрн", зав. імя Р. Люксэмбург, ф-кі „Рабочы". Арганізоўваюцца яны гэтак: выбіраецца дзень

(звычайна у суботу, калі рабочы не баяўся пасядзець лішнюю гадзіну), паведамляецца рабочым, што будзе абгаварвацца пытаньне аб недахопах на нашым прадпрыемстве альбо аб сувязі партячэйкі, заводакіраўніцтва і фабкома з рабочымі. Паведамленьні ідуць шляхам рассылкі запрашальных позваў ад ячэйкі і вусных запрашаньняў праз індывідуалаў, груп'оргаў і т. д. На самым вечары складаецца абстаноўка, якая садзейнічае самакрытыцы; садзяцца навакол сталоў, п'юць гарбату; прэзыдыум не абіраецца; пратакол не вядзецца; афіцыйнасьць зьнішчаецца яшчэ і тым, што замест дакладу альбо справаздачы сакратар ячэйкі у кароткім уступным слове растлумачвае задачы вечару самакрытыкі і адразу прыступае да спрэчак; тут-жа прысутнічае і дырэктар прадпрыемства і ўвесь тэхнічны пэрсанал цэху (майстры, заг. цэхам) і старшыня фабзаўкому.

Практыка паказала, што такія вечары надта цікавяць рабочых, асабліва старэйшага ўзросту. Пачынаюць выказвацца і такія, якія на сходах ніколі амаль што не выступалі. Ускрываюць тое, што на сходах вельмі мала асьвятляецца. Выказваюцца амаль што ўсе прысутныя на вечары і „кроют" усіх, надта дзелавіта „кроют".

На пленуме гаркому адзін работнік ячэйкі правільна падкрэсьліў: „Калі мы толькі растлумачваем адозву ЦК мы гэтым паказваем рабочаму самакрытыку, а вось, калі мы праводзім вечары самакрытыкі мы ўжо даем рабочаму паспрабаваць гэтую самакрытыку". Бязумоўна практыку вечароў самакрытыкі неабходна пашырыць і распаўсюдзіць на ўсе прадпрыемствы і ўстановы.

У працэсе абгаварэньня адозвы ЦК ускрыты шэраг хваравітых зьявішч па ф-цы „Рабочы", дзе грубасьць дырэктара, факты пратэкцыянізму, кумаўства, зажыму, пакрываліся сакратаром ячэйкі і не знаходзілі адпору ад фабкому. Сакратар ячэйкі быў зьняты з работы пры перавыбарах, а потым давялося зьняць з работы і абвясьціць вымову і дырэктару і правесьці дачасныя перавыбары фабкому і бюро ячэйкі. Усё гэтае прывяло к значнаму палепшаньню палітычнага становішча на ф-цы „Рабочы". Рабочыя сталі больш актыўнымі, ажывілася масавая работа, вытворчыя нарады, насьценгазэта і т. п.

У выніку разгортваньня самакрытыкі праведзены шэраг зьмен у кіраўнічым апараце гарадзкога камбінату. Праўда, гэта супала з пагоршаньнем гаспадарчага становішча камбінату, але палітычная становішча значна палепшала. Ажывілася работа прафарганізацыі і іншых органаў масавага выхаваньня рабочых. Наогул трэба адзначыць, што павысілася ўвага да ўказаньняў рабочых, да газэтных допісаў, да крытыкі.

Усё гэта сьведчыць аб тым, што лёзунг самакрытыкі надта своечасова высунут партыяй, што гэты лёзунг ужо даў практычныя вынікі і яшчэ больш можа даць у будучым.

Але ёсьць і адмоўныя бакі. Яны хаваюцца вядома, не ў самым лёзунгу, а ў тым неправільным разуменьні, якое стварылася ў некаторых таварышоў аб самакрытыцы. Папершае дзе-ні-дзе склалася разьдзяленьне на два лягеры: крытыкаў і крытыкуемых, прычым частка крытыкаў лічыць, што наша справа крытыкаваць, а ваша справа работаць. А некаторыя кіраўнікі гэтую думку падтрымліваюць развважаючы:

— Дык што яму работу даручыць, ён-жа рабкор, яго справа крытыкаваць, а не работаць".

Пленум падкрэсьліў, што неабходна скласьці такія ўмовы, каб усе рабочыя, актыў самакрытыкі—былі-б уцягнуты ў актыўную работу вытворчых нарад, камісій, у праворганах і г. д. Каб яны мелі

магчымасьць ня толькі крытыкаваць, але й дапамагаць у рабоце, сваім практычным удзелам.

На адным сходзе партактыву кіраўнік-гаспадарнік выступіў з наступнай прамовай: „Лёзунг самакрытыкі—добры і неабходны лёзунг, але мы павінны зварачваць увагу на крытыку мас, зьнізу, але каштоўнасьць мае самакрытыка, калі нас крытыкуе рабкор, за ганарар?“ Тут устаноўка ясная—вораг-рабкор, ён больш за ўсіх шуміць, ён атрымоўвае ганарар, далоў рабкора! Гэткая „ідэёвая“ падстава для кампрамэнтаваньня рабкораўскага руху, праўда, не ў такой адкрытай форме, праяўляецца шмат дзе. На адным з буйных прадпрыемстваў рабкоры расказваюць, што з служачым, які пагутарыў з рабкорам, назаўтра служачыя „вышэйшага рангу“ ня хочуць гутарыць.

Ёсьць такая група гаспадарчых кіраўнікоў, якія лічуць, што самакрытыка гэта часовая кампанія. Яны ня вельмі дурныя, каб выступаць супроць самакрытыкі, яны проста ўзялі тактыку заморваньня самакрытыкі. Сягоньня іх крытыкуюць, яны у заключным слове кажуць: „Крытыка ваша была надта добрая, за што я магу вас шчыра падзякаваць, трэба яшчэ больш выяўляць недахопы, тады мы іх хутчэй зьнішчым“. А прайшоў тыдзень і якраз такія самыя бюракратычныя ўчынкі паўтараюцца, быццам нічога й ня было.

Яшчэ наглядаецца сярод гаспадарчых работнікаў група напалоханых самакрытыкаю. Яны рады зрабіць усе, абы не папасьціся пад агонь самакрытыкі. Трэба яму, напрыклад, правесьці рацыяналізацыю, зьвязаную з скарачэньнем штатаў, з сьціcласьцю рабочага дня і т. п., але ён ведае, што ў выніку такога мерапрыемства будуць нездаволеныя; нездаволеныя пачнуць крытыкаваць, пісаць у газэтах, наогул, клопату поўная галава. І вось гаспадарчы кіраўнік на шкоду сваёй рабоце не праводзіць неабходнага мерапрыемства, разважаючы: „А няхай ужо годам пазьней дабудуецца сацыялізм, затое турбавацца лішняга ня будзем“. Гэты чыста мяшчанскі, бязумоўна, не бальшавіцкі погляд, павінен быць зьнішчаны ў самым пачатку.

Шэраг недахопаў наглядаецца з боку крытыкаў. Напрыклад, на ф-цы „Рабочы“ пры аглядзе ўсяго становішча ф-кі адзін партыец выступае з такою прамоваю: „Во, сюды ў блёк-нот я два гады запісваў усе недахопы, усе злачынствы дырэктара, а зараз я яму пакажу!“ Пры праверцы вынікла, што гэты самы таварыш, які 2 гады „запісваў злачынствы“, ня толькі нічога не зрабіў, каб зьнішчыць недахопы, а наадварот, у шэрагу выпадкаў сам быў ініцыятарам злачынстваў і сам актыўна дапамагаў дырэктару ў іх.

Асобныя партыйцы-рабкоры пад маркай самакрытыкі паказваюць імкненьне адмовіцца ад партыйнага кіраўніцтва. Напр., на зав. імя Леніна быў такі факт: на сходзе рабочых была абрана рэдкалегія насьценгазэты. Старшыней рэдкалегіі быў абраны член партыі, сябрамі 3 камсамольцы і адзін беспартыйны. Пасьля 3-х м-цаў, наткнулася рэдкалегія на заяву 2-х рабочых, што яны не давяраюць старшыні рэдкалегіі, бо той, думаюць яны, раскрывае псэўданімы рабкораў. Кандыдат партыі, рабкор паведаміў аб гэтым сакратара ячэйкі, а калі ячэйка адклала вырашэньне пытаньня аб старшыні рэдкалегіі на тыдзень да высьвятленьня абгрунтаванасьці заяў, рэдкалегія ставіць самастойна на сваім пасяджэньні гэтае пытаньне і па ініцыятыве партыйцаў і камсамольцаў прымаецца пастанова: старшыню рэдкалегіі (партыйца, абранага на сходзе рабочых) з рэдкалегіі выключыць, а ў склад рэдкалегіі *кааптаваць* аднаго беспартыйнага рабочага і абраць яго старшынёю рэдкалегіі. І ўсё гэтае праводзіцца бяз ведама партячэйкі, якая ставіцца перад фактам такое пастановы.

Асобныя рабкоры надта пасвойму зразумелі, што калі крытыка мае хоць 5 проц. праўды, яе трэба прыняць пад увагу. Ёсьць факты, калі рабкор бярэ які небудзь факт, наўмысна дабауляе да яго 95 проц. выдумкі і дае у газэту.

Асобныя т. т. спрабуюць пад шумок падвесьці пад марку самакрытыкі свае асабістыя разрахункі з тымі з кім яны не ў ладах. Некаторыя гультаі спрабуюць апраўдаць сваё гультайства самакрытыкай. Быў такі выпадак, калі пры правядзеньні ў адным з цэхаў „Чырв. Бярэзіны“ рацыяналізацыі, зьвязанае з сьцісласьцю рабочага дню, асобныя партыйцы называлі заг. цэха, які праводзіў у жыцьцё указаньні дырэктара, узгодненыя з парткалектывам і фабкомам, жандарам, бюракратам і злачынцам.

Шмат ёсьць фактаў, калі надта вострая (па форме) крытыка выклікаецца нязначнай памылкай у рабоце рабочага вылучэнца, які нядаўна высунут на кіруючую работу. За нязначную памылку асобныя, ня у меру порсткія крытыкі, абзываюць вылучэнца рабочага злачынцам, бюракратам, бяздушным чыноунікам і г. д. І, як рэакцыя на гэта, наглядаецца у частцы вылучэнцаў і імкненьне адыйсьці ад кіраўніцтва. „Пастаўце мяне зноў каля варстату, я тады ня буду ні злачынцам, ні бюракратам і ніхто не пасьмее мяне так называць“. З гэткімі просьбамі зьвяртаюцца некаторыя вылучэнцы да гаркому.

Але ўсё-ж гэтыя асобныя факты, пакрыўленьня партлініі пры правядзеньні у жыцьцё лезунгу самакрытыкі, ня могуць зьмяніць, або зьнішчыць вялікай карысьці ад яго. Узрасло даверра рабочых да партыі, імкненьне шэрагу беспартыйных рабочых да актыўнай работы, афармляецца імкненьне рабочых уступіць у шэрагі партыі. А галоўнае, гэта неабходна распрацаваць сыстэму мерапрыемстваў для таго, каб уся гэтая хваля крытыкі і самакрытыкі не перайшла ў слоўную бузаніну, каб усе ўскрываемыя ў працэсе самакрытыкі недахопы, каб усе прапановы рабочых прымаліся пад увагу і каб рабочы ведаў, што практычнага дала яго крытыка і яго прапанова. Гэты момант пакуль што самы адсталы ўва ўсёй рабоце. Зрабіць крытыку жыцьцёвай, дзейнай—вось цэнтральная задача партарганізацыі

Падгорны

Барацьба за самакрытыку

(Фабрыка „Чырвоная Зорка"—Чашнікі, Віцебшчына)

Агульны характар самакрытыкі, якая разгарнулася ў часе перавыбараў цэхавых ячэек, бюро калектыву і агульнай райпартканфэрэнцыі, і яе выніке кажуць аб тым, што партыйныя масы досыць стала сумелі ацаніць самакрытыку, як галоўны падручнік у партыйнай рабоце і як аружжа барацьбы з бюракратызмам. Але было-б памылкаю думаць, што ўнутрыпартыйная дэмакратыя і самакрытыка не сустракаюць ніякіх супярэчнасьцяй. Шырокім партыйным масам прыходзіцца ня толькі сустракацца з недаўменьнем усяго палітычнага значэньня самакрытыкі, але й вытрымліваць вядомую барацьбу з кансэрватызмам і пярэчаньнем.

Тут мы сустракаемся, паперш за ўсё, са спробамі паслабіць самакрытыку указаньнем на тое, што яна паслабляе дысцыпліну. Такія грунтуюцца ў заявах на тым, што ў нас занадта многа нездаволеных і што зараз крытыкуюць часта нездаволеныя, і калі мы будзем крытыкаваць як і дзе папала, тады пахіснем усю дысціпліну.

Ёсьць шмат нездаволеных, але дзеля чаго існуе дысцыпліна,—гаварылі ў спрэчках. Такія размаўленьні сустрэлі належную адповедзь. Нам трэба рашуча павесьці барацьбу з думкамі таварышоў, жадаючых праводзіць дысцыпліну, заганяючы нездавальненьне ўглыб.

Калі мы прыдушым аднаго, пакрыўдзім другога, дык тым самым складзем мэханічную дысцыпліну,—правідлова выказваліся ў спрэчках. Трэба выхоўваць пачуцьцё адказнасьці ў масах. Дысцыпліна павінна трымацца ў асноўным на самасьвядомасьці і на адказнасьці за даручаемую работу. Што датычыцца нездавальненьня, дык трэба ўсчыняць і зьнішчаць яго прычыны, але ў нас—наадварот.

Неправідлова таксама прад'яўляць занадта высокія запатрабаваньні да крытыкуючых партыйцаў. Гэта можа сарваць самакрытыку. Так, член бюро калектыву—дырэктар фабрыкі тав. Кірэеў заявіў: „За нездаровую крытыку трэба выклікаць на бюро калектыву і біць па руках". На гэта яму рэзонна адказалі:—Ты, відаць, ня чуў, што гаворыць тав. Сталін—„Калі пяць працэнтаў крытыкі будуць праўдзівым, то і гэта добра, а калі мы будзем развважаць іначай, дык заб'ем усякую самакрытыку". Або к прыкладу прывесьці момант: у нас на фабрыцы члены партыі, якія бачаць шэраг недахопаў і каб іх хутчэй спыніць, у ліку 8 чалавек аб усіх недахопах напісалі ў бюро калектыву падрабязную заяву з паказаньнем канкрэтных мерапрыемстваў, як лепш недахопы спыніць; на гэта дырэктар фабрыкі тав. Кірэеў склаў контртэзісы, дый у дадатак гэтую васьмёрку назваў апазыцыянэрамі. А калі заяву і контртэзісы разглядзеў агульны сход калектыву, дык заява поўнасьцю была прынята.

Ёсьць таксама імкненьне замяніць самакрытыку простым заклікам на дапамогу і ўказаньнямі практычнай работы. Гэта дужа кепска захоўвае бюракрата і зусім адхіляецца ад крытыкі. Такія таварышы звычайна кажуць, што самакрытыка рэч добрая, але дрэнныя тыя партыйцы, якія крытыкуюць на сходзе замест таго, каб пайсьці да дырэктара, майстра і дапамагчы яму ў працэсе самой работы, ука-

заўшы на недахопы. Аб тым, што трэба дапамагаць і крытыкаваць у працэсе работы—гэта бясспрэчна, але тут забываецца тое, што на справе партыйны і беспартыйны рабочы не заўжды можа так рэалізаваць гэтую крытыку. Адзін рабочы правідлова заявіў у адказ на такія заклікі, што яму па сямейнаму становішчу і далёкай адлегласьці ад фабрыкі ісьці на кватэру—нельга пайсьці адзін-на-адзін гаварыць і крытыкаваць майстра, або самога дырэктара, якія за гэтую самакрытыку некаторых рабочых перамяшчаюць з аднаго мейсца на другое, а то лепш ставіцца пытаньне аб звальненьні пад відам скарачэньня. З другога боку мы ведаем, што ня толькі ўказаньні паасобных партыйцаў і рабочых, але й пастановы цэлых сходаў, вытворчых нарад ня выконваюцца і на іх часта не зварочваецца ніякай увагі.

Трэба спачатку заваяваць права крытыкаваць і менавіта ўнутрыпартыйная дэмакратыя гэта забясьпечвае. Гэта рабочы добра ведае. Добра разумее і тое, што бюракрата магчыма прымусіць рабіць, прыцягнуўшы яго да адказу. Толькі такім шляхам магчыма змагацца з самавольлем. Гэта ня раз падтрымлівалася фактамі на сходах цэхячэек і калектыву.

Так, на апошнім сходзе калектыву, на якім абмяркоўвалася пытаньне самакрытыкі, паасобныя члены партыі доўга спачаліся па пытаньнях становішча фабрыкі, а, галоўным чынам, аб замене на фабрыцы адміністратараў-гаспадарнікаў—новымі людзьмі, сучасны склад зьяўляецца надта шкодным для вытворчасьці. К прыкладу намдырэктара Зэльманаў паперад чым думаць аб вытворчасьці, думае аб сваім уласным дабрабыце: абгародка вакол дому паркану, на што было скарыстана 80 штук дошчак—неабходных у той самы час на абсталяваньне памяшканьня паккамеры, прывоз да сябе на кватэру на фабрычных конях з м. Чашнік (3 вярсты) цырульніка (зрабіць зачоску жонцы і сабе), думаючы, такім чынам, давесьці мусіць і нашу фабрыку да такое страты, як фабрыку „Сталіна" у гор. Рагачэве (90 000) руб. у бытнасьць там дырэктарам. З боку мэханіка фабрыкі Іваноўскага было праяўлена шкодніцтва ў лесапільні, якая пасьля праведзенага рамонту сьлесарамі без яго удзелу, мела прастой, пакуль быў праведзены другі рамонт. Тут-жа пасьля сходу, дзе быў падкрэсьлены шэраг недахопаў на прадпрыемстве, выступіў дырэктар фабрыкі т. Кірэеў і заявіў: „Крытыкаваць трэба ведаць каго, як і пра што, а гэта людзі добрыя для фабрыкі".

Прыходзіцца перамагаць у самакрытыцы гаксама супярэчнасьці, якія існуюць унутры самога калектыву. На перавыбарах бюро цэхячэек і самога калектыву была зьвярнута асаблівая ўвага на адсутнасьць сьмеласьці ў крытыцы недахопаў у шмат партыйцаў. Гэта праходзіла таму, што паасобныя таварышы, выступаючы з крытыкай, не адчувалі за сабою сілы калектыву, калектыў іх мала падтрымліваў, а таму ў барацьбе адзін-на-адзін з самавольлем таго ці іншага майстра, з фармалізмам бюракрата, яны часта аказваліся беспарадным ў той час, як супроць іх пушчалася ў ход уся магчымая ў бюракрата сіла: звальненьне з прадпрыемства, запужваньне і г. д.

Пасьля сходу за выкрыцьцё недахопаў зараз некаторыя кіраўнікі камуністыя (асабліва дырэктар т. Кірэеў) не жадае й гутарыць з тымі партыйцамі і камсамольцамі, якія крытыкавалі. Бюро калектыву трэба асабліва заўважыць на неабходнасьць праработкі адозвы ЦК УсеКП(б), аб якім да гэтага часу ніхто ня ведае, і тым самым забясьпечыць самакрытыку.

Карпека

Асобныя моманты работы з беднатой па Глускаму раёну

Акругком КП(б)Б праверыў выкананьне партыйных дырэктыў па рабоце з беднатой у Глускім раёне.

Пачнем з гаспадарчай работы. Па сельска-гасп. падатку за 1927-28 г. аслабонена ад платы блізка 33 % бяднейшых гаспадарак раёну. Тады, як усяго па р-ну бесканёвых і бескароўных 16% гаспадарак. Выходзіць, што ня толькі самая бедната, а й значная колькасьць з ніжэйшых груп сераднякоў атрымала ільготы. У 1927 г., пры земляўпарадкаваньні, аслабонена бедната ад платы 30%. У 1928 г. праводзіцца ў р-не шырока земляўпарадкаваньне, што дасьць магчымасьць узмацніць гаспадаркі бяднейшага насельніцтва.

Павялічэньне крэдытаваньня бяднейшых гаспадарак: Ляскавіцкім крэдытн. т-вам з 1.X-27 па 1.V-28 г., усяго атрымана крэдытных фондаў 10.075 р., з якіх разьмяркована 8.486 р. калгасам 6%, беднякам — 57%, серадняком —35%, заможным 1%. Па малочнай арцелі латкаленіі з фонду бедняты каапэравана 12 бяднейшых гаспадарак. Маем шэраг фактаў, калі саўгасы Дварэцкі, Акцябрскі, Завалоцкі і калгасы („Серп") абрабілі сваёй прац. і гуж. сілай бядняцкім гаспадаркам зямлю, рамантавалі дармова ў кузьнях савгасаў плугі і іншыя с-гасп. прылады і г. д.

Усё гэта дасягненьні, але-ж невялікія.

Становішча, бязумоўна, патрабуе ад РК КПБ, РВК, сельсаветаў, акрсельсаюзу і акрспажыўсаюзу і ўсіх нізавых каапэратыўных аб'яднаньняў узмацніць работу па гаспадарчым абслугоўваньні бедняты. Цяпер, як ніколі, трэба ўва ўсю шырыню разгарнуць работу па пашырэньні калгасаў, вытворчай каапэрацыі, з максымальным абхопам маламоцных гаспадарак. Трэба прыцягнуць усю грамадзкасьць, стварыць спрыяючую думку, узмацніць калектыўнае крэдытаваньне, шырока папулярызаваць у гушчах насельніцтва работу моцных калгасаў, скарыстаць трактарныя магчымасьці, з тым, каб існуючае каапэратыўнае кулацкае трактарнае т-ва, а таксама трактары савгасаў пайшлі на службу калектывізацыі навакольнага сялянства. Ува ўсіх вёсках, дзе праходзіць земляўпарадкаваньне, разгарнуць работу па стварэньні калгасаў, а таксама забясьпечыць інтарэсы бедняты землянадзяленьнем.

Навокал каапэраваньня бедняты таксама разгарнуць шырокую работу. Унікнуць такіх момантаў, калі крэдытныя фонды няправільна выдаюцца, альбо разьвіцьця вытворчых малочных арцеляў (выдаваліся сэпаратары адзіночкам-сялянам у крэдыт у тых мясцох, дзе арганізаваны малочныя каапэратыўныя арцелі).

Трэба ўзмацніць работу сярод бедняты і батрацтва. Пераважная частка заработкаў у р-не, павінна быць дадзена беднаце. Тут дагэтуль адчуваўся вялікі прабел. У р-не маецца 500 чал. батракоў і 240 чал. савгаскіх рабочых, якія ў справу работы з беднатой ня ўцягнуты.

Яны часта ня ведаюць, што гэта за работа з беднатой, ня кажучы аб тым, што на сходах беднаты амаль ніколі ня бываюць. У складзе партарганізацыі раёну няма ніводнага батрака. Былі выпадкі, калі батракам па ўступленьні ў партыю ячэйкі КПБ адмаўлялі. Рабочыя саўгасаў партыяй амаль не закрануты,—усяго па 6 саўгасах рабочых—партыйцаў 9 чалавек.

Апошняе трэба палічыць за нядбайныя адносіны парт'ячэек да работы з рабочымі і батрацтвам. Райкому КПБ трэба больш дапамагаць ячэйкам у гэтай справе, прыцягваць да адказнасьці партыйцаў і ячэйкі, якія няуважліва адносяцца да ўцягненьня ў партыю рабочых і батракоў.

Формы і мэтады работы з беднатой часта парт'ячэйкамі і нават адказнымі партпрацаўнікамі не прадуманы, ня вывучаны. Есьць і няведаньне сутнасьці работы з беднатой. Сходаў беднаты праведзена за апошні час 119 па 4-х апошнім кампаніях (самаабкладаньне, пазыка, вясеньняя сяўба і сель-гасп. падатак на 1928-29 г.). Сходаў досыць. Бедната ў іх зацікаўлена. Сераднякі дапамагаюць. Але тут маецца шэраг памылак, пакрыўленьняў партыйнай і клясавай лініі.

Першае, што падае ў вочы, гэта кампанейшчына, агульнасьць у праработцы пытаньняў, вынясеньне пастаноў „ухваляючых лінію" ўлады, а практычнага, рэальнага мала у цэлым шэрагу фактаў. Да прыкладу: латкаленія на сходах беднаты абгаварыла пытаньні: Задачы маламоцнага сялянства, Зацьвярджэньне пляну дня ўраджаю, Камуністычная партыя і сялянства, Выбары савету хаты-чытальні (канчаткова абралі), Аб XV-м партзьездзе, Даклад КСУ.

Па справаздачы КСУ, сход беднаты, кіруемы парт'ячэйкай, пастанавіў: сабраць узносы, не выдаваць справак ня ўнёсшым узносы і ў далейшым прыняць актыўны ўдзел у рабоце КСУ. Такія рэзалюцыі ня толькі беднаце, а наогул, як кажуць „ні богу сьвечка, ні чорту качарэжка", нічога не даюць.

Другое,—маюцца ляпсусы ў парткіраўніцтве сходамі—абраньне прэзыдыуму і перадача кіраўніцтва беспартыйным. Выпадкі пакрыўленьня клясавай лініі тлумачацца тым, што парт'ячэйка яшчэ нядосыць зразумела сутнасьць абароны інтарэсаў беднаты. На адным сходзе беднаты, па пытаньні аб сялянскай пазыцы, дзе кіравала парт'ячэйка, прынята такая пастанова:

„Сялянам, поўнасьцю выслабаненым ад сельгасп. падатку (самая бедната), узяць аблігацыю на 10 руб. Тым, якія атрымалі льготы па с.-г. падатку, дасягаючым да 40 руб., узяць аблігацыю на 20 руб. А *ўсім грамадзянам* купіць па магчымасьці".

Групы беднаты, а іх усяго нядаўна з'арганізавана, амаль яшчэ, 6 штук (на 20 сельсаветаў у р-не), нічога не рабілі. У складзе груп беднаты ёсьць і заможныя сябры сельсавету, якія маюць парабкоў.

Акругком КПБ райкому і ячэйкам даў такую дырэктыву:

„АК КПБ катэгорычна прапануе РК і ячэйкам КПБ выпраміць напрамак у рабоце сходаў беднаты, палепшыць пастаноўку і вырашэньне пытаньняў імі (абгаварваць ня толькі кампанейскія, а і больш буйныя штодзеннага і гаспадарчага жыцьця вескі пытаньні—разьмеркаваньне лесу, аб сенажаці, аб земляупарадкаваньні, каапэраваньні, калектывізацыі, наёме рабочай сілы і г. д.), болей прыцягваць на сходы сяброў сямей беднаты, батракоў асабліва камсамольцаў і дэлегатак. Даць цьвёрдае заданьне ячэйкам КПБ вывучыць пастанову ЦК КПБ ад верасьня м-ца 1927 г. Ажывіць работу груп беднаты, пашырыць іх колькасьць за два месяцы ў два разы.

У шэрагу пунктаў акругком прызнаў слабую актыўнасьць беднаты. Выяўлены факты кулацкага ўплыву на сельсаветы, камсамол, кулацкае падладжваньне паасобных партыйцаў. Гэта патрабуе больш уважлівых адносін, большай гібкасьці ў выкананьні дырэктыў партыі. Трэба прыцягнуць самую беднату, батракоў, рабочых да актыўнага ўдзелу ўва ўсей рабоце. Трэба цяпер-жа заняцца выяўленьнем, а таксама большым высоўваньнем вясковага актыву і асабліва з шэрагу рабочых камітэтаў удзельнікаў груп беднаты, сельбатрачкомаў, каб быць цалкам падрыхтаваным і да падыходзячых перавыбараў сельсаветаў і грамадзкіх і каапэратыўных органаў на сяле, а таксама нармальнай і правільнай забясьпекі ўсей работы. Пайсьці па лініі далейшага ўмацненьня бядняцка-серадняцкага блёку. Своечасова правяраць работу партыйных ячэек, каапэратыўных арганізацый, камсамолу.

ПАРТЫЙНАЯ ХРОНІКА

У ЦКК КП(б)Б

Аб падборы людзей у дзяржаўны і гаспадарчы апарат

ЦКК КП(б)Б зьвярнулася да ўсіх АКК-РСІ з наступным лістам аб дапамозе партыі ў падборе людзей у дзяржаўны і гаспадарчы апарат.

„З пастаноў XI зьезду КП(б)Б найбольш дрэнна намі выконваецца дырэктыва аб дапамозе партыі ў падборы людзей.

XI зьезд КП(б)Б указаў, што „роля ЦКК-РСІ, як школы па падрыхтоўцы дзяржаўных працаўнікоў павінна быць узмоцнена, трэба шырэй скарыстоўваць сувязь ЦКК з масай для актыўнай дапамогі партыі і сав. органам у справе падбору работнікаў у дзяржаўны і гасп. апарат і справе рэгуляваньня вылучэнства",

Шмат часу прайшло пасьля зьезду, але ня йдзе ў нас сыстэматычная работа ў гэтым напрамку, ня выконваецца гэтая важнейшая дырэктыва партыі і нават ня досыць усвоены шляхі яе выкананьня.

Лепшым шляхам ажыцьцяўленьня гэтае пастановы зьяўляецца: а) правядзеньне праверачна - рэвізійнай работы сіламі рабочых і сялян, усё большае і большае ўцягненьне мас у практычную работу РСІ, уважлівыя адносіны і сталае вывучэньне прыцягваемых да работы людзей, іх паступовае вылучэньне ад прасьцейшых даручэньняў да больш складаных, сталае назіраньне за ростам гэтых работнікаў і сыстэматычная дапамога ім у іх кантрольнай рабоце; б) скарыстоўваньне сувязі з вытворчымі нарадамі і камісіямі, таксама часовымі кантрольнымі камісіямі на прадпрыёмствах для азнаямленьня, вывучэньня і вылучэньня рабочых.

Але-ж мы яшчэ слаба выступаем у ролі арганізатараў абсьледваньня, усе яшчэ спадзяемся на сродкі свайго ўласнага апарату, часта забываючы, што нашым „апаратам" павінны быць тыя масы, якія знаходзяцца на прадпрыемствах, што нашым „апаратам" павінны быць, у першую чаргу, прафсаюзы і іх органы на мясцох (фабкомы, вытворчыя нарады і камісіі),—яшчэ мала ёсьць прыкладаў правядзеньня кантрольнай работы „сіламі рабочых, выбіраемых на агульных сходах". Сувязі РСІ з вытворчымі нарадамі выпадковыя, РСІ яшчэ блізка не падыйшла да іх работы, ня вывучае яе штодзённа, вынікам чаго бывае тое, што мы не зьяўляемся памоцнікам партыі ў справе вылучэньня работнікаў.

Між тым, разлажэньне апарату ў паасобных частках (судзейскі апарат у Віцебску, Полацку і інш.), шэраг работнікаў РВК) патрабуе іх замены сьвежымі сіламі з рабочых і гэта зьявішча, між іншым, сыгналізуе аб тым, што справа падбору людзей пастаўлена далёка нездавальняюча.

Для ўзмацненьня ролі РСІ ў справе падбору людзей ЦКК-РСІ прапануе:

1) праверыць, як выконваецца партыйнымі і прафэсійнымі органамі маючыяся дырэктывы (і пастановы РСІ ў ліпені 1926 г.) па вылучэньню;

2) у пляне работ на 1928-29 г. дасканала намеціць тыя работы, якія будуць ажыцьцяўляцца непасрэдна сіламі рабочых, пашыраючы практыку выбараў на агульных сходах работнікаў для выкананьня тэй ці іншай рэвізійнай работы сумесна з РСІ;

3) устанавіць шчыльную сувязь з вытворчымі камісіямі на прадпрыёмствах. Кожная ЦК-РСІ павінна

мець сталы сьпіс прадпрыёмстваў акругі з прымацаваньнем усіх членаў АКК да вытворчых нарад. Трэба пэрыядычна склікаць нарады прымацаваных для падагульваньня вопыту і намячэньня найбольш актыўных на нарадах і на практычнай рабоце РСІ работнікаў для іх паступовага вылучэньня на работу ў дзяржаўны і гаспадарчы апарат;

4) трэба дамагчыся, каб намячаемыя прафсаюзамі (ФК), савецкімі (Гарсаветы) і каап. арганізацыямі кандыдаты на вылучэньне азнаёміліся праз удзел у практычнай рабоце РСІ з тым апаратам, дзе яны будуць стала займацца.

ЦКК-РСІ падкрэсьлівае, што работа акруговых КК-РСІ будзе ацэньвацца ў значнай меры тым, колькі рабочых, работніц высунута па ініцыятыве КК-РСІ ў дапамогу партыі ў дзяржаўны і гасп. апараты".

У заключэньне ЦКК просіць аб усіх цяжкасьцях у практычнай рабоце ў справе вылучэнства пісаць у чарговых інфармацыйных лістох.

Аб узмацненьні парткіраўніцтва работай па патаненьні апарату

У зьвязку з праведзенай сіламі НК-РСІ і прафсаюзамі масавай праверкай выкананьня дырэктыў партыі і ўраду па 20 проц. скарачэньню выдаткаў—ад імя ЦК КП(б)Б паслан усім АК, РК і ячэйкам КП(б)Б ліст аб выніках праверкі і далейшых задачах парторганаў у гэтым напрамку.

Праблемы сіламі НК РСІ і прафсаюзаў вопыт прыцягненьня да непасрэднага кантролю нізавых органаў прафсаюзаў (фабкомы, мясцкомы, вытворчыя камісіі) над выкананьнем дырэктывы партыі аб патаненьні дзяржаўнага апарату паказаў, што заклік партыі ў асноўным знайшоў жывы водгук у шэрагу арганізацый, узмацніў грамадзкую ўвагу да гэтага пытаньня вялізарнага, палітычна-эканамічнага значэньня і павялічыў удзел грамадзкасьці ў справе садзейнічаньня гаспадарнікам для разьвязаньня пастаўленых партыяй задач. Ёсьць шэраг прыкладна правільна пастаўленага грамадзкага кантролю, добрай работы вытворчых і эканомкамісій.

Аднак, у праведзенай кампаніі маецца шэраг недахопаў, якія ў асноўным зводзяцца да наступнага:

Райкомы і ячэйкі сумесна з прафсаюзамі ня ўсюды правялі належную разьясьняльную работу аб значэньні 20% скарачэньня выдаткаў; ня было сыстэматычнага кіраваньня з боку прафсаюзаў вытворчымі і эканомкамісіямі ў працэсе праверкі, у выніку чаго апошнія часта блыталіся ў лічбах каштарысаў, часта ня далі канкрэтнай ацэнкі, не намецілі мер па ажыцьцяўленьні дырэктыў партыі; не праяўлена было ініцыятывы з боку ячэек і фабкомаў да пастаноўкі справаздач кіраўнікоў на агульных сходах рабочых і служачых; быў шэраг арганізацыйных няувязак, як спазьненьне з пачаткам праверкі і няўзгодненасьць дзеяньняў паміж адміністрацыяй і прафсаюзамі і РСІ на мясцох; слаба асьвятляліся ход і вынікі па паасобных прадпрыемствах у друку, таксама і бюрократычныя пакрыўленьні дырэктывы партыі.

У выніку ўсіх гэтых недахопаў выкананьне дырэктывы партыі, як гэта адзначыла пастанова апошняга Пленуму ЦКК, на паасобных участках знаходзіцца пад пагрозай зрыву. Асабліва дрэнна ідзе справа з выдаткамі на прадпрыемствах, дзе намечаная па каштарысах эканомія зьедзена амаль поўнасьцю, таксама і ў мясцовай прамысловасьці.

Улічваючы асаблівае значэньне поўнага і дакладнага ажыцьцяўленьня дырэктывы аб 20%, асабліва ў прамысловасьці, дзе выкананьне задачы па зьніжэньні сабекошту прадукцыі на 6% у значнай меры залежыць ад патаненьня апарату,—ЦК КП(б)Б пастанавіў:

Усім АК, РК і ячэйкам узмацніць кіраваньне работай па патаненьні апарату, шляхам палепшаньня эканомработы нізавых органаў прафсаюзаў; улічыць найбольш поўна ўсе недахопы першай праверкі,

асьвятліўшы іх на сходах ячэек і агульных сходах рабочых і служачых, дамагчыся лепшай падрыхтоўкі і арганізацыі другой праверкі па канцы бягучага гасп. году; там, дзе разьясьняльнай работы аб значэньні 20% скарачэньня выдаткаў ня было, правесьці гэткую, дамагаючыся ўдзелу рабочых і служачых у абгаварэньні каштарысаў на 1928-29 г.; сыстэматычна сачыць за ходам праверкі і работай вытворчых камісій, рэвізійных камісій, вымагаючы большай актыўнасьці з боку рабочых і служачых у намячэньні мер па зьніжэньні выдаткаў; праявіць больш ініцыятывы ў справе рацыяналізацыі апарату, спрашчэньні справаздачнасьці, рахункаводзтва, справаводзтва, даходзячы канкрэтных вынікаў.

ЦК напамінае, што справа рацыяналізацыі і патаненьня апарату павінна заняць у рабоце ячэек значна больш месца, як да гэтага часу.

Аб прынятых мерах выкананьня гэтага лісту прапанована паведаміць ЦК.

Аб удзеле КСМ у рацыяналізацыі апарату і барацьбе з бюракратызмам

ЦКК і ЦК ЛКСМБ па гэтаму пытаньню паслана усім акруговым кантрольным камісіям і камітэтам Камсамолу ліст наступнага зьместу.

„Вопыт удзелу камсамольскай арганізацыі у рацыяналізацыі апарату і барацьбе з бюракратызмам сьведчыць ба тым, што камсамольская арганізацыя за апошні час паказала шэраг добрых прыкладаў дапамогі, але-ж вызначаныя мерапрыемствы у лісьце ЦКК УсеКПБ і ЦК УсеЛКСМ (верасень 27 г.) у пераважнай сваей большасьці ня выконваюцца.

Да гэтага часу застаюцца наступныя грунтоўныя недахопы ў рабоце: а) слаба пастаўлена кіраваньне з боку АК і РК работай савецкіх ячэек па пытаньнях рацыяналізацыі і барацьбы з бюракратызмам: б) пры некаторым зруху ў гэтай рабоце з боку паасобных савецкіх ячэек амаль зусім не закрануты вытворчыя, вясковыя і інш. ячэйкі, слабая ініцыятыва камсамольскай масы і асабліва беспартыйнае рабочае моладзі навакол гэтых пытаньняў; в) мясцовыя КК-РСІ не зварочваюць належнае ўвагі прыцягненьня да свае работы КСМ, ня ўлічваюць вопыту і няма належнае яскравасьці ў формах і мэтадах гэтай работы сярод камсамольскіх ячэек.

Формы работы камсамолу па дапамозе органаў КК-РСІ, якія апраўдалі сябе на практыцы зьяўляюцца:

а) прымацаваньне груп камсамольцаў для сталага ўдзелу ў рабоце КК-РСІ па галіне бюро скаргаў, правядзеньню расьледваньняў па скаргах і праработкі паасобных пытаньняў;

б) уцягненьне моладзі ў барацьбу з бюракратызмам праз сэкцыі і камісіі гарсаветаў, сельсаветаў;

в) удзел моладзі ў вытворчых камісіях і нарадах.

Апрача існуючых форм, за апошні час пачынае разгортвацца дабраахвотніцтва пад назвай *„Атрадаў лёгкай кавалерыі“*. Пленум ЦКК апошняга скліку даручыў усямерна выкарыстоўваць ініцыятыву моладзі праз „легкую кавалерыю“ ў справе барацьбы з бюракратызмам. Пленум даў падрабязныя паказаньні, які напрамак павінна прымаць гэтая форма работы.

Паказваючы на маючыя недахопы і існуючыя формы, ЦКК КП(б)Б і ЦК Камсамолу прапануюць акруговым КК РСІ і камітэтам камсамолу на працягу бліжэйшых месяцаў правесьці наступныя мерапрыемствы:

Праверыць ці прапрацоўвалася пісьмо ЦКК УсеКПБ ад верасьня 1927 г. і што робіцца для ажыцьцяўленьня гэтае пастановы. Яшчэ раз растлумачыць у ячэйках пастанову партыі і камсамолу па пытаньні рацыяналізацыі савецкага апарату.

Праверыць ход выкананьня пастановы бюро ЦК ЛКСМБ ад 10 лю-

тага па пытаньні: „аб удзеле камсамолу ў рацыяналізацыі савецкага апарату і барацьбе з бюракратызмам“, падагуліўшы вопыт камсамольскіх савецкіх ячэек.

Пашырыць практыку правядзеньня куставых і гарадзкіх нарад камсамольцаў, актыву савецкіх ячэек па гэтаму пытаньню, палепшыўшы якасьць іх падрыхтоўкі, прыцягнуўшы на іх спэцыялістаў, кіраўнікоў устаноў і проф. работнікаў.

Прыняць удзел у наступнай рабоце, якая праводзіцца цяпер органамі КК-РСІ: а) па пытаньні падрыхтоўкі кваліфікаванай рабочай сілы з прыцягненьнем рабочае моладзі да гэтай справы; б) у справе зьніжэньня адм.-кіраўнічых выдаткаў. Трэба аказаць дапамогу органам РСІ ў разьвязваньні гэтай важнейшай задачы партыі; в) у справе па рацыяналізацыі і патаненьні гаспадарчага апарату, асабліва на прадпрыемствах; г) атрадамі „лёгкай кавалерыі“ дапамагаць бюро скаргаў РСІ ў асьвятленьні тэй ці іншай скаргі

ЦКК КП(б)Б і ЦК ЛКСМБ прапануюць абгаварыць гэты ліст на пасяджэньнях бюро і прэзыдыумаў КК, таксама абгаварыць на нарадах актыву, чарговых пленумах камсамолу і сходах камсамольскіх арганізацый пытаньні аб чарговых задачах сумеснай работы камсамолу з органамі РСІ і найбольш апраўдаўшых сябе формах удзелу камсамолу ў барацьбе з бюракратызмам.

Аб становішчы ў апараце ЦСУ

У зьвязку з праведзеным абсьледваньнем кам. яч. ЦСУ, прэзыдыум прыняў наступныя рашэньні:

Канстатаваць, што дзякуючы замалое колькасьці камуністых у апараце ЦСУ і наогул цяжкасьці камунізаваньня гэтага апарату за недахопам суадпаведных (па кваліфікацыі) партыйцаў і слабай дзейнасьці ячэйкі, маецца шэраг ненармальнасьцяй у рабоце апарату ЦСУ, як напрыклад: выпадкі пратэкцыянізму (прыем вычышчаных раней ЦКК), супраціўленьне прасоўваньню камсамольцаў, нездаровыя ўзаемаадносіны паміж паасобнымі арганізацыямі ЦСУ і інш.

Паставіць пытаньне перад Менскім АК КП(б)Б аб большым укамплектваньні апарату ЦСУ адпаведнымі партыйцамі.

У мэтах падрыхтоўкі партыйцаў і камсамольцаў па статведах, як найменш кваліфікаваных, — лічыць неабходным захаваць у дзярж. каштарысе на 1928-29 г. асыгнаваньні на арганізацыю статкурсаў.

Пытаньне аб неэтычных паступках партыйцаў ячэйкі ЦСУ, прыёме вычышчаных і матар'ял аб узаемаадносінах паміж розных арганізацый ЦСУ перадаць на разгляд П. К. ЦКК КП(б)Б.

Крытыка і бібліяграфія

По поводу книги т. С. Агурского „Революционное движение в Белоруссии“

Изучение революционного движения Белоруссии совершенно необходимо широкому кругу партийцев и растущему беспартийному активу рабочих. Это изучение должно иметь своей основной и непосредственной целью правильное усвоение путей развития революционного движения во всех его многообразных формах. В результате этого изучения должно быть выкристаллизовано критическое отношение к разным политическим партиям, работавшим среди пролетариата и крестьянства Белоруссии, к разным течениям внутри социал-демократии. В конечном счете это изучение должно помочь партийцу хорошенько понять каким образом выковывалась и укреплялась большевистская партия, какими путями она дошла до положения партии, пользующейся безграничным доверием со стороны рабочего класса и трудящегося крестьянства, партии, приведшей пролетариат к власти и руководящей строительством социализма в Советском Союзе.

Оценка достоинств и недочетов той или иной книги по вопросам революционного движения должна исходить из того, насколько книга достигает целей, о которых мы говорим. Это полностью относится и к книге т. Агурского, выпущенной Истпартом ЦК КП(б)Б в издании Белгосиздата. Заранее предупреждаем читателя, что мы больше будем говорить о недочетах, меньше—о достоинствах книги. Да это и понятно. В революционном движении Белоруссии еще много не изученного, масса трудностей для историка при изучении этого вопроса, благодаря наличию многих национальных партий до Октябрьской революции, мало литературы по этому вопросу. Книгу т. Агурского можно считать первой серьезной попыткой дать историю развития революционного движения в Белоруссии. Этими обстоятельствами в значительной степени об'ясняется и ряд недочетов книги, что признает и сам автор. Недочеты тем важнее больше осветить, что их можно будет исправить при последующем издании.

Главнейшие достоинства книги

Первое, что надо отметить, это то, что автор дает, хотя и недостаточно полный, но правильный анализ экономического положения Белоруссии, на основе которого развивалось революционное движение. Крестьянское безземелье, а в связи с этим почти полная зависимость крестьянства от помещиков, крайне тяжелое положение деревенских отходников,—лесорубов, сплавщиков и др. (к сожалению, т. Агурский не дает достаточного даже цифрового анализа деревенского отхода, а это было бы очень важно для характеристики экономического состояния деревни), а также батраков в помещичьих хозяйствах, „высокий процент неиспользованной рабочей силы в деревне“ (Агурский), приводивший к еще большему обнищанию белорусской деревни; чрезвычайно тяжелые условия жизни и обнищание ремесленников, наряду

с бесграничной эксплоатацией фабрично-заводских рабочих; наконец, национальный гнет, который перетерпевали белорусские крестьяне, еврейские ремесленники, еврейские и польские рабочие (особенно это относится к евреям)—такова почва, на которой вырастало революционное движение в нашем крае. Это была почва, достаточно благодарная для роста *революционного движения*, но эта же почва питала долгое время *националистическое движение* и националистические партии.

Второе, на что необходимо обратить внимание, это то, что автор, анализируя революционное движение в Белоруссии, вполне правильно рассматривает его, не как самостоятельное, а как часть общероссийского революционного движения. „Классовая борьба и революционное социалистическое движение в Белоруссии всегда были связаны с революционной борьбой всех национальностей России" (Агурский), и таким его рассматривает автор.

Третье. Мы имеем в книге *в основном* правильный анализ классовой борьбы и деятельности политических партий, работавших в Белоруссии, и *в общем* правильную оценку этих партий (о недочетах в этой части мы будем говорить ниже).

Началом массового революционного движения в Белоруссии т. Агурский считает время польского восстания (1863 г.). Автор приводит очень интересные данные о начале революционного движения в Белоруссии, носившем народническую окраску (газета „Мужицкая Правда", работа общества „Земля и Воля", издававшего в Витебске журнал „Свобода" и т. д.). Интересны данные о первых народнических кружках в Минске, Вильне, Могилеве, б. Горецком с.-х. Институте и др. и о польском социал-демократическом обществе и партии „Люд Польский", в значительной мере отказавшихся от народнических взглядов, но вместе с тем странным образом об'единявших социализм с патриотизмом (заявление Врублевского. „Только знания социал-демократии может теперь быть знаменем нашего дорогого отечества"). В 1878 г. создается в Польше партия „Пролетариат", отказавшаяся от патриотизма и пропагандировавшая идеи международной пролетарской солидарности. Вождь и теоретик этой партии Людвиг Варынский говорил в 1880 г. на митинге в Женеве, посвященном 50-летию польского восстания 1830 г.: „Наше отечество весь мир... И когда придет время нашего восстания, то будут раздаваться не возгласы: „Да здравствует Польша", но один общий возглас пролетариев всего мира: „Да здравствует социальная революция". Партия „Пролетариат" имела большое влияние на развитие социалистического движения в Белоруссии.

В собственно Белоруссии революционное движение начинает развиваться в 80-х годах. Автор посвящает отдельные довольно содержательные главы первым социал-демократическим кружкам в Белоруссии (1883 г.), еврейским социал-демократическим кружкам в Вильне (1887 г.). Таким путем автор последовательно подводит читателя к обзору массового социал-демократического движения. Подробно рассказывает автор о создании „Бунда", правильно освещает борьбу РСДРП против „Бунда" и его националистических устремлений, дает анализ „экономизма" и „зубатовщины" в рабочем движении. Специальная глава посвящена возникновению большевистской организации.

Автор оценивает „Бунд", как „националистически-оппортунистическую организацию, при чем наиболее резко выступает против „Бунда" за его замыкание в узких национальных рамках, за разрыв и отмежевание его от общероссийского социал-демократического движения.

Наконец, надо отметить, что т. Агурский, хотя и в недостаточной мере, но все-же говорит о влиянии социал-демократии в среде крестьянства. По этому вопросу придется, видимо, собирать еще материалы, и они добьют старую сказку о том, что лишь народнические партии пользовались влиянием среди крестьянства.

Таковы основные достоинства рецензируемой книги. К сожалению, автор допустил серьезные недочеты, способные помешать усвоению читателями книги правильного понимания исторических явлений.

Важнейшие недочеты книги

Эти недочеты, главным образом, касаются политических характеристик того или иного явления в революционном движении или в жизни партии. Ряд характеристик или недостаточно четки или прямо неверны. Остановимся на важнейших вопросах, в которых у автора имеются крупные ошибки

О „тактических" разногласиях

Тов. Агурский пишет (стр. 87): „Повсюду в работе конкурировали (слово, не вполне к месту. *М. Г.*) большевики и меньшевики. И те и другие, выступая от имени одной и той же социал-демократической партии, по разному оценивали политическое положение и рекомендовали массам различную тактику. Одновременно с большевиками и меньшевиками работали эсэровские организации, пытавшиеся примазаться к рабочим и приспособить свою мелко-буржуазную тактику к революционно-настроенным массам. На тот-же путь встали и чисто-буржуазные организации, как напр., „Освобождение", основанное Струве, и др." До сих пор все правильно. Но вот послушайте дальше, что пишет тов. Агурский: „И рабочая масса, только что (?) пробужденная к политической жизни, не всегда могла разобраться в этом хаосе *тактических* разногласий (подчеркнуто нами.—*М. Г.*). *Характеризовать разногласия между РСДРП и буржуазными партиями и эсэрами, как разногласия „тактические" в то время, когда даже внутри РСДРП разногласия между большевиками и меньшевиками и „Бундом" выходили далеко за пределы тактических разногласий!* Дальше итти уж некуда! Так можно с легкой руки тов. Агурского, отнести к разряду „тактических" разногласия между большевиками и меньшевиками о первом пункте устава партии. Это—небрежность, очень близкая к политической безграмотности, а ничего подобного нельзя допускать в любой книге, тем более в книге, претендующей на воспитательную роль для партийца и беспартийного активиста.

Дальше. На странице 159, где говорится о разногласиях на IV об'единенном с'езде, автор дает неточную и неясную формулировку трактовки вопроса о профсоюзах. Говоря, что „На меньшевистскую точку зрения с'езд стал и по вопросу о профсоюзах, высказываясь категорически против создания партийных и национальных профсоюзов...", автор противоречил-бы всем своим правильным утверждениям в главе „Профсоюзы и партия" (стр. 151) и безусловно оставлял-бы путаницу в голове у малоподготовленного читателя.

О „Бунде"

„Дух истинной интернациональной пролетарской солидарности господствовал в еврейском рабочем движении *лишь* до 1-го мая 1895 г. С этого *дня* берет свое начало новое направление в еврейском рабо-

чем движении—националистическое",—пишет тов. Агурский. Все было хорошо, но вот пришло 1-е мая 1895 г., Мартов произнес речь, и национализм стал развиваться. Ведь нельзя же так изображать, так недиалектически подходить к историческим явлениям! Гораздо вернее и больше пользы было бы, если-бы тов. Агурский проследил более внимательно, чем он это делает, *корни* национализма. Это гораздо успешнее все об'яснило бы чем выступление Мартова на первомайском митинге 1895 г.

Помимо этого, т. Агурский сам себе на разных страницах книги противоречит в вопросе о времени, с которого можно считать развитие национализма. На 42 странице говорится о 1-м мая 1895 г., на стр. 98 II абзац с 1898 г., на стр. 103 I абзац после II с'езда РСДРП. Ведь так, в конце концов, можно без особого труда запутать читателя!

Путаница у тов. Агурского и в вопросе о том, работал или неработал Бунд среди нееврейских рабочих. На стр. 90: „Революционная деятельность здесь (Вильна) велась маленькими группками ППС и СД. П. Л., а также и Бундом", который помимо своей узко-националистической работы среди еврейских рабочих, вел работу также среди рабочих не евреев; на стр. 91 (речь идет также о Вильне): „доступа же в нееврейскую рабочую среду, крестьянство и армию он ("Бунд„) не имел; на стр. 92: Бунд „не мог иметь влияния на рабочих других национальностей". Так как же было на деле? Работал или не работал Бунд среди нееврейских рабочих? Имел он какое-нибудь влияние на них или его—„Не мог иметь?" Ничего не поймешь. И все это вместо того, чтобы дать ряд примеров и сделать вывод, что „Бунд," как общее правило, замыкался в национальных рамках, хотя кое-где он вел работу и не только среди еврейских рабочих и ремесленников.

В согласии с автором рецензируемой книги мы характеризуем „Бунд," как националистически-оппортунистическую организацию, замыкавшуюся в своих узких национальных рамках. Однако, даже эта характеристика не должна была дать право говорить о явной нелепости, делать заявление, что факт устройства 200—300 гомельскими рабочими железнодорожных мастерских еврейского погрома „был прямым следствием той линии, которую проводил „Бунд", изолируя еврейских рабочих от общего рабочего движения". Конечно отчужденность „Бунда", замыкание его в узко-национальных рамках, разрыв с общим рабочим движением играл некоторое значение в возможности таких событий, но основную роль здесь играли, конечно, темнота и неорганизованность рабочих. Полезно по этому поводу вспомнить статью Ленина „Нужна ли самостоятельная политическая партия еврейскому пролетариату" (выдержки из этой статьи приводит и тов. Агурский в другом месте книги), написанную им, в связи с выступлением „Бунда" по поводу прокламации Екатеринославского Комитета РСДРП. В ответ на заявление „Бунда", что „антисемитизм пустил глубокие корни", в доказательство чего „Бунд" приводил 2 факта участия рабочих в Ченстоховском погроме и поступок 12 рабочих-христиан в Житомире, которые заняли места стачечников и грозили „вырезать всех жидов", Владимир Ильич отвечает... „Они (бундовцы) могли бы сообразить и то, что общественный характер современного антисемитизма не изменяется от факта участия в том или иным погроме не только десятков, но и сотен *неорганизованных и на девять-десятых совершенно еще темных рабочих* (сочинения Ленина, III-ье издание Том V, стр. 248).

О Белорусской Социалистической Громаде

Тов. Агурский дает оценку деятельности Белорусской Соц. Грамады не на основе материалов, а на основе отзывов о ней Анагаретиса, Бурбиса, Турука и Канчера. Это, конечно, большой недочет. Именно потому, что находятся люди, которые, как говорит автор, „хотят изобразить „Белор. Социалист. Грамаду"—социал-демократической и даже большевитской", автор должен был больше уделить внимания этой организации, привесть ряд документов, характеризующих БСГ, не ограничиваясь приведением ответа социал-демократических партий на предложение присоединиться к декларации так называемого парижского „блока" (конференции буржуазных и народнических партий). Тов. Игнатовский, говоря о Белорусской Громаде, указывает (см. Гісторыю Беларусі ў XIX і ў пачатку XX сталецьця. Белдзяржвыдавецтва. Менск, 1928 г., стар 212-214), что ее агитаторы „забіраліся вельмі часта ў такія глухія вясковыя куткі, куды дагэтуль ніякая социялістычная агітацыя і пропаганда не пападала". Игнатовский, далее, говорит о работе Грамады среди сельско-хозяйственных рабочих, указывая что она начала пользоваться влиянием и в городах (например, в Минске она проводит забастовки и проч.) и т. д. Читатель, который с начала прочитает Игнатовского и затем возьмется за рецензируемую книгу, останется в недоумении—какую роль играла БСГ, каково было ее действительное место в революционном движении, для него будет неясно Между тем, это вопрос немаловажный. Одновременно с этим, необходимо было гораздо подробнее, чем это делает автор, остановиться на анализе деятельности социал-демократии среди крестьянства, среди сельско-хоз. рабочих.

Общая характеристика, которую тов. Агурский дал БСГ, недостаточна четка: „БСГ являлась организацией националистически-настроенной интеллигенции, создавшей эту организацию для пробуждения национального чувства в белорусском народе". Подобная характеристика, хотя в основном она и верна, все же слишком обща и еще недостаточна для об'яснения того факта, что БСГ скатилась в лагерь реакции вместе со всеми остальными буржуазными и мелко буржуазными партиями. На этом вопросе также следовало бы исследователю больше остановить свое внимание. В связи с этим нелишне провести мнение т Кнорина о Белорусской Грамаде: „Беларуская Сацыялістычная Грамада была нічым іншым, як першай палітычнаи організацыяй беларускай дробнай буржуазіі, але зусім не арганізацыяй пралетарыяту і рэвалюцыйнага сялянства... мы павінны расшыфраваць, што толькі таму маладыя беларускія нацыянал-дэмократы павінны былі выступаць у чырвоным адзеньні сацыялізму, што яны вышлі на гістарычную арэну ў момант рэвалюцыйнае сытуацыі у краіне, калі ўжо узьняуся гарадзкі пралетарыят, як адзіная рэвалюцыйная кляса, калі усякі вызваленчы рух павінен быў падфарбавацца пад сацыялізм... Грамада была сапрауды нацыянальна-рэвалюцыйнай арганізацыяй, але зусім не пралетарскі - рэвалюцыйнай". (См. газ. „Зьвязда" № 91 от 19-IV с. г., статья т. Кнорина „Аб рашаючых дробязях у вялікім пытаньні").

Читатель, надеемся, простит нас за длинную выдержку из статьи тов. Кнорина. Мы привели ее лишь для того, чтобы показать, как можно (и необходимо) дать правильную и четкую характеристику БСГ. Именно эту характеристику (а только она и верна, несмотря на то что БСГ, пыталась организовать с-хоз. рабочих и проводить забастовки) автору следовало взять в основу.

Другие недочеты

Одним из крупнейших недочетов книги мы считаем то, что тов. Агурский мало уделил внимания вопросу выковывания в Белоруссии большевистской партии. О создании партии, о ее работе мы найдем в разных местах книги, но цельного впечатления у читателя не получается.

Также мало т. Агурский останавливается на 1917 годе.

Несколько слов о технике издания. Много орфографических ошибок. Кроме того, можно подумать, что издатель „в ссоре" со знаками препинания. Неужели нельзя было Белгосиздату внимательнее отнестись к этой книге? Затем цена—3 руб. Грамадной массе книга будет недоступна, благодаря цене.

Вкратце сделаем некоторые общие выводы.

Автором проделана колоссальная работа, проработана масса интереснейшего материала. В результате мы имеем книгу, впервые серьезно ставящую себе задачу ознакомить читателя с революционным движением в Белоруссии. Именно потому, что это первая подобная попытка, книга еще не может дать читателю того, чего он вправе ожидать от нее. Это еще не история революционного движения, а лишь прокладывание пути для тех (может быть самого т. Агурского), кто будет писать эту историю. Несмотря на то, что автор в основном дает правильное изложение исторических событий, правильные (в общем) характеристики политических партий и их деятельности, недочеты в книге настолько серьезны, что недостаточно подготовленного читателя она может запутать в ряде важных вапросов революционного движения. Необходимо поэтому автору книги внимательнейшим образом переработать ряд мест книги и внести необходимые поправки. А подготовленному читателю книга принесет безусловную пользу.

М. Г.

Открытое письмо в редакцию газеты „Эмес" („Правда") и ЦБ Евсекции при Агитпроп'е ЦК ВКП(б)

7-го августа исполнилось 10 лет со дня выхода в свет первой ежедневной большевистской газеты на еврейском языке „Эмес" (Правда). Как орган ЦК РКП(б) эта газета начала распространять идеи большевизма и Октябрьской Революции среди еврейских рабочих, где „Бунд" и другие мелко-буржуазные партии вели упорную борьбу против большевиков и Советской власти.

„Эмес" вел энергичную борьбу против всех этих мелко-буржуазных партий, чем сильно содействовал распаду „Бунда" и остальных мелко-буржуазных националистических организаций, действовавших в еврейской рабочей среде. Большая часть лидеров ликвидированных организаций в 1921 году вступили в РКП(б).

Распад такой старой организации, как „Бунд", существовавшей более двух десятков лет, был крупной идейной победой для большевизма, что безусловно является также и заслугой „Эмес'а", руководившего этой борьбой.

„Эмес" начал выходить в весьма критическое время для Советской Республики: со всех сторон наступала внешняя и внутренняя контр-революция, ежедневно организовывались покушения на вождей Революции (убийство т. т. Володарского и Урицкого, покушение на Ленина и других вождей). В этот трудный момент наши товарищи приступили к изданию газеты. Приходилось работать пером и винтовкай. Сегодня писали пламенные статьи, направленные против соглашательских партий, а завтра уходили на фронт, чтобы там сложить голову за большевизм, как это случилось с т. т. Хайкиным, Шимелевичем, Ратнером и другими принимавшими участие в организации и работе нашего первого „Эмес'а".

Казалось бы, что 7 августа должно быть для нас важной исторической датой, вместе ознаменованным в еврейской рабочей среде с большой торжественностью. Казалось бы, что такую дату можно было использовать для того, чтобы подвести итог всей работе нашей партии против мелко-буржуазных националистических организаций, использовать кампанию для нового наступления против пережитков бундизма, который, к сожалению, еще по сей день кое-где проявляется.

К великому удивлению этот важный исторический юбилей был совершенно забыт,— ни накануне, ни в день самого юбилея редакция газеты „Эмес" ни словом не обмолвилась о нем.

Неужели в редакции нет ни одного работника, который бы не помнил, что „Эмес" впервые увидел свет 7-го августа 1918 года? Не верится, чтобы редакция газеты не знала бы дня своего рождения. Это не случайная ошибка, не простое недоразумение, ибо мы прекрасно знаем, что когда это кому-то нужно—„Эмес" все же интересуется своей историей. Так например, два года тодму назад был с большей помпой отпразднован „5-ти летний юбилей" газеты. Фактически это был юбилей вступления остатков „Бунда" в РКП(б) и 5-ти летний юбилей редакторства тов. Литвакова в „Эмес'е". *Вот эту дату* почему-то нашли нужным ознаменовать, устроить вечера, собрания, выпустив специальный иллюстрированный журнал „Эмес", посвященный юбилею с портретами всех нынешних сотрудников редакции и конторы.

Этот 5-ти летний юбилей „Эмес'а" наглядно показывает, что редакция иногда все-же интересуется историей своей газеты. Беда только в том, что эта история начинается по мысли некоторых товарищей, со дня ликвидации „Бунда" и появления т. Литвакова в „Эмес'е", историей же газеты до 1921 года никто повидимому не интересуется. Если бы об этом кто-нибудь подумал, тогда невозможен был-бы неслыханный в истории нашей партийной печати скандал, чтобы газета забыла день своего рождения.

Характерно, что в календаре, изданном „Школой и Книгой" под редакцией редактора „Эмес'а" отмечен день выхода 1-го номера бундовского „Арбейтер Штимме" и совершенно не упомянуто о том, когда начал выходить „Эмес". Такая забывчивость работников „Эмес'а" не случайное явление. Целый ряд фактов заставляет нас подумать о том, что у некоторых товарищей имеется убеждение, что большевистская работа среди еврейских рабочих началась только в 1921 году, о временни вступления „Бунда" в РКП(б). Этим об'ясняется, что целый ряд с'ездов еврейских культработников в 1918-19-20 г. г. совершенно замалчивались, летоисчисление начинается только с 1924 г., когда происхо-

дит „Первый Всесоюзный С'езд Культработников". Точно также не было отмечено постановление ЦК РКП(б) в июне 1918 года о наделение евреев землей и организации первого еврейского сельско-хозяйственного коллектива в 1918 году, причем каждое предприятие в этой области с 1921 года отмечается с особым усердием.

Эти и целый ряд других фактов показывают, что до сих пор у многих еще сохранилось мнение, что до вступления остатков „Бунда" в РКП(б). среди еврейских трудящихся масс почти не велось никакой большевистской работы. Этим невольно поддерживается старая бундовская легенда, по которой „Бунд" якобы являлся единственным предствителем еврейского пролетариата и поэтому естественно, что до его вступления в партию этим делом некому было заняться

Пора прекратить такую открытую идеализацию бундовских традиций, пора положить предел такому игнорированию борьбы, которую наша партия вела против „Бунда" до 1921 года, замалчивая всю предыдущую работу Евсекции, „Эмес'а" и Еврейского Комиссариата.

Замалчивание юбилея „Эмес'а" является неслыханным позорным фактом в истории нашей партийной печати. Каждый член партии, знакомый с той героической эпохой, когда начал выходить „Эмес", знакомый со славной борьбой и смертью Хайкина, Ратнера, Шимелевича и других организаторов и сотрудников „Эмес'а", должен протестовать против этого скандального факта и требовать, чтобы редакция „Эмес" ответила перед соответствующими парторганами за свой недопустимый проступок

С комприветом **С. Агурский.**

P. S. Нужно отметить, что в газете „Октябрь" (орган ЦК КП(б)Б на еврейском языке) юбилей „Эмес'а" был отмечен большой статьей и приветствием от имени Евбюро ЦК КП(б)Б и редакции газеты „Октябрь". Лишь 2-го августа в „Эмес'е" была помещена заметка в 4 строчки обыкновенного корпуса, в которой сообщалось, что 7-го августа исполнилось 10 лет со дня выхода „Эмес'а" и что по этому поводу в газете „Октябрь" были напечатаны приветствия „Эмес'у" и статья, посвященная его юбилею.

С. Агурский

Ад рэдакцыі. Гэты ліст быў пасланы аутарам у рэд. газэты „Эмес" але апошняй ня зьмешчан.

Ад рэдакцыі. Часта ў рэдакцыю дасылаюцца рукапісы вельмі няўважна напісаныя, а часам зусім неаброблены, не праверанымя аўтарам пасьля напісаньня, што прымушае лішні час аддаваць іх выпраўцы. Шмат паправак псуе артыкул з надворнага выгляду і перашкаджае рабоце наборшчыка ў друкарні. Часам па гэтых прычынах затрымліваецца выхад чарговага нумару часопісі. Каб унікнуць такіх недахопаў, рэдакцыя настойна просіць сваіх супрацоўнікоў і дапішчыкаў дасылаць рукапісы добра прадуманыя і выпраўленыя надрукаваныя на машынцы ці чыста і чытэльна перапісаныя і абавязкова правераныя пасьля.

Рэдакцыя.

Адказны рэдактар *В. Кнорын*

Члены Рэдкалегіі *А. Сянькевіч*, *Абрамчук*

ЗЬМЕСТ

ЦАНА 25 кап.

H000000 1965488